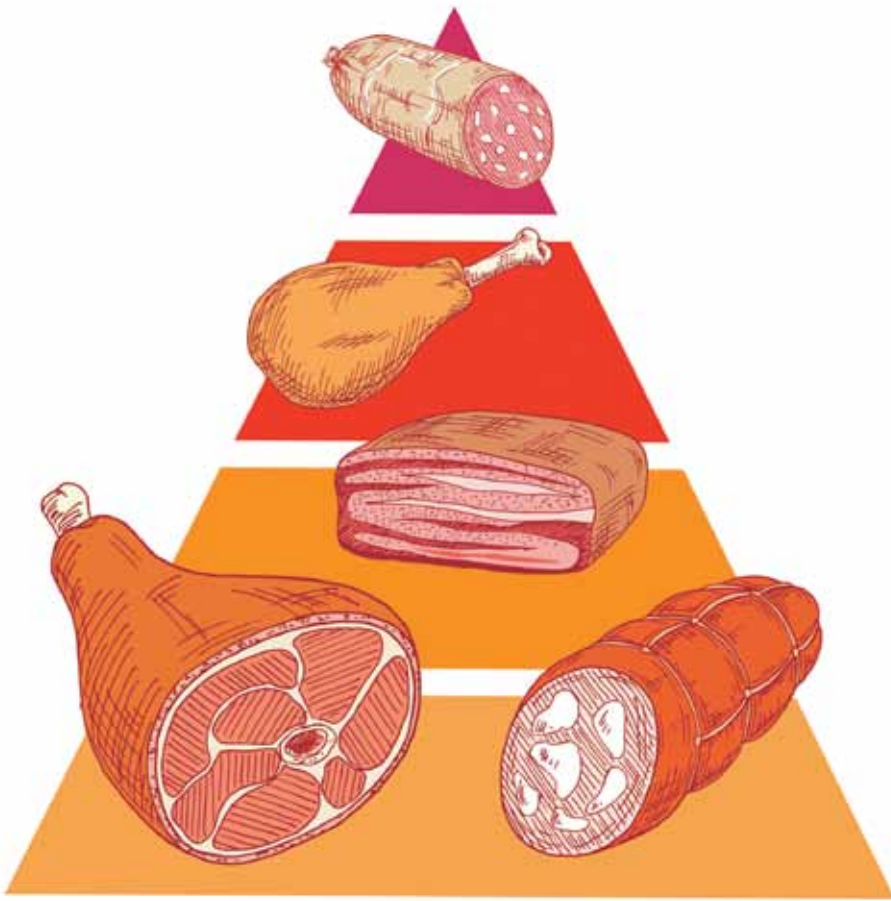

Juho Turpeinen

LIHA JA JAKAUTUNUT YHTEISKUNTA

Juho Turpeinen

LIHA JA JAKAUTUNUT YHTEISKUNTA

Ajatuspaja Vasemmistofoorumin Raportteja-sarjassa julkaistaan selvityksiä ja tutkimuksia yhteiskunnallisista aiheista. Sarjan tarkoituksena on tuottaa tietoa päätöksenteon pohjaksi, nostaa tärkeitä ilmiöitä julkiseen keskusteluun sekä esittää toimenpiteitä havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi.

Juho Turpeinen: Liha ja jakautunut yhteiskunta

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Vasemmistofoorumi ry – Raportteja 1/2026

© Juho Turpeinen / Vasemmistofoorumi

Taitto: Asmo Koste

ISBN: 978-952-7206-52-2 (nid.)

ISBN: 978-952-7206-53-9 (pdf)

ISSN 2670-188X (painettu)

ISSN 2670-1898 (verkkojulkaisu)

Paino: Lähettämö Oy

Julkaisija: Vasemmistofoorumi ry | Helsinki | www.vasemmistofoorumi.fi

Vasemmistofoorumi on saanut rahoitusta Palkansaajasäätiöltä ja Kuluttajaosuustoiminnan säätiöltä.

Sisältö

Tiivistelmä	5
1 Johdanto.....	7
2 Liha ja ahdistus.....	15
3 Liha ja nautinto.....	20
4 Liha ja vapaus	23
5 Liha ja terveys.....	26
6 Liha ja ympäristö	32
7 Liha ja luonnollisuus.....	36
8 Liha ja ideologia.....	38
9 Liha ja tuotanto.....	40
10 Liha ja sukupuoli	42
11 Liha ja luokka	45
12 Liha ja luopuminen	47
13 Yhteenveto	52
Lähteet.....	56

Tiivistelmä

Käytämme tällä hetkellä valtavan suuria määriä lihaa, mikä tuottaa ilmastonmuutosta kiihdyttäviä päästöjä ja aiheuttaa kärsimystä tuotantoeläimille. Punaisen lihan ja lihajalosteiden suuri kulutus on myös yhdistetty terveyshaittoihin. Lihansyönti jakaa kuitenkin mielipiteitä. Keskustelu on usein hyvin kiivasta ja tunteellista, minkä taustalla vaikuttavat kulttuuriset kokemukset. Tässä raportissa tarkastellaan laadullisen analyysin menetelmin internetissä julkaistuja kommentteja, jotka liittyvät kolmeen tapaukseen: Marttaliiton kasvisruokakampanjaan vuonna 2025, vuonna 2024 julkaistuihin kansallisiin ravitsemussuosituksiin sekä siihen, että Tatu ja Patu -lastenkirjojen tulevasta painoksista tullaan poistamaan viittaukset liha- ja maitotuotteisiin. Internet-keskusteluissa näitä tapauksia vastustettiin voimakkaasti, mutta myös ymmärrettiin.

Vaatimukset lihansyönnin vähentämisestä tuottavat usein konservatiivisia ahdistusreaktioita. Raportin keskeinen argumentti on, että näiden reaktioiden taustalla vaikuttavat paitsi halun kapitalistinen tuotanto, myös negatiivinen vapauskäsitys ja siihen liittyvä haluttomuus asettaa itselle rajoja. Tämä tapa olla maailmassa tukee vallitsevia normeja, ku-

ten lihansyöntiä ja eläinten tuotantokäyttöä, yleistä piittaamattomuutta ilmastonmuutoksesta, heteronormatiivista sukupuolikäsitystä ja lihaa populistisena tuotteena, joka asetetaan elitististä kasvissyöntiä vastaan. Konservatiivisen ahdistuksen ilmentymät ovat reaktioita ulkoapäin tulevaan uhkaan tai ainakin jotain uhkaavaa mielikuvaa kohtaan. Tämä reaktiivisuus pyrkii hierarkioiden, mutta myös perinteiden ja vallitsevien normien säilyttämiseen.

Reaktiivisuuden vastaparina toimii liberaalivasemmistolaisempi tapa suhtautua maailmaan. Jälkimmäisessä korostuu muutosvalmius ja itseohjautuvuus, oli kasvipohjaisen ruokavalion syynä sitten terveys, eläinten hyvinvointi tai ilmastonmuutoksen torjuminen. Molemmilla puolilla kulttuurista ja poliittista identiteettiä rakennetaan kuulumalla joukkoon ja erottumalla vastapuolesta.

Erimielisyys arvoista on demokratialle ominaista. Kuitenkin kauan jatkunutta ja eri muotoja saanutta vastakkainasettelua kärjistää osin kansainväliseen keskusteluun kytkeytyvä poliittinen diskurssi, joka saa näkyvyyttä varsinkin internet-alustoilla. Perinteinen uutismedia osaltaan hallinnoi näitä keskus-

telualustoja, mutta myös kiihdyttäneee polarisoivaa keskustelua omilla muotoiluillaan ja julkaisemillaan sisällöillä. Siinä, missä yksilöillä on osaltaan vastuu sanomisistaan ja tekemisistään, myös mediaa voisi velvoittaa ottamaan enemmän vastuuta ylläpitämistään

diskursseista. Toisaalta vasemmisto voisi paremmin yrittää ymmärtää niitä syitä, joiden takia lihasta ei olla valmiita luopumaan ja uusliberaalin vastuuttamisen sijaan pyrkiä poliittisesti muuttamaan lihansyöntiä ylläpitäviä rakenteita.

Ruokajärjestelmä aiheuttaa noin kolmanneksen ihmislähtöisistä kasvihuonepäästöistä. Eläinperäiset tuotteet, erityisesti punainen liha ja maitotuotteet, ovat ruokalahjoisissa päästöissä yllidustettuina: niistä pois siirtyminen onkin ilmastomuutoksen torjunnassa keskeinen keino.¹ Lihantuotanto aiheuttaa kärsimystä ja ennenaikaisen kuoleman tuotantoeläimille,² minkä lisäksi punaisen lihan ja kaikenlaisten lihajalosteiden suuri kulutus on yhdistetty terveyshaittoihin.³ Painavia syitä lihasta luopumiseen tai ainakin sen kulutuksen vähentämiseen siis riittää.⁴

1 Yanxian Li, Pan He, Yuli Shan, Yu Li, Ye Hang, Shuai Shao, Franco Ruzzenenti ja Klaus Hubacek, "Reducing climate change impacts from the global food system through diet shifts", *Nature Climate Change* 14 (Syyskuu 2024): 943–953, DOI: 10.1038/s41558-024-02084-1.

2 Ks. Esim. Taru Anttonen ja Jukka Vornanen, *Lihansyöjien maa: Miksi suomalaisten ruokavalion on muututtava* (Helsinki: Into Kustannus, 2016).

3 Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. *Kestävää terveyttä ruoasta - kansalliset ravitsemussuositukset 2024*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978->.

4 Näistä kolmesta teemasta ks. myös Steven Martinus Gerardus Petrus Schoenmaker, *Essays on (Un)sustainable Consumer Behavior: The Context of Grocery Retailing, Food Consumption and Travel*. Publications

Lihansyönti on kuitenkin mielipiteitä jakava asia. Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) arvo- ja asennetutkimus syksyiltä 2022 kuvastaa jakaumaa, erityisesti ääripäissä: 20,6 % vastaajista koki täysin mahdolliseksi luopua lihan syömisestä, kun taas 22,2 % koki sen täysin mahdottomaksi. Osittain mahdolliseksi luopumisen koki 35 % ja lähes mahdottomaksi 17,5 %. Vain 4,7 % koki asian vaikeaksi sanoa.⁵

Erityisesti tunnetasolla käydään kiivasta keskustelua, jossa taustalla vaikuttavat kulttuuriset kokemukset. Ruoka- ja maankäyttöpolitiikan asiantuntija Hanna Mattilan mukaan liha on ollut osa suomalaista ruokakulttuuria jo pitkään. Sen asemaa vahvistavat yhtäältä sen teollisesti ylläpidetty helppous kuin ruokaan liittyvä sosiaalisuuskin, joka pitää sisällään "paljon tunteita, perinteitä ja normeja".⁶ Ny-

of the Hanken School of Economics Nr 396 (Helsinki: Hanken School of Economics, 2025). Väitöskirja.

5 Elinkeinoelämän valtuuskunta, "FSD3780 EVAn Arvo- ja asennetutkimus syksy 2022", Tietoarkisto, syksy 2022, viitattu 19.11.2025, https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD3780?variable=Q10_1&study_language=fi&tab=variables, <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3780> [pysyvä linkki koko tutkimukseen].

6 Hanna Mattila, "Johdanto", teoksessa *Vähemmän lihaa: Kohti kestävää ruokakulttuuria*, toim. Hanna Mat-

kyisenlainen suuri lihankulutus on kuitenkin verrattain tuore ilmiö.⁷

Aikaisempi Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehty tutkimus antaa ymmärtää, että ihmiset, jotka arvostavat huolenpitoa ja reiluutta, ovat motivoituneempia vähentämään lihankulutusta kuin ne, jotka arvostavat lojaaliutta, auktoriteettiä ja pyhyyttä. Tämä motivaatio ei kuitenkaan suoraan näy kulutustottumuksissa. Lojaaliutta, auktoriteettiä ja pyhyyttä arvostavat sen sijaan suhtautuvat kielteisesti lihansyönnin vähentämiseen ympäristösyistä tai eläinten hyvinvoinnin takia.⁸ Tässä hankkeessa selvitetään nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan jakautuneisuutta pohtimalla sitä, millaisia kulttuurisia tekijöitä lihansyönnin taustalta löytyy. Tutkimuksessa kysytään, mitkä tekijät selittävät yhteiskunnallista jakautuneisuutta erityisesti lihansyönnin näkökulmasta ja, ennen kaikkea, miten nuo tekijät muodostuvat toistuviksi teemoiksi aiheesta käytävissä keskusteluissa? Tutkimuksessa väitetään, että erojen taustalta löytyvät perimmältään erilaiset tavat olla maailmassa. Yhtäältä lihansyöntiin liittyy luopumisen pelkoon liittyvä konservatiivinen ahdistus, nautinnon tavoittelu ja sitä ylläpitävä kapitalismi sekä negatiivinen vapauskäsitys ja haluttomuus asettaa rajoja itselle; toisaalta veganismin hyväksyntään ja ilmastohuoleen yhdistyvät liberaalivasemmistolaisuus ja luopumisen tarpeellisuuden hyväksyminen sekä positiivinen vapauskäsitys ja halu asettaa rajoja myös itselle. Tutkimuksen painopiste on konservatiivisen ajattelun ja tunnemaailman ymmärtämisessä: raportin loppupuolella osiossa ”Liha ja luopuminen” käsitellään myös kasvisruokavaliota puolustavia kommentteja ja teemoja, mutta tutkimuksen keskiössä ovat konservatiiviset reaktiot.

tila (Helsinki: Gaudeamus, 2016), 10.

7 Mattila, ”Johdanto”, 10.

8 Schoenmaker, *Essays on (Un)sustainable Consumer Behavior*, 34–35.

Pohjaten aiempiin huomioihin loukatusta valkoisesta maskuliinisuudesta,⁹ tässä tutkimuksessa väitetään konservatiivisen ahdistuksen johtavan reaktioihin, jotka eivät ole ainoastaan myrkyllisiä vaan myös demokratian vastaisia. Konservatiivit pyrkivät ylläpitämään vallitsevia tai palauttamaan menneitä valtasuhteita ja estämään aidon yhdenvertaisuuden, jota demokratia edellyttää. Siten tässä tutkimuksessa on kyse myös demokraattisesta projektista. Tämä raportti pyrkii siis osaltaan tarjoamaan taustatietoa yhteiskunnan demokratisoitumisen kehittämiseen analysoimalla yhteiskunnallista jakautuneisuutta ylläpitävää olemisen kokemusta.

Yhteiskunnallinen jakautuneisuus eli polarisaatio on viime aikoina ollut näkyvästi esillä, erityisesti Yhdysvaltain sisäpoliittisten ja kulttuuristen kehityskulkujen seurauksena. Kuitenkin myös Suomessa, ainakin sosiaalisessa mediassa, polarisaatio on kasvanut viime vuosina.¹⁰ Suomalaisesta yhteiskunnasta löytyy sekä ideologista että affektiivista eli tunnepohjaista jakautuneisuutta. Kuten Ilona Suojanen, Janne Lehtonen ja Arttu Saarinen tutkielmassaan *Tunteiden viemää: Affektiivinen polarisaatio ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset* kuvaavat, ”ideologinen polarisaatio on ollut perinteinen tapa ymmärtää poliittista polarisaatiota, ja ideologinen polarisaatio viittaa siis puolueiden välisten ideologioiden etäännyntymiseen toisistaan”. Niin sanotun ”affektiivisen käänteen” mukaan yhteiskunnallisessa jakautuneisuudessa voi kuitenkin olla kyse myös tunteista:

9 Juho Turpeinen, *American Sovereigns: Land and Democracy in the Age of Social Media*, Dissertations Universitatis Helsingiensis (Helsinki: University of Helsinki, 2024), väitöskirja.

10 Antti Gronow ja Arttu Malkamäki, *Political polarisation in turbulent times: Tracking polarisation trends and partisan news link sharing on Finnish Twitter, 2015–2023*, Technical report (Helsingin Sanomat Foundation, maaliskuu 2024).

[P]oliittisten ryhmien välinen vihamielisyys voi lisääntyä yhteiskunnassa, vaikkeivat [sic] ideologiset erot kasvaisikaan. Affektiivinen polarisaatio on linkittynyt vahvasti sosiaalipsykologiseen teoriaan ryhmäidentiteeteistä. Ihmisillä on taipumus suosia omaa sisäryhmää ja suhtautua negatiivisesti ulko-ryhmää kohtaan. Poliittisesta affektiivisesta polarisaatiosta voidaan puhua, kun tällainen ”me” vastaan ”ne” -ajattelu kietoutuu poliittisiin identiteetteihin (tyypillisimmin puolue), ja tuottaa vihamielisyyttä näiden ryhmien välille.¹¹

Affektiivinen ja ideologinen polarisaatio nivoutuvat yhteen. Kuten Suojanen, Lehtonen ja Saarinen kirjoittavat, ne liittyvät toisiinsa, koska ihmisten poliittiset identiteetit kytkeytyvät väistämättä ainakin jossain määrin heidän poliittisiin näkemyksiinsä. Tieteellisessä tutkimuksessa käydäänkin parhaillaan vilkasta teoreettista ja empiiristä keskustelua siitä, johtuvatko puolueiden kannattajien väliset epäluulot ja kielteiset tunteet ensisijaisesti poliittisista identiteeteistä vai itse ideologisista eroista. Näiden kahden välille ei ole toistaiseksi onnistuttu vetämään selvää rajaa.¹²

Polarisaatiota voi tarkastella myös moraalin kannalta. Moraalisella polarisaatiolla tarkoitetaan sitä, että ihmisten moraaliset näkemykset erkanevat toisistaan ja että politiikasta tulee yhä vahvemmin moraalikysymys. Ihmisellä on luontainen taipumus tarkastella asioita oman moraalinsa kautta, mikä voi johtaa siihen, ettei toisten erilaisia moraalisia lähtökohtia tunnusteta tai hyväksytä. Tällöin toisin ajattelevat saatetaan nähdä moraalittomina tai jopa pahoina. Tämä moraalittomaksi leimaaminen on keskeinen tekijä affektiivisen

polarisaation taustalla, sillä se saa poliittiset vastustajat näyttämään vihollisilta.¹³

Tämän lisäksi polarisaatiota voidaan lähestyä episteemisesti eli tiedollisesti. Episteemisellä polarisaatiolla tarkoitetaan tiedon ja sen lähteiden jakautumista, mikä liittyy esimerkiksi sosiaalisen median vaikutukseen, mediakentän muutokseen ja totuudenjälkeysyyteen. Ilmiölle ovat ominaisia kamppailut tiedosta, mis- ja disinformaatio sekä median luotettavuuden kyseenalaistaminen. Vaikka tiedolla on aina ollut poliittinen ulottuvuus, lisääntynyt episteeminen polarisaatio voi vaikeuttaa keskustelua, jos mielipiteet ja faktat sekoittuvat. Lisäksi sillä on yhteyksiä moraaliseen ja affektiiviseen polarisaatioon. Ihmisillä on taipumus olettaa, että muilla on sama tieto kuin heillä itsellään, ja kun näin ei ole, eri mieltä oleva saatetaan tulkita moraalittomaksi. Tämä puolestaan vahvistaa tunnepohjaista vastakkainasettelua. Ilmiö myös luo jaon heihin, joilla on ”oikea tieto” ja heihin, joilta se puuttuu.¹⁴

Koska nämä erilaiset polarisaation muodot liittyvät tiiviisti toisiinsa ja samaa tekstiaineistoa voi tulkita polarisaation eri muotojen näkökulmista, ei tässä tutkimuksessa tehdä aineiston kategorista erottelua niiden pohjalta. Sen sijaan tässä raportissa pyritään kontekstisidonnaisesti nostamaan esille polarisaation eri muotoja ja siten havainnollistamaan, miten keskustelu lihansyönnistä pohjaa vaihteleviin olettamuksiin ja tulkintoihin, jotka puolestaan heijastavat erilaisia maailmassa olemisen tapoja.

Tämän raportin tutkimusaineisto koostuu uutissivustojen artikkeleiden lukijoiden käyttäjäkommenteista: yhdeksästä Helsingin Sa-

11 Ilona Suojanen, Janne Lehtonen ja Arttu Saarinen, *Tunteiden viemää: Affektiivinen polarisaatio ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset* (Helsinki: Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 263, 2024), 6–7.

12 Suojanen, Lehtonen ja Saarinen, *Tunteiden viemää*, 7–8.

13 Suojanen, Lehtonen ja Saarinen, *Tunteiden viemää*, 8.

14 Suojanen, Lehtonen ja Saarinen, *Tunteiden viemää*, 8–9.

nomien artikkelista ja niiden yhteensä 508 kommentista sekä kymmenestä Ylen artikkelista ja niiden yhteensä 4318 kommentista. Artikkeleissa käsitellään Marttaliiton kasvisruokakampanjaa, vuoden 2024 ravitsemussuosituksia sekä Tatu ja Patu -kirjojen eläinperäisiin tuotteisiin viittaamisen poistamista.

Marttaliiton kasvisruokakampanjassa vuonna 2025 Marttaliitto sitoutui omalta osaltaan vapaaehtoiseen kasvisruokasitoumukseen ja haastoi järjestöt, marttapiirit ja -yhdistykset, yritykset ja muut organisaatiot toimimaan samoin. Sitoumuksen tarkoituksena oli tarjota vain lakto-ovo-vegetaarista ruokaa Marttaliiton tilaisuuksissa. Sitoumus ei koskenut marttayhdistyksiä tai -piirejä. Vuonna 2024 julkaistuissa kansallisissa ravitsemussuosituksissa otettiin huomioon terveyden lisäksi myös ilmastonäkökulma ja kehoitettiin vähentämään punaisen lihan ja etenkin prosessoidun lihan, kuten leikkeleiden, syöntiä. Suosittujen Tatu ja Patu -lastenkirjojen tekijät Aino Havukainen ja Sami Toivonen ilmoittivat vuonna 2024, että kirjojen uusista painoksista poistetaan viittaukset lihaan ja maitotuotteisiin. Nämä tapaukset herättivät internet-keskusteluissa voimakasta vastustusta, mutta myös ymmärrystä.

Pääasialliset tutkimusmenetelmät tässä raportissa ovat hermeneuttinen teemoittelu¹⁵ ja kriittinen diskurssianalyysi.¹⁶ Hermeneutiikka on tekstin tulkinnan teoria ja menetelmäoppi. Sen avulla tutkitaan, miten merkitys ymmärretään; se korostaa, ettei tulkinta ole koskaan täysin objektiivista, vaan siihen vaikuttavat tulkitsijan konteksti, historia ja ennakkokäsitykset. Hermeneuttisen tulkinnan ytimenä toimii hermeneuttinen kehä. Hermeneuttinen kehä kuvaa, miten ymmärtäminen liikkuu edestakaisin osien ja kokonaisuuden välillä:

15 Ks. Turpeinen, *American Sovereigns*.

16 Ks. Terry Locke, *Critical Discourse Analysis*, London: Continuum, 2004.

ymmärtääkseen koko tekstin, täytyy ymmärtää sen osat – mutta ymmärtääkseen jokaisen osan, täytyy hahmottaa kokonaisuuden merkitys. Tämä kehämäinen liike syventää ymmärrystä jokaisella kierroksellaan. Kriittisen diskurssianalyysin avulla puolestaan tarkastellaan niitä tapoja, joilla kieli heijastaa, muokkaa ja vahvistaa valtasuhteita, ideologioita ja sosiaalisia eriarvoisuuksia. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta puhutun tai kirjoitetun kielen käyttö ei ole neutraalia viestintää, vaan sosiaalinen käytäntö, johon vaikuttavat yhteiskunnalliset rakenteet ja joka myös vaikuttaa niihin. Kyse on keinoista tarkastella valtaa ja eriarvoisuutta: kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta ja ylläpitää valta-asemia, mutta synnyttää toisaalta myös vastarintaa. Tarkoituksena on paljastaa tekstiin kätkeytyneet oletukset, ideologiat ja valtasuhteet. Kriittinen diskurssianalyysi yhdistää tarkan kielellisen analyysin sosiaalisten ja poliittisten kontekstien tulkintaan.

Teemoiteltua aineistoa kontekstualisoidaan kulttuurintutkimuksellisesti¹⁷ hyödyntäen yhteiskunnallista, poliittista ja psykoanalyttista teoriaa sekä aineiston asettamista sen historialliseen asiayhteyteen. Raportti ei kuitenkaan keskity teoriaan vaan antamaan lukijalle teoreettisia välineitä tekstin ymmärtämiseen ja aineiston taustoittamiseen. Tämän vuoksi teoriaa käsitellään tiiviisti ja kontekstuaalisesti varsinaisen teoriaosuuden sijaan.

Raportin rakenne on narratiivinen eli tarinamainen, mikä heijastaa sen kulttuurintutkimuksellisia lähtökohtia. Teksti toimii yhtä aikaa läpinäkyvästi poliittisena pamflettina ja tieteellisenä tutkimuksena, joka puoltaa lihansyönnistä luopumista. Raportti rakentuu temaattisesti niin, että ahdistuksen käsitteestä siirrytään argumenttien kautta kohti vasemmistoliberaalimpaa tapaa ajatella, lihan-

17 Ks. Lawrence Grossberg, *Cultural Studies in the Future Tense*, Durham: Duke University Press, 2010.

syönnistä lihasta luopumiseen, huomioiden kuitenkin myös jälkimmäisestä keskustelusta löytyvät ongelmat. Raportin pamfletinomaisuus sopii yhteen kulttuurintutkimuksellisen otteen kanssa, jossa tavoitteena ei ole vain purkaa artikulaatioita – tekstistä löytyviä jäsennyksiä, jotka liittävät erilaisia käsitteitä yhteen – vaan myös uudelleenartikuloida eli luoda uusia tapoja yhdistää keskustelussa esiintyviä ajatuksia niin, että keskustelu voisi edistää parempaa poliittista tulevaisuutta.¹⁸ Tässä raportissa se tarkoittaa yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa ja siten myös demokraattisempia mahdollisuuksia. Esimerkiksi eläinten ja planeetan hyvinvoinnin kannalta voitaisiin habermasilaisen deliberatiivisen demokratiakäsityksen periaatteita hyödyntäen pohtia, millaisiin poliittisiin ratkaisuihin eläimet ja planeetta suostuisivat, jos ne voisivat olla tekemässä päätöksiä.¹⁹ Raportti siis paitsi yrittää ymmärtää tutkimiaan ilmiöitä, se myös keskustelee aineiston kanssa argumentin tasolla. Raportissa erotellaan ymmärtäminen ja argumentointi: ymmärtämisestä puhuttaessa painotetaan teoriaa ja tulkintaa, aineiston kanssa keskustellessa taas argumenttia. Nämä kaksi analyysin tasoa kuitenkin käytännössä nivoutuvat yhteen ja rakenteellista jakoa niiden välillä ei tehdä, vaan tekstiä kuljetetaan tarinamaisesti molempia hyödyntäen.

Tutkijan poliittisten näkökulmien avaaminen on tärkeää myös, koska ideologia on väistämättömästi läsnä analyysissä.²⁰ Tämä näkyy

myös raportin rakenteessa ja sen kohdeyleisössä. Raportti keskittyy erityisesti konservatismiin ymmärtämiseen ja siihen liittyviin haasteisiin vasemmistoliberaalimpien päämäärien näkökulmasta; vaikka raportti on tarkoitettu kaikille siitä kiinnostuneille lukijoille, ovat sen erityistä kohderyhmää ne, jotka haluavat edistää lihasta luopumista ja ymmärtää sen esteitä ja mahdollisuuksia.

Raportin menetelmällinen ja teoreettinen lähestymistapa ei ole kuitenkaan ainoa mahdollinen, eikä tätä raporttia tulisi pitää yhteenvetona kaikesta aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta. Joitain huomioita aikaisemmasta tutkimuksesta on kuitenkin syytä käydä tässä kohtaa läpi. Esimerkiksi sosiologi Outi Koskinen on tutkinut lihankulutusta hoivan näkökulmasta. Koskinen on ihmisten arkea ja ruokatottumuksia seuranneessa tutkimuksessaan havainnut, että kuluttajat pyrkivät sovittamaan yhteen sosiaalisen välittämisen ja tiedon lihan haitoista, mutta usein etäännyttävät itsensä eläinten ja ympäristön kärsimyksistä. Koskisen mukaan lihankulutuksen vähentäminen on vaikeaa, koska ruoka liittyy vahvasti sosiaalisiin suhteisiin, hoivaan ja yhteisöllisyyteen, esimerkiksi perheestä huolehtimiseen tai kansallisten perinteiden ylläpitämiseen. Koskinen esittää, että lihankulutusta voidaan vähentää vain, jos muutetaan niitä tapoja, joilla ihmiset osoittavat hoivaa ruoan kautta.²¹ Tämä raportti ei esitä olevansa ristiriidassa Koskisen keskeisten havaintojen kanssa. Päinvastoin, ajatuksen hoivan tapojen muuttamisesta voi ymmärtää yhtenä keinona saavuttaa sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka vähentävät lihankulutusta. Kuitenkin on mahdollista, ettei lihankulutus johdu ainoastaan hoivasta vaan sitä perustellaan myös

18 Grossberg, *Cultural Studies*, 22.

19 Ks. James Gordon Finlayson ja Dafydd Huw Rees, "Jürgen Habermas", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2023 Edition), toim. Edward N. Zalta ja Uri Nodelman, <https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/habermas/>.

20 Nico Carpentier, "Power as Participation's Master Signifier," teoksessa *The Participatory Condition in the Digital Age*, toim. Darin Barney, Gabriella Coleman, Christine Ross, Jonathan Sterne ja Tamar Tembeck (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2016),

8.

21 Outi Koskinen, *Everyday food consumption practices involving meat as multiple relations of care*, Publications of the Faculty of Social Sciences 255 (Helsinki: University of Helsinki, 2024), väitöskirja.

muilla keinoin: ajatukseen lihasta luopumisesta saattavat liittyä myös halun kapitalistinen tuotanto ja negatiivinen vapauskäsite sekä sen synnyttämä haluttomuus asettaa itselle rajoja. Molemmat lähestymistavat voivat olla hyödyllisiä yhtä aikaa ja molemmista nousevat havainnot tosia.

Taija Kaarlenkasken ja Otto Latvan toimittama artikkelikokoelma *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* käy läpi eläintuotannon historiaa ja osoittaa, kuinka nykyään usein itsestäänselvyytinä pidetyt käytännöt ovat itse asiassa varsin viimeaikaisten kehityskulkujen tuloksia.²² Ero siihen, miten eläimiä on hyödynnetty ravinnoksi vielä 1900-luvun alussa, on nykypäivän teollistuneeseen eläintuotantoon verrattuna merkittävä.²³ Esimerkiksi Taina Syrjämää käy artikkelissaan läpi 1800-luvun globaalia eläintuotannon teollistumista ja sen ideologista pohjaa Suomen näkökulmasta.²⁴ Marja Jalava puolestaan kuvaa lihankulutuksen nousua Suomessa 1900-luvun aikana 1800- ja 1900-lukujen taitteen vielä hyvin vähäisestä määrästä nykypäivän valtaisaan kulutukseen.²⁵ Noora Schuurman ja Juha Kotilainen tutkivat brittiesimerkin kautta jakoa syötäviin ja ei-syötäviin eläimiin ja kuinka se heijastelee kulttuuria ajassa ja paikassa.²⁶ Nämä ja muut kokoelman artikkelit edustavat viimeaikaista suomalaista eläintuotannon ja eläinperäisten

tuotteiden kulutuksen tutkimusta ja täydentävät monilta osin tämän raportin havaintoja. Tässä raportissa tavoitteena ei kuitenkaan ole selvittää eläintuotannon tai kulutuksen historiaa tai niitä monimutkaisia kulttuuri-sia prosesseja, jotka vaikuttavat ihmisten ja (muiden) eläinten välisiin suhteisiin, vaan keskittyä siihen, miten tällä hetkellä lihan-kulutuksen vähentämisestä keskustellaan ja millaisia affektiivisia, ideologisia, moraalisia ja episteemisiä yhteiskunnallisen polarisaation muotoja keskustelu pitää sisällään.

Polarisaatiota sosiaalisessa mediassa on tutkittu Suomessa eri menetelmin ja eri lähtökohdista. Esimerkiksi Ali Unlun ja Tommi Kotosen tutkimuksessa tarkasteltiin sekä määrällisin että laadullisin menetelmin Facebookissa neljän vuoden aikana julkaistuja muslimi- ja HLBQT+-yhteisöä käsitteleviä suomalaisia julkaisuja. Tulokset osoittivat, että näiden kahden ryhmän julkaisut erosivat toisistaan selvästi niin siinä, miten niihin suhtauduttiin kuin niiden synnyttämässä vuorovaikutuksessa. Muslimeihin liittyvät julkaisut herättivät usein kiistaa ja muslimi- ja HLBQT+-aiheiset julkaisut painottivat useammin hyväksyntää ja yhdenvertaisuutta – vaikka myös negatiivisia stereotyyppioita esiintyi. Tutkimus toi esiin, että poliittiset puolueet hyödynsivät näitä keskusteluja ohjatakseen julkista puhetta, vahvistaakseen omaa ideologiaansa ja mobilisoidakseen kannattajiaan. Sosiaalisen identiteetin teorian pohjalta tutkimuksessa kuvattiin, miten verkkokeskustelut muovaavat yhteiskunnallisia asenteita, ryhmien välisiä suhteita ja identiteettejä.²⁷

Polarisaatiota on tutkittu myös depolarisaation eli yhteiskunnallisen jakautuneisuuden

22 Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva (toim.), *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* (Tampere: Vastapaino, 2022).

23 Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva, "Johdanto", teoksessa *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* toim. Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva (Tampere: Vastapaino, 2022), 12.

24 Taina Syrjämää, "Eläimet, eläinperäiset tuotteet ja edistysusko", teoksessa *Tunteva tuote*, 27–47.

25 Marja Jalava, "Lihansyönnin edistäminen 1900-luvun alkupuolella", teoksessa *Tunteva tuote*, 95–116.

26 Noora Schuurman ja Juha Kotilainen, "Syödäkö vai eikö syödä? Eläimiä määrittävät kulttuuriset kategoriat liikkeessä", teoksessa *Tunteva tuote*, 119–139.

27 Ali Unlu ja Tommi Kotonen, "Online polarization and identity politics: An analysis of Facebook discourse on Muslim and LGBTQ+ communities in Finland", *Scandinavian Political Studies* 47, no. 2 (kesäkuu 2024): 199–231, DOI: 10.1111/1467-9477.12270.

vähentämisen näkökulmasta. Yan Xia, Antti Gronow, Arttu Malkamäki, Tuomas Ylä-Anttila, Barbara Keller ja Mikko Kivelä ovat tutkineet kansallista yhtenäisyyttä ja jakautuneisuutta suhteessa ulkoiseen uhkaan. Aineistona analysoitiin suomalaisen sosiaalisen median, erityisesti Twitterin (nykyään X), Nato-keskusteluja Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Ennen hyökkäystä suomalainen mielipide Nato-jäsenyydestä jakautui vahvasti vasemmisto-oikeisto-akselilla, mutta hyökkäyksen jälkeen kannat alkoivat nopeasti yhtenäistyä jäsenyyttä puoltaviksi. Tutkimus selvitti, miten erot eri ryhmien välillä Twitterissä kapenivat. Analyysi paljasti kolme hyökkäystä edeltänyttä ryhmää: Nato-myönteisen, vasemmistolaisen Nato-vastaisen sekä salaliittoteorioihin nojaavan Nato-vastaisen ryhmän. Hyökkäyksen jälkeen vasemmistolaiset Nato-vastustajat alkoivat kommunikoida Nato-myönteisten kanssa, vaikka heidän poliittiset näkemyksensä erosivat. Sen sijaan salaliittoteorioihin perustuva ryhmä pysyi erillisenä kuplana. Tutkimus osoitti, että ulkoinen uhka voi hetkellisesti kuroa umpeen poliittisia jakolinjoja uhkia koskevilla kysymyksillä, mutta salaliittoteorioiden ja disinformaation ylläpitämät kuplat voivat säilyä sitkeinä jopa vakavien kriisien aikana.²⁸

Sosiaalisen median polarisaatiota on tutkittu myös kyselytutkimusten avulla. Sanna Malinen, Aki Koivula, Teo Keipi ja Arttu Saarinen tarkastelivat valtakunnallisen kyselyn avulla, miten puoluepreferenssit, luottamus mediaan ja maahanmuuttoasenteet selittävät suhtautumista valeuutisiin, sananvapauteen ja vihapuheen valvontaan. Perussuomalaisten kannattajat olivat kriittisimpiä vihapuheen

28 Yan Xia, Antti Gronow, Arttu Malkamäki, Tuomas Ylä-Anttila, Barbara Keller, ja Mikko Kivelä, "The Russian invasion of Ukraine selectively depolarized the Finnish NATO discussion on Twitter", *EPJ Data Science* 13, artikkeli no. 1 (2024): 1-12, DOI: 10.1140/epjds/s13688-023-00441-2.

seurantaa kohtaan ja vähiten huolissaan valeuutisista. He myös luottivat vähiten perinteiseen mediaan ja suhtautuivat kielteisimmin maahanmuuttoon, mikä selitti heidän poikkeavia näkemyksiään. Tulokset kuvaavat oikeistopopulistista viestintästrategiaa, joka kyseenalaistaa valtavirtamedian, arvostelee poliittista korrektiutta ja vetoaa maahanmuuttokriittisiin ja valtavirtamediaan turhautuneisiin kansalaisiin.²⁹

Ilkka Koiranen on tutkinut sosiaalista mediaa uutena yhteiskunnallisen osallistumisen tilana ja selvittänyt, miten puoluepolitiikka siinä ilmeni 2010-luvun Suomessa. Tutkimus keskittyi siihen, mistä sosiaalisista ja ideologisista lähtökohdista tilaan osallistutaan, miten sitä täytetään ja miten nämä vaikuttavat sosiaaliseen rakenteeseen. Koirasen mukaan keskustelu sosiaalisessa mediassa on politiikan tekemistä, jossa sosiaaliset rakenteet ja ideologiset asenteet sekä kannustavat että rajoittavat osallistumista ja muokkaavat verkostoja. Sosiaalisessa mediassa erityisesti perussuomalaisten, vihreiden ja vasemmistoliiton tavoitteet ja näkyvyys korostuvat ja poliittinen keskustelu kärjistyy jälkimateriaalististen ja uuskonservatiivisten ryhmien välillä.³⁰

Kansainvälisemmin, Raghvendra Mall, Mridul Nagpal, Joni Salminen, Hind Almerekhi, Soon-gyo Jung ja Bernard J. Jansen ovat havainneet, että eniten kiinnostusta herättävä

29 Sanna Malinen, Aki Koivula, Teo Keipi ja Arttu Saarinen, "Shedding Light on People's Social Media Concerns Through Political Party Preference, Media Trust, and Immigration Attitudes", teoksessa *Europe in the Age of Post-Truth Politics: Populism, Disinformation and the Public Sphere*, toim. Maximilian Conrad, Guðmundur Hálfðanarson, Asimina Michailidou, Charlotte Galpin ja Niko Pyrhönen (Cham: Palgrave Macmillan, 2024), 199-221.

30 Ilkka Koiranen, *Distorting mirror: Formation of party political sphere on social media in Finland*, Annales Universitatis Turkuensis (Turku: Turun yliopisto, 2024), väitöskirja.

uutissisältö on usein myös kaikkein polarisointia. Tämä havainto liittyy kasvavaan tutkimukseen niin sanotusta klikkiotsikoinnista ja kiinnostukseen perustuvien mittareiden kielteisistä vaikutuksista verkon sosiaalisiin yhteisöihin ja uutisyhteisöjen toimintaan.³¹

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan keskusteluja polarisaatioon keskittyen ja erityisesti siitä näkökulmasta, miten keskusteluissa näkyvät suositukset ja vaatimukset lihansyönnistä ja sen vähentämisestä. Tutkimuksessa siis yhdistetään temaattisesti polarisaatio, sosiaalinen media ja lihankulutus. Tämän raportin analyysin keskiössä olevat uutisvustojen käyttäjäkommentit eivät ole välttämättä edustavia otoksia yhteiskunnallisista mielipiteistä laajemmin, mutta kuten myös ammattijournalistien kirjoittamat analyysit, kolumnit ja muut mielipidekirjoitukset, tarjoavat internet-kommentit näkyvän paikan mielipiteenilmaisulle, tämän tutkimuksen kohdalla valtakunnallisissa medioissa. Kommenteissa saattaa olla trollausta sekä hauskanpitoa, mutta ei kuitenkaan yrityksiä aiheuttaa kulttuurista eripuraa. Myös automatisoituja keskustelijoita, botteja, saatetaan käyttää.³²

Koska kyseessä on laadullinen eikä määrällinen analyysi, kommentteja ei ole määrälli-

sesti eritelty. Suuntaa-antavasti voidaan kuitenkin todeta, että kasvissyönnin puoltavien kommenttien määrä on merkittävä ja siten luultavasti paljon suurempi kuin kasvissyönnin osuus koko väestöstä. Voidaan siis puhua lihansyönnin kritisoivien tai kyseenalaistavien tai kasvissyönnin puoltavien kommenttien jonkinlaisesta ylläpidosta. Kommenttien narratiivinen esitystapa tässä raportissa ei siis heijastele määrällistä arviota tai analyysiä kommenttien sisällöstä. Nämä tekijät huomioiden, tutkimuksessa ei siis käytetä kommentteja edustavana otoksena suomalaisten mielipiteistä. Sen sijaan kommentteja tulkitaan esimerkkeinä niistä keskusteluteemoista, joita internet-keskusteluissa ilmenee ja ennen kaikkea niistä kulttuurisista taustaoletuksista, joihin esille nousevat teemat pohjaavat. Tutkimuksen tarkoitus on avata näitä taustaoletuksia ja siten selittää yhteiskunnallisen jakautumisen syitä lihansyönnin näkökulmasta. Vaikka siteeratut kommentit ovat olleet julkisesti saatavilla tämän tutkimuksen tekohetkellä – ja Ylen sivuilla kommentit on kirjoitettu nimimerkillä – kaikki kommentit on anonymisoitu kommentoijien yksityisyyden suojaamiseksi, sillä tarkoituksena ei ole ollut kritisoida yksittäisiä kommentoijia. Siteeratut kommentit esitetään kirjoitusvirheineen.³³

31 Raghvendra Mall, Mridul Nagpal, Joni Salminen, Hind Almerakhi, Soon-gyo Jung ja Bernard J. Jansen, "Politics on YouTube: Detecting Online Group Polarization Based on News Videos' Comments", *SAGE Open* (huhti-kesäkuu 2024): 1-17, DOI: 10.1177/21582440241256438.

32 Tarkemmin lukijoiden kommentteista tutkimusaineistona ja niihin liittyvistä ongelmista, ks. esim. Turpeinen, *American Sovereigns*.

33 Rivinvaihtoja ja tyhjiä rivejä on kuitenkin poistettu tilan säästämiseksi.

Helsingin Sanomien ja Ylen lukijoiden lihan-syöntiä puoltavista ja puolustavista internet-kommenteista huokuu ahdistus. Yksi kommentoija kirjoittaa vuoden 2024 ravitsemussuosituksista: ”Niin, kaikin puolin ovat jänniä nämä suositukset. Lisää ahdistusta ja painetta ihmiselle.”³⁴ Pääsääntöisesti ahdistus ei kuitenkaan ilmene niin, että kommentoijat suoraan sanoisivat olevansa ahdistuneita. Sen sijaan ahdistus on luettavissa niistä voimakkaista reaktioista, joita lihansyönnistä luopuminen aiheuttaa. Kuten yksi ravitsemussuosituksen kommentoija kirjoittaa:

Ensinnäkin punaisen lihan syönti on ollut ihmiselle elinehto niin kauan, kuin on kahdella jalalla kävelty. Sitä ennen se oli elinehto kävellessämme neljällä raajalla. [...] Toisekseen, käytetyn rehun laatu ja sisältö vaikuttaa merkittävästi saatavilla olevan lihan ja sen rasvojen laatuun. [...] Kolmanneksi, pelkästä punaisen lihan syönnistä ei ole luotettavissa tutkimuksissa, joista on poistettu kaikki ylimääräinen kohina, kuten tupakointi, liikkumattomuus, insuliiniresistenssi ja muut metaboliset ongelmat, ei ole kyetty osoittamaan syöpäyhteyttä. Päin vastoin. [...] Neljänneksi, on erittäin epä-

ekologista suosia noita soija- ym papuja. Lähiruokaa pitäisi täälläkin painottaa. Viidenneksi, ravintosuosituksessa on painotettu vihreää linjaa fyfty-fyfty terveysaspektien kanssa. Kuudenneksi, kasvien tehoviljely vaatii paljon sellaisia kemikaaleja, jotka ovat erityisesti miehille vaarallisia. Myrkyt feminisoivat miehiä, ja siitä on paljon tutkimusnäyttöä. Ei hyvä, paitsi vasemmiston kannalta. Seitsemänneksi, näillä uutisilla aiheutetaan elintarviketeollisuudelle mitaamatonta vahinkoa. Ruokaa pitää syödä, ja jotkut pöljät uskovat näitä suosituksia.”³⁵

Tässä kommentissa vedotaan moneen eri seikkaan: luonnollisuuteen, terveellisuuteen, ympäristöystävällisyyteen, tieteellisuuteen, sukupuoleen ja talouteen. Väitteet ovat haralla pohjalla – mistä lisää tuonnempana, kommenttien argumenttien kanssa keskustelevalle analyysissä – mutta kuvaavaa on, millainen määrä syitä on tarvinnut keksiä, jotta omaa lihansyöntiä voidaan perustella. Ravitsemussuosituksissa ei kuitenkaan kielletä lihansyöntiä (eikä niillä sellaista valtaa voisi ollakaan), vaan suositellaan lihansyönnin vähentämistä ja leikkeleistä luopumista. Mikä siis saa aikaan näin voimakkaan reakti-

34 Anonyymi.

35 Anonyymi.

on ja miten sitä voidaan tulkita ja ymmärtää teoreettisesti?

Sigmund Freudille ”signaaliahdistus”, jonka aiheuttavat koetut vaaran tunteet, johtaa puolustusreaktioihin, joiden tarkoituksena on välttyä traumalta. Nämä uhat liittyvät yleisesti menetykseen, mutta perimmiltään kastaatiopelkoon.³⁶ Freud on kuitenkin liian kirjaimellinen. Jacques Lacan tekee eron peniksen ja sen symbolin, falloksen, välillä, mikä mahdollistaa vapaamman luennan.³⁷ Koska lihansyönnistä luopumisen pelosta syntyvä konservatiivinen ahdistus perustuu nautinnon kieltämiseen, voidaankin ajatella, että fallosta tässä asiayhteydessä vastaa liha ja siihen liittyvä nautinto. Tavoittelun kieltäminen symboloi kastaatiota alkukantaisena pelkona; vertauskuvallisesti pelkona on siis falloksen, lihan, irti leikkautuminen.

Freudin, Lacanin ja heidän teksteistään ammentavien teoreetikkojen lisäksi affektitutkimuksen eli tunteiden tutkimuksen alalla on olemassa laaja kirjallisuus ahdistuksesta. Kuten Mattias Lehtinen ja Tuukka Brunila tiivistävät, ahdistusta on

kuvailtu ”epämiellyttävänä ja vastenmielisenä tilana”, joka saa sitä kokevat henkilöt etsimään uhkaa ympäristöstään. Kuitenkin on tärkeää huomata, että ahdistusta määrittää epävarmuus sen kohteen suhteen. Ahdistus ”pitää sisällään seurauksien epävarmuutta

uhasta, joka ei ole läsnä ja joka ei välttämättä toteudu”. Tämä heijastuu niissä tavoissa, joilla ahdistusta on käsitteellistetty filosofien toimesta Kierkegaardista ja Heideggerista Sartreen affektina, joka, suhteessa pelkoon, on vailla tarkoituksellista kohdetta. Tätä määritelmää ovat työstäneet Ekhlund et al. määritelmäksi ahdistuksesta, jossa ”vaaran kohde tai pelko joko ei ole läsnä / on mahdoton tunnistaa, tai on sellaisella etäisyydellä ettei siihen voi tarjota rauhoittelua”.³⁸

Säilyttäen ajatuksen ”epämiellyttävästä ja vastenmielisestä tilasta”, joka panee alulle toimintaa jotain kohdetta kohti, voidaan, ammentaen Sara Ahmedin tutkimuksesta,³⁹ sen sijaan sanoa, että ahdistuksen kohde ei ole epävarma; siinä, missä pelon aiheuttaa kohteen lähestyminen, ahdistuksen aiheuttaa tapa *lähestyä kohdetta*.⁴⁰ Toisin sanoen, lihansyönnistä luopuminen toimii pelon kohteena (joka saattaa ”mennä ohi”), johon ahdistus ”tarttuu”. Lisäksi, kuten Ahmed toteaa, kohteiden tarttuminen toisiinsa pelon merkkeinä ei ole psyykkensisäistä (freudilainen kastaatio) vaan ”monien historioiden muovaamaa”⁴¹ – lihansyönnistä luopumisen tapauksessa kulttuurisin miellelyhtymin rappiosta ja heikkoudesta. Helsingin Sanomien uutisen Marttaliiton kasvisruokalinjauksesta yhteydessä eräs kommentoija kirjoittaa:

Olen suureksi ilokseni saanut syntyä ennen Talvisodan alkamista. Kellarikaupoista äiti toi meille ruokiin tarvittavat kotimaiset läskit

36 Sigmund Freud, ”Inhibitions, Symptoms and Anxiety” teoksessa *On Freud’s “Inhibitions, Symptoms and Anxiety”*, toim. Samuel Arbiser ja Jorge Schneider; sarjan päätoimittaja Gennaro Saragnano (London: Karnac Books, 2013 [1926]).

37 Lauren Berlant, *Desire/Love* (New York: Punctum Books, 2012), 56–57; ks. myös Slavoj Žižek, *How to Read Lacan* (London: Granta Books, 2006), 34; Jacques Lacan, *Écrits: The First Complete Edition in English*, käänttänyt Bruce Fink yhteistyössä Héloïse Finkin ja Russell Griggin kanssa (New York: W.W. Norton & Company, 2006 [1966]), 694/582.

38 Mattias Lehtinen ja Tuukka Brunila, ”A Political Ontology of the Pandemic: Sovereign Power and the Management of Affects through the Political Ontology of War”, *Frontiers in Political Science* 3. July 28, 2021: 4. DOI: 10.3389/fpos.2021.674076. Käännös oma.

39 Sara Ahmed, *The Cultural Politics of Emotion*. Second edition. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014, 64–68.

40 Ks. Ahmed, *The Cultural Politics of Emotion*, 66.

41 Ahmed, *The Cultural Politics of Emotion*, 66.

ja kurnimattomat lehmänmaidot ja happamat ruisleivät. Me lapset aloitimme liikunnan heti ensimmäisestä omasta askeleesta ja liikuimme sodasta huolimatta joka päivä. Liikunta vaati runsaat ”eväät” ja makuaistin käyttöä! Lihaksisto vahvistui ja kunto kokeni. ”Marttaruokavalio” ja läheisen maaseudun talonväen auttava käsi piti ”vaihtokaupan” vilkkaana. Voit ja läskit ja munat ja muut. Meistä kasvoi vahvoja. Köyhyys ohjasi myös ”tervelliiseen” ruokavalioon. Kohta 87 vuotta olen saanut nauttia elämästä. Aatteellinen Niihotus ruohon ja porkkanan purentaan ja keinotekoiset ”lisäaineet” hengissä pysymiseen on jo ikävä kyllä hyljännyt myös Marttojen mainiot reseptit. Nuoriso ei enää vartu vahvaksi, vaan keskittyy pikapurkkimössöihin ja vekaanimilleihin ja pillerilisiin. Suru tässä pukkaa Vanhaan sydämeeni.⁴²

Tässä kommentissa korostuvat ajatukset perinteiden katoamisesta sekä siihen liittyvästä rappiosta ja heikkoudesta. Rappiota korostetaan viittaamalla talvisotaan ja sen aikaisiin mielikuviin kansallisesta vahvuudesta ja rinnastamalla ne nykypäivän ”pikapurkkimössöihin ja vekaanimilleihin ja pillerilisiin” – ikään kuin kasvipohjainen ravinto vaikuttaisi negatiivisesti paitsi fyysiseen voimaan ja kestävyYTEEN sekä pitkään ikään, myös mielenlujuuteen ja henkiseen kasvuun. Ahmedilaisesti pelkona on siis lihansyönnistä luopuminen, johon ahdistus tarttuu. Samalle konservatiiviselle ahdistukselle voi siten kuvitella muitakin tarttumapintoja. Lihasta luopuminen on ulkoa tuleva pelko, joka lähestyy konservatiivista yksilöä; konservatiivinen yksilö suhtautuu pelkoon ahdistuksella. Toisin sanoen, ahdistus on toimijuuden ilmenemä ja siten kenties ratkaistavissa erilaisella tavalla toimia eli suhtautumalla toisin lihan vähentämiseen tai siitä luopumiseen. Liha-ahdistus ei siis ole välttämätöntä. Tässä yhteydessä pelko ja ahdistus voivat kuitenkin istua tiukassa, ot-

taen huomioon ne historialliset voimat, niin teolliset kuin sosiaalisetkin, jotka ovat muokanneet lihasta arvostetun ja kulttuurisesti keskeisen ruoka-aineen.⁴³

Vaikka lihankulutus ei Suomessa olekaan aina ollut nykyisenlaista, vahvistavat lihasta luopumisen pelkoa mielikuvat historiasta, jossa lihansyönnillä on ollut tärkeä rooli. Tähän kytkeytyy myös huoli ”historiattomuudesta”, kuten toinen saman artikkelin kommentoija toteaa: ”Olen pitänyt marttojen neuvoja ja reseptejä hyvänä pohjana ruoanlaitossani. Olen voinut luottaa siihen, että ne ovat perinteisiä ja hyväksi koeteltuja. Se loppui nyt.⁴⁴ Konservatiivisessa ajattelussa perinteeseen vetoaminen käy samalla lihansyönnin oikeutuksesta ja turvasta itsessään. Jo 1700-luvun ajattelija ja valtiomies Edmund Burke, jota on myöhemmin pidetty yhtenä modernin konservatismi perustajista, ajatteli, että nimenomaan ajan koulumat käytännöt ovat turva. Yhteiskunnan tulee hänen mukaansa kehittyä luonnollisesti, perinteitä kunnioittaen, ja radikaaleihin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin tulee suhtautua varoen.⁴⁵ Ammentaen tästä filosofisesta perinteestä, eräs kommentoija kirjoittaa Helsingin Sanomien uutiseen Tatu ja Patu -kirjojen lihaviittausten poistamisesta, että

[i]tseksensuurin harrastajat perustelevat toimintaansa aina jaloilla ja hyvillä tarkoituksilla. Jälkeenpäin sitten usein joudutaan toteamaan, että sensurointi meni liian pitkälle eikä ollutkaan tarpeellista. Maailman monimuotoisuus ja totuuden suhteellisuus on syytä

43 Ks. esim. Hanna Mattila (toim.), *Vähemmän lihaa: Kohti kestävää ruokakulttuuria* (Helsinki: Gaudeamus, 2016).

44 Anonyymi.

45 Ks. esim. Iain Hampsher-Monk, ”Reflections on the Revolution in France,” teoksessa *The Cambridge Companion to Edmund Burke*, toim. David Dwan ja Christopher Insole (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 195–208.

42 Anonyymi.

ottaa huomioon ennen kun alkaa parannella aikaisempia luomuksiaan nykyhetken muokkaisuun kaanoneihin sopivaksi.⁴⁶

Pidemmälle ajatusta vie toinen kommentoija: ”Ikävä ja omituinen päätös. Martta-liitto on kuitenkin vanha, vahva ja perinteinen järjestö minkä uskoisi olevan selkeästi huuhaa-aatteiden yläpuolella.”⁴⁷ Tässä kommentissa perinteeseen lisätään ajatus vahvuudesta, jonka vastakohtana heikkous ja rappio yhdistetään ”huuhaa-aatteena” pidettyyn kasvipohjaiseen ruokavalioon.

Ajatus historiattomuudesta liitetään myös historian itsensä katoamiseen. Eräs kommentoija kirjoittaa edeltävään Helsingin Sanomien uutiseen liittyen seuraavasti:

Niin. Miten kaukana ollaan siitä, että historiallinen konteksti kerta kaikkiaan uudelleenkasvatusraivossa hävitetään? [...] Uusia tatupatuja olisivat kirjoittajat tietysti voineet puhdasoppisesti määrättömästi suoltaa nykymallien mukaisesti.⁴⁸

Kommenteissa toistuukin ajatus siitä, että uusia kirjoja kyllä saa kirjoittaa veganismistakin, mutta vanhoja ei pidä mennä muuttelemaan. Kommenttien argumentin tasoa kommentoiden voidaan kuitenkin todeta, että Tatu ja Patu -kirjojen kohdalla ei ole kyse vanhojen kirjojen hävittämisestä vaan uusin versioiden tekemisestä. Kun kyseessä on kirjailijan itsensä päivittämä versio, eroaa se huomattavasti ulkoisesta sensuurista. Esimerkiksi Suomen perustuslaissa (731/1999 § 12) todetaan, että ”[s]ananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.”⁴⁹ Negatiivisen vapau-

den näkökulmasta oleellista siis on, ettei ilmaisunvapautta kukaan ulkopuolinen tahoenakolta estä.

Myös huoltovarmuus huolestuttaa. Lihansyönti yhdistetään näin kansalliseen turvallisuuteen ja jopa kansalliseen velvollisuuteen. Kasveihin keskittyvää maanviljelyä ei nähdä realistisena vaihtoehtona:

Lanta ja typensitojakasvinurmet ovat paras-ta huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Nurmi kasvaa aina, oli halla tai kuivuus. Ketjuun tarvitaan kuitenkin nautta työstämään nurmirehu ihmiselle sulavaan muotoon, maidoksi ja lihaksi.⁵⁰

Liha nähdään siis oleellisena osana huoltovarmuutta. On kuitenkin vaikea sanoa, missä määrin ahdistus johtuu kriisitilanteista ja missä määrin lihasta luopumisesta. Elintarviketeollisuuden tilastakin kannetaan huolta: ”Minulle tulee mieleen, että jos Suomen kansan enemmistö lähtee tätä suositusta noudattamaan niin miten käy tämän maan elintarviketeollisuuden?”⁵¹ Elintarviketeollisuuden tappioiden pelkääminen ja niistä ahdistuminen vastaa perimmiltään huoltovarmuusargumenttia: kansallisen edun ajatellaan vaativan lihantuotantoa, eli suomalainen talous ei tulisi toimeen, jos lihasta luovuttaisiin.

Myös kotimaisuus itsessään nähdään arvona ja lihasta luopuminen jonkinlaisena maanpeturuutena: ”Miksi ei voida luoda suomalaiseen ruantuotantoon sopeutuvaa tervellistä ravintosuosituksia vaan hössätään kaikenlaista.”⁵² Lisäksi arkielämän rutiinien järkkymistä pelätään: ”Ravitsemussuosituksia vain pinkovat yhä kauemmaksi ihmisten arjesta. Olisi

46 Anonyymi.

47 Anonyymi.

48 Anonyymi.

49 Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsin-

gissä 11.6.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>.

50 Anonyymi.

51 Anonyymi.

52 Anonyymi.

hyvä jos ne edes vähän ottaisivat ihmisarjen näkökulmaa”.⁵³ Samaten suositukset koetaan kaukaisiksi ja vaikeiksi tai jopa mahdottomiksi noudattaa:

*En edes syö leikkeleitä, mutta ravintosuositukset jaksavat ärsyttää. Joka päivä media toittottaa kansalaisille yhä utopistisimpia suosituksia. Mikään ei riitä! [...] Jotain pelisilmää toivoisin näitä suosituksia laativille ortoreksiaa kannattaville yli-ihmisille.*⁵⁴

Tässä kommentissa paitsi nähdään suositukset ja suosittelijat vieraantuneina ihmisten arjesta, myös ilmeisesti sekoitetaan harvak-

seltaan julkaistavat kansalliset ravitsemussuosituksiset keltaisen lehdistön jatkuviin terveysaiheisiin uutisiin.

Argumenttien kirjo herättääkin kysymyksen mahdollisesta yhdistävästä tekijästä, jolla lihansyönnistä luopumista vastustetaan; onko huoli perinteistä, historiasta, huoltovarmuudesta ja turvallisuudesta, taloudesta sekä arkielämän rutiineista, puhumattakaan luonnollisuudesta, terveellisyydestä, ympäristöystävällisyydestä, tieteellisyydestä ja sukupuolesta, perimmiltään huolta jonkin yhteisen nimittäjän menettämisestä?

53 Anonyymi.

54 Anonyymi.

Yksi tapa tulkita lihasta luopumiseen liittyvää ahdistusta on nähdä perustelut meriselityksinä, joissa on oikeasti kyse nautinnosta kiinni pitämisestä.⁵⁵ Samaan aikaan osa kommentoijista myöntää suoraan, että kyse on nautinnosta: ”Minua ei kiinnosta muutama lisäelinvuosi jos joudun tinkimään tämän päivän nautinnoista. Carpe diem.”⁵⁶ Vastaavasti kasvipohjaista ruokaa ei pidetä nautinnollisena – ”Ongelma on siinä että se kasvismössö on pahaa”⁵⁷ – tai sitä pidetään liian vaikeana ja työläänä – ”[K]asvikset on ylimääräistä työtä aiheuttavia ruuanvalmistuksessa. Voimavarat riittää ’pääruuan’ tekoon mutta ei sitten enää oheiskasviksiin”⁵⁸ – mikä myös kieltii siitä, että kasvisruokaa ei pidetä riittävän nautinnollisena, jotta sen valmistamiseen viitsittäisiin nähdä vaivaa. Nautinnon eli lihansyönnin tavoittelua puolestaan ylläpitää kapitalistinen halun tuotanto. Kuten Todd McGowan tiivistää:

*Kapitalismin valta tuottaa subjekteja, jotka takertuvat kuumeisesti oman tyytymättömyy-
tensä mielikuvaan ja siten siihen jatkuvasti
kapitalistisessa yhteiskunnassa julkilausut-
tuun lupaukseen, että tätä tyytymättömyyt-
tä voi paeta joko pääomaa kerryttämällä tai
hankkimalla jotakin hyödykettä.*⁵⁹

Kapitalistisen subjektin täytyy jatkuvasti hankkia hyödykettä, eli tässä tapauksessa lihaa. Nautinto voi mennä terveyden edelle: ”Ja se terveellisyys ei kiinnosta vähääkään. Vain maku.”⁶⁰ Toisaalta nautintoa myös perustellaan sen uskotuilla terveysvaikutuksilla: ”Liiallinen murehtiminen kaikesta varmaan lyhentää elinaikaa. Eilinen on historiaa, huomina on mysteeri siis nauti tästä päivästä.”⁶¹ Nautinnon turvaamisesta ollaan huolissaan, kuten Marttaliiton kasvisruokalinjasta kommentoiva kirjoittaja toteaa: ”Tämä linjaus on epäluottamuslause suomalaiselle

55 Ks. myös Johanna Mäkelä ja Mari Niva, ”Liha suomalaisessa ruokakulttuurissa”, teoksessa *Vähemmän lihaa: Kohti kestävästä ruokakulttuuria*, toim. Hanna Mattila (Helsinki: Gaudeamus, 2016), 16–35.

56 Anonyymi.

57 Anonyymi.

58 Anonyymi.

59 Todd McGowan, *Capitalism and Desire: The Psychic Cost of Free Markets*. New York: Columbia University Press, 2016, 11. Käännös oma.

60 Anonyymi.

61 Anonyymi. Ks. myös professori Pentti I. Halosen kommentti vuodelta 1975, ”Kolesterolihysteriasta sydänveritulppariski”, *Helsingin Sanomat*, 10.11.2025 [10.11.1975], viitattu 14.11.2025, <https://www.hs.fi/historia/art-2000011591939.html>.

alkutuotannolle.”⁶² Jotta kapitalistinen subjekti kykenee saavuttamaan tarvitsemansa hyödykkeen, täytyy sen tuotanto turvata. Seuraavassa kommentissa ollaan jopa huolissaan siitä, että muuttuvassa taloustilanteessa nautinto ei enää olisikaan turvattu: ”Nautitaan elämästä ja toivotaan, että lihan ja vanhusten (pakolisten) lääkkeiden hinta nousee hitaammin, kuin eläkkeet.”⁶³ Konservatiivisessa ajattelussa talousvaikutusten suhteen jäljelle kuitenkin jää pelkkä toivominen, sillä markkinoin ei pidä myöskään puuttua.

Lihan tuoma nautinto voi kuitenkin aiheuttaa syyllisyydentunnetta: ”Nauti ruuasta ja juomasta äläkä tunne syyllisyyttä jos syöt metvurstia viinilasillisen kanssa.”⁶⁴ Se, että itseään tai muita ihmisiä joutuu kehottamaan olemaan syyllistymättä, viittaa siihen, että syyllisyyttä kuitenkin tunnetaan. Samainen kommentoija avaa ajatteluaan seuraavasti: ”Paras on jos koitat nauttia elämästä niin paljon kun voit kunhan et ole ongelmaksi muille.”⁶⁵ Argumentin tasolla voidaan kuitenkin todeta, että lihansyönti on ongelmaksi muille, sekä ilmastomuutoksen kiihtymisen että eläinten kärsimyksen kautta.

Konservatiivisten, nautintoa penäävien kommenttien tietynlainen kapinahenkisyys ja muutosvastarinta on näennäistä. Sen sijaan, että yhteiskuntamme olisi täynnä tottelemattomuutta ja transgressiivistä nautintoa, McGowanin mukaan elämme tottelevaisuuden aikaa, jossa subjektit ovat täysin sitoutuneita ylläpitämään symbolista identiteettiään ja asemaansa vallitsevissa hierarkioissa. Tämä johtuu siitä, että vallitseva ideologia naamioi tottelevaisuuden vastakohdakseen: kapinallisuudeksi, radikaaliudeksi ja poikkeavuudeksi. Varsinkin konservatiiviset subjektit kokevat

olevansa hyvinkin radikaaleja toimiessaan itse asiassa normien mukaisesti. Tätä ajattelua tuetaan ideologisesti, sillä vallitsevia arvoja tuskin kyseenalaistaa, jos kuvittelee olevansa ajatuksiltaan radikaali.⁶⁶ Tästä on kyse myös lihansyönnissä. Lihansyönti ja sen nautinnollisuus ovat vallitsevia arvoja, eivät radikaaleja näkökulmia. Siitä huolimatta konservatiivisista kommentteista tulee vaikutelma, että kommentoijat edustaisivat jotenkin sorrettua tai uhattua väestönosaa. Yksi esimerkki, jossa tämä näkyy, on kommentoijien merkittävä huoli lasten ja vanhusten koulu- ja laitosruokailusta. Huolta koulu- ja laitosruokailun tulevaisuudesta uusien ravitsemussuosittelujen myötä perustellaan eri tavoin. Äärimmillään kauhistellaan kuinka ”[s]uositus tulee olemaan hyvinkin realismia puolustuskyvyttömille vanhuksille ja lapsille” ja pelätään sitä hetkeä ”kun olet muiden ruokinnan varassa itsekin”.⁶⁷ Näin pelko lihan menettämistä johtaa uhriutumiseen välillisesti lasten ja vanhusten kautta. Kommentoijat katsovatkin, että lasten ja vanhusten ruokailu tulisi järjestää nautintoperusteisesti:

Eivät ihmiset nosta vastarintaa siksi, että eivät hyväksyisi uusia suosituksia. Vaan ihmiset taajuavat, että kaikki laitosruoka eli koulut, vanhainkodit ja ehkä jopa lounaspaikat alkavat ohjata ruuanvalmistustaan tähän suuntaan. Ja se ei varmasti ole kinkkumakkarapihvikansan mielen mukaista. Vapaat yksilöt varmasti ostavat ja syövät edelleen aivan sitä mitä haluavat ja mihin on varaa. Mutta pelottaa se ketä tahansa, jos tietää, että tulevana vanhainkotipäivinä ruokana saattaa olla kaikista omista tottumuksista poiketen uusien suosittelujen mukaisesti kevennettyjä kasvismassaa, eikä enää alkuunkaan oman mielen mukaista ruokaa.”⁶⁸

62 Anonyymi.

63 Anonyymi.

64 Anonyymi.

65 Anonyymi.

66 McGowan, Todd. *The End of Dissatisfaction?: Jacques Lacan and the Emerging Society of Enjoyment*, State University of New York Press, 2003.

67 Anonyymi.

68 Anonyymi.

Argumentin tasolla voi kysyä, että mikäli lihansyönnissä on perimmiltään kyse nautinnosta, olisiko syytä kyseenalaistaa koko nautinnontavoittelun prosessi ja pyrkiä siten eroon paitsi lihasta, myös kapitalismin aiheuttamasta psyykkisestä rasituksesta? McGowanin mukaan halumme liittyvät itse asiassa johonkin menetettyyn kohteeseen. Tavoittelemme kuitenkin menetetyn kohteen (joka voi olla olemassa vain menetettynä) sijaan aina uutta nautintoa, ilman, että oikeasti sai-

simme tyydytettyä haluamme; huomaamme tyytymättömyytemme vasta saavutettuaamme halun kohteen, minkä seurauksena jatkamme uutta halun kohteen tavoittelua. Kapitalismi kukoistaa tällaisessa tilanteessa, jossa se voi jatkuvasti tarjota hyödykkeitä tavoiteltavaksi. Vain tunnistamalla tämän logiikan ja siirtymällä jatkuvasta uuden halun kohteen tavoittelusta kohti tyytyväisyyden logiikkaa ja menetetyn kohteen hyväksymistä, voimme siirtyä eteenpäin kapitalismin kriisistä.⁶⁹

69 McGowan, *Capitalism and Desire*, 228.

Toinen tapa tulkita lihansyöntiä puolustele-
via argumentteja on lähestyä niitä erilaisten
vapauskäsitteiden kautta. Isaiah Berlin jakoi
vuonna 1958 kuuluisassa luennossaan ”Vapau-
den kaksi käsitettä” (The Two Concepts of Li-
berty) vapauskäsitteet negatiivisiin ja positiiv-
isiin. Negatiivisella vapaudella tarkoitetaan
vapautta jostain ulkoisesta pakotteesta. Posi-
tiivinen vapaus taas tarkoittaa vapautta tehdä
jotain, eli niitä olosuhteita, joissa tekeminen
on mahdollista. Vaikka Berlinin käsitteellinen
jako on saanut paljon kritiikkiäkin, erityisesti
siitä, että jokin vapaus voidaan käsitteellistää
sekä negatiivisesti että positiivisesti,⁷⁰ voidaan
tässä yhteydessä karkeasti hahmotella lihan-
syönnistä kiinni pitämisen ja siitä luopumisen
taustalla olevia maailmassa olemisen tapoja ja
niiden eroja. Lihasta luopuminen (tai lihasta
luopumisen pelko) voidaan konservatiivisessa
kokemuksessa käsitteellistää ulkoisen pakon
seuraukseksi. Ulkoinen pakko vie vapauden
syödä lihaa, kun taas liberaalivasemmistolai-
semmassa kokemuksessa lihasta luopuminen
mahdollistaa osaltaan ilmastonmuutoksen
torjumisen ja elämisen ja olemisen maailmas-

sa, jota ilmastonmuutos ei ole tuhonnut. Liit-
tyen lihansyöntiviittausten poistamiseen Tatu
ja Patu -kirjoista, eräs Helsingin Sanomien
uutisen kommentoija kirjoittaa seuraavasti:

*Tuskin tällä mitään tekemistä ilmastonmuu-
toksen, eläinten oikeuksien tms. maailman
pelastamisen kanssa. Eiköhän kyseessä kui-
tenkin vaan juuri nyt suursuosiossa oleva
muoti-ilmiö, jolla saa vieläpä henkilökohtaisia
irtopisteitä.. Olen itse ollut aikoinaan hetken
vegaani ja myös erittäin nipo eläinten puo-
lustaja. Sitten huomasin, että meni jo vähän
liian pitkälle. Aina lihaa maailmassa syöty ja
myös eläimet syövät normaalisti toisiaan. Ja
koska niin on, mitä koko asian keinotekoisesti
mm. kirjoistaan poistaminen /piilottamine
auttaa, alkaa näyttää vaan lopulta suoras-
taan lapselliselta. Saa silti itse olla vapaas-
ti se vegaanikin, ei muun maailma tarvit-
se edelleenkaan pakko-ohjatustikaan olla.
Vm. vain avoin vallankäyttöyritys, ei muu-
ta. Nykyisin kun kaikki rakastavat käyttää
valtaa toisiinsa. Eli jos nyt on rauhanaatteen
kannallakin, heti se väärin ja olet putinisti.
Näin nykymaailma puritanistisesti toimii.⁷¹*

70 Carter, Ian, ”Positive and Negative Liberty”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2022 Edition), Edward N. Zalta (ed.), <https://plato.stanford.edu/entries/liberty-positive-negative/>

Tässä kommentissa veganismi nähdään en-

71 Anonyymi.

nen kaikkea vallankäyttöryityksenä, ulkoisena negatiivisen vapauden rajoituksena, jota kaikkien ei tulisi joutua noudattamaan. Lihansyöntiä pidetään myös luonnollisena eläinkunnan toimintana, millä oikeutetaan omaa toimintaa. Ulkoisen pakon voi siis jopa nähdä rajoittavan luonnolliseksi koettua vapautta syödä lihaa. Myös vegaanius käsitteellistetään negatiivisen vapauden kautta: ihmiset saavat kyllä valita olevansa vegaaneja, ketään ei myöskään tule pakottaa lihansyöntiin. Samalla Tatu ja Patu -kirjojen muokkaaminen kuitenkin nähdään teennäisenä ja trendikkäänä yrityksenä kerätä ”henkilökohtaisia irtopisteitä”. Toisin sanoen, lihasta luopumista ei tässä yhteydessä nähdä positiivisena vapautena, pyrkimyksenä elää paremmassa maailmassa ilmastonmuutoksen torjunnan tai eläinoikeuksien edistämisen kautta, vaan sekin käsitteellistetään puhtaan negatiivisesti. Kommentoijan konservatiivisuus näkyy myös siinä, että veganismi ja eläinten puolustaminen meni ”liian pitkälle”, eli se nähdään jonkinlaisena poikkeuksena normaalista, perinteisestä ja turvallisesta.

Toinen kommentoija jatkaa samansuuntaisesti:

*Tuleeko kirjastoihin eri osastoja, jottei lapsi vahingossa altistu väärille mielipiteille? Myös sisältövaroitukset kohta pakollisia lastenkirjoissa? Sori, itse boikotoin jatkossa kaikkea, missä tarkoitushakuisesti yritetään vaikuttaa ihmisen valinnanvapauteen ja arvoihin. Tatu ja Patu jää hyllyyn.*⁷²

Myös tässä vapaus käsitteellistetään negatiivisesti valinnanvapautena, jota ulkoapäin yritetään rajoittaa. Lihasta luopuminen nähdään lähes totalitaristisena mielipiteenmuokkauksena, jossa yhteiskuntaan mahtuu vain yksi moraalinen totuus. Lihansyöntiä lastenkirjallisuudessa ei kuitenkaan pidetä tarkoi-

tushakuisena arvovaikuttamisena: se koetaan arvoneutraaliksi, eikä se siten rajoita valinnanvapautta. Totalitarismitulkinta tehdään kuitenkin vieläkin näkyvämmäksi:

*Tämä touhuhan on vähän samaa mitä natsit tekivät Saksassa 1930-luvulla... tai oikeastaan täysin samaa mitä natsit tekivät. Neuvostoliitossa harrastettiin myös samaa. Poistetaan poliittiseen ideologiaan sopimat tomat teokset kansan saavuttamattomiin tai muutetaan ne ideologiaan sopivaksi. Denialismi jyllää nyt vaan vihervasemmistossa. Tällainen on aina ollut totalitaristien touhua vapaata länsimaisuutta vastaan eikä sillä tule olemaan menestystä. Olette varmaan jo huomanneet miten huonosti vihreillä menee Euroopassa. Vapaat eurooppalaiset tulevat aina vihaamaan tällaista.*⁷³

Positiivisen vapauden totalitarismitulkinta, siis ajatus siitä, että positiivinen vapaus pahimmillaan johtaa totalitarismiin, oli läsnä jo Berlinin ajattelussa.⁷⁴ Edeltävässä kommentissa vapaus nähdään yksinomaan negatiivisen tulkinnan kautta, jota ”vapaat eurooppalaiset” edustavat. Näin myös yhdistetään vihervasemmistolaisuus totalitarismiin, vaikka näiden välillä ei ole mitään välttämätöntä yhteyttä, ja kehystetään totalitarismi epäeurooppalaiseksi, vaikka juurikin Euroopassa on ollut siitä historiallisesti merkittäviä kokemuksia.

Omaa negatiivista vapautta ja sen tavoittelua korostetaan myös tietynlaisella kostomentaliteetilla, jossa protestiksi toimitaan vastoin pelättyä lihasta luopumista. Liittyen Marttaliiton kasvislinjaukseen, eräs kommentoija kirjoittaa: ”Minä olen päättänyt lisätä erityisesti punaisen lihan syöntiä ihan vastalauseena näille kasvisfanaatikoille.”⁷⁵ Samoin negatiiv-

⁷³ Anonyymi.

⁷⁴ Isaiah Berlin, *Four Essays on Liberty* (Oxford: Oxford University Press, 1969), 144.

⁷⁵ Anonyymi.

⁷² Anonyymi.

tiivista vapautta korostetaan kehystämällä punainen liha henkilökohtaiseksi valinnaksi, eikä yhteisölliseksi kysymykseksi:

*Minä kannatan lämpimästi sitä, että jokainen syö oman makunsa mukaan. Jos se ei kasvissyöjille käy, niin sitten se on heidän ongelmansa. Minulle kenenkään vegaanius ei ole ongelma. Miksi minun sekäsyöntini on ongelma muille?*⁷⁶

On syytä huomata, että edellä negatiivinen vapaus ja nautinto ovat linkittyneet toisiinsa: vapaus tehdä mitä huvittaa on vapautta tehdä niin kuin nauttii, siis syödä oman makunsa mukaan. Nautinnon ja valinnanvapauden kieltäminen sen sijaan aiheuttaa ahdistusta ja vastareaktioita:

*Oliko tämä todellakin uutisen arvoinen aihe? Vai lapsellinen vaikuttamisyritys aikuisiin ihmisiin? Tällainen ”ohjailu” on lähinnä ärsyttävää, mikä todennäköisesti johtaa ennemminkin vastareaktioon.*⁷⁷

Tässä kommentissa korostuu ajatus siitä, että kasvipohjaiseen ruokailuun kannustavat suositukset nähdään vapautta rajoittavina ”vaikuttamisyrityksinä”, jotka johtavat ”vastareaktioon” – tottelemattomuuteen ja kapinallisuuteen – joka kuitenkin itse asiassa toisintaa vallitsevia lihansyönnin normeja:

*Kohta mitään ei saa syödä. On tää naurettavaksi mennyt. Tämöset touhut eivät ainaakaan edistä terveyttä tai edes ympäristöä. Eli ostampa sitten yhä useammin lihaa ja etenkin Norjan lohta jos on hyvässä tarjouksessa.*⁷⁸

Myös valinnanvapauden kohdalla kannetaan huolta koulu- ja laitospuolelta tulevaisuudesta:

*Näistä suosituksista tulee ainoa vaihtoehto monille eli niille jotka ovat julkisen ruokajakelun piirissä kuten esim. sairaalat, vanhainkodit, koulut, laitokset jne.. Siellä ei lie ne ruokailijalla paljon valinnanvapautta.*⁷⁹

Koska kouluissa, laitoksissa ja sairaaloissa ei useinkaan ole ollut kovin laajaa ruokalistaa, josta valita itselle mieluinen ateria, on ilmeistä, että kasvisruoan pelossa juuri liha nähdään valinnanvapautena. Kasvisruoka taas nähdään vapaudenriistona tai vähintäänkin vapauden rajoittamisena.

Lihansyöntiä perustellaan myös kohtuudella – vaikka vähäinen määrä lihaa viikossa on ravitsemussuosituksenkin mukaista ja joissa myös kohtuus mainitaan tavoitteena⁸⁰ – ja sillä viitataan usein arkkiatri Arvo Ylpön suuhun pantuun lausahdukseen:

*Ylppö jo sanoi, että mitä tahansa saa nauttia - myös alkoholia - kunhan pysyy kohtuudessa. Eikö tuota viisautta voisi soveltaa tähänkin sen sijaan, että asetetaan kieltoja, jotka vain ärsyttävät kansaa.*⁸¹

Kuvaavaa on, kuinka tässäkin kommentissa ravitsemussuosituksien tulkitaan kieltoina suositusten sijaan, ja siten negatiivisen vapauden rajoituksina.

76 Anonyymi.

77 Anonyymi.

78 Anonyymi.

79 Anonyymi.

80 Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, *Kestävä terveys ruoasta*, 54, 120.

81 Anonyymi.

Nautintoa ja negatiivista vapautta pyritään puolustamaan ja turvaamaan erilaisin argumentein. Yksi argumentti tai väite on, että lihansyönti joko ei ole niin epäterveellistä kuin mitä kasvissyöjät antavat ymmärtää – ”se, että ruokavalioon kuuluu silloin tällöin lihaa, ei tee siitä epäterveellistä”⁸² – tai että lihansyönti on jopa terveellisempää kuin kasvisruokailu. Kuten eräs kommentoija kirjoittaa:

*Prosessoitu liha aina paha, prosessoidumpi kasvis aina hyvä? Eikö suosituksen pitäisi olla siten, että mitään liian prosessoitua ei pitäisi ylipäättään laittaa leivän päälle tai suuhunsaakaan? Tällöin linjaus olisi jokseenkin järjissään, sillä mikään ultraprocessoituista kasvisperäisistä päällisistäkään ei ole varsinainen terveyspommi. Mitä taas esim. nitriitti- ja nitraattilähteisiin tulee, niin eikös merkittävä osa nitriitistä ole nimenomaan koitoisin kasviksista, joiden sisältämä nitraatti muuntuu nitriitiksi jopa 10% tehokkuudella, jolloin 3000mg/kg nitraatteja sisältävä kasvvin osa tarkoittaa 300mg nitriittikuormaa/kg, kun lihavalmisteissa sitä saa olla lisätyinä enintään puolet tuosta eli 150mg/kg.*⁸³

82 Anonyymi.

83 Anonyymi.

Argumentin tasolla tämä väite voidaan kyseenalaistaa. Ruokaviraston mukaan

*[p]oikkeuksellisen runsas ja pitkäaikainen lehtisalaattien, pinaatin tai punajuuren kuluus saattaa johtaa hyväksyttävän päivittäisaannin (ADI) ylittymiseen. [...] Kasvien hyvien ominaisuuksien katsotaan kuitenkin ylittävän nitraatin mahdollisesti aiheuttamat haitat.*⁸⁴

Kasviperäisestä nitraatista ei siis pääsääntöisesti kannata kantaa huolta. Nitriitistä puolestaan todetaan, että ”[n]itriittialtistuksen pääasiallinen lähde ovat makkarat, naikit ja lihaleikkeleet, joihin nitriittiä on lisätty säilöntäaineeksi. Nitriittiä saadaan myös talousvedestä.”⁸⁵ Omaa lihansyöntiä siis pyritään perustelemaan viitaten tieteeseen, vaikka tutkimustulokset puhuvat punaisen lihan vähentämisen ja prosessoidusta lihasta luo-

84 Ruokavirasto, ”Usein kysyttyä elintarvikkeiden nitraatista ja nitriitistä”, Ruokavirasto, päivitetty 5.9.2023, viitattu 2.9.2025, <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/ainesosat-jasisalto/lisaaaineet-aromit-ja-entsyymit/lisaaaineet/tietoa-yksittaisista-aineista/nitraatti/usein-kysyttya-nitraatista-ja-nitriitista/>.

85 Ruokavirasto, ”Usein kysyttyä”.

pumisen puolesta.⁸⁶ Myös lihaa koskevien terveysväittämien tieteellisyys kyseenalaistetaan:

*Aina yritetään professoreiden puolelta höpö-
tellä tutkimuksista, mutta ongelmana on se
ettei oikeasti pystytä luotettavasti tutkimaan
ruoka-aineiden vaikutuksia ellei pystytä lait-
tamaan ihmisiä terraarioon ja sulkemaan
muuta elintapaongelmia pois.⁸⁷*

Toisin sanoen, koska ihmisiä ei voi eettisesti eristää laboratoriomenetelmin, eivät pelkästään ihmisten käyttäytymiseen nojaavat terveystieteet vaan käytännössä myös kaikki muut ihmistieteet ovat arvottomia. Vaihtoehtoisesti tieteellisen tutkimuksen tuloksia ei uskota, vaan tarjotaan jotain omaa teoriaa selittämään terveyshaittoja:

Tuskinpa lisääntyneiden suolistosyöpien syy on punainen liha. Jos punainen liha olisi syyppää, olisi ihmis- ja eläinkunta kuollut sukupuuttoon jo aikojen alussa. Syöväthän ovat nyt hälyyttävästi lisääntyneet nimenomaan nuorten ikäluokkien keskuudessa, joilla punaisen lihan syönti on vähentynyt. Luulen että syy löytyy teollisesta ympäristöstä. Tai ehkä happamien energiajuomien ja limsojen käyttö on lisääntynyt ja maidon juonti vähentynyt. Ehkä ympäristömyrkkujen ja muiden kemikaalien käyttö on kodeissa lisääntynyt. Esimerkiksi konetiskiaine on voimakas ympäristömyrky, ja tiskiainejämiä voi hyvinkin päätyä haarukan mukana suuhun ja suolistoon. Maitotuotteet kuten jogurtit suojaavat ja vahvistavat suoliston limakerrosta.⁸⁸

Kasvisten ei myöskään uskota sopivan kaikille, mutta lihan kylläkin: ”Syököön kasviksia ne jotka kykenevät ja haluavat, mutta muille

tulee antaa ruokarauha.”⁸⁹ Tässä kommentissa kuvaavaa on ruokarauhan toivominen: ravitsemussuositusten oletetaan aiheuttavan ahdistusta, jota täytyy rauhoitella.

Toistuva argumentti on suolistosairauksien ja erilaisten allergioiden yhteensopimattomuus kasvipohjaisen ruokavalion kanssa:

*Koska iso osa, jopa 10/100 kärsii suolistosairauksista jotka estävät palkokasvien käytön, lisäksi 2% väestöstä on keliaakikkoja (ja vielä iso osa yliherkkiä joilta puuttuu diagnoosi mutta saa oireita) joten seitan on pois las-
kuista, pähkinät ja siemenet niin ikään al-
lergisoi monia. [...] Ja jos on useampi noista
vaivoista niin kuinka monena päivänä jää
ilman kunnon ruokaa? Entä jos ei voi käyttää
palkokasveja eikä halua syödä liian proses-
soitua ruokaa kuten nyhtökauraa?⁹⁰*

On tietysti totta, että on olemassa vaivoja, jotka rajoittavat mahdollisuuksia erilaisiin ruokavalioihin.⁹¹ Samalla on kuitenkin argumentin tasolla kiinnostavaa, ettei lihansyöntiä rajoittavia sairauksia oteta esille, varsinkaan argumenttina lihansyöntiä vastaan, vaan keskitytään lihansyöntiä puoltaviin ja oikeutaviin sairauksiin.⁹²

Kommenteissa muutenkin esillä oleva huoli lasten ja vanhusten ruokailuista toistuu myös ravitsemuksen riittävyyden näkökulmasta. Kansallisia ravitsemussuosituksia vastustetaan, koska niissä ei kommentoijien mukaan huomioida riittävästi näiden ryhmien erityisiä

89 Anonyymi.

90 Anonyymi.

91 Ks. esim. Tiia Reho, ”Ärtyvän suolen oireyhtymä (IBS)”, Duodecim Terveyskirjasto, 11.8.2025, viitattu 2.9.2025, <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00068>.

92 Esimerkiksi kihtiä sairastavien suositellaan rajoittamaan punaisen lihan syöntiä. Antti Puolitaival, ”Kihti ja ravinto”, Reumaliitto, kevät 2017, viitattu 2.9.2025, <https://reumaliitto.fi/reuma-aapinen/kihti-ja-ravinto/>.

86 Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Kestävää terveyttä ruoasta.

87 Anonyymi.

88 Anonyymi.

ruokavaliotarpeita, ja näillä erityistarpeilla perustellaan siten lihansyöntiä:

*Kouluruokailu ei enää vastaa nuoren kasvavan ihmisen ravintotarvetta jos sitä liikaa vedetään kasvislinjalle. Proteiini ei imeydy yhtä hyvin, kun lasten elimistöä ei ole vaihdettu kasvisyöjien vastaavaan. Toinen kärsivä ryhmä ovat laitoksissa olevat vanhukset, joilta halutaan viedä kerma kahvista, läski-soosi lautaselta ja voi leivältä. Tärkeää olisi kuitenkin että ravitseminen riittäisi.*⁹³

Argumentin tasolla voidaan todeta, että keskustelun aiheena olevia ravitsemussuosituksia ei pitäisi sekoittaa lasten ja vanhusten ravitsemussuosituksiin: lapsiperheille, varhaiskasvatukseen, kouluruokailuun ja ikääntyneille on olemassa omat erilliset suositukset.⁹⁴ Kansallisissa ravitsemussuosituksissa kuitenkin todetaan, että

[s]uosituksia hyödynnetään ateriapalveluiden suunnittelussa, kun laaditaan ruokalistoja ja koostetaan aterioita esimerkiksi varhaiskasvatukseen, kouluihin, henkilöstöruokailuun, sairaaloihin, palvelutaloihin, kotiateriapalveluun ja puolustusvoimiin. Suunnittelu perustuu sekä ruokasuosituk-

*siin että ravintoaineiden saantisuosituksiin. Lisäksi suosituksia voidaan hyödyntää elintarviketeollisuuden tuotekehityksessä.*⁹⁵

Edeltävässä kommentissa ollaan huolissaan ravitsemuksen riittävydestä, mikä kuitenkin on huomioitu kansallisissa ravitsemussuosituksissa.⁹⁶ Ravitsemuksen seuranta on myös osa ravitsemussuosittelun hyödyntämistä ja mikäli ravinnon saanti ei ole riittävää, voidaan tiedon pohjalta ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.⁹⁷

Lihan terveellisyys vedotaan myös anekdootein:

Ihan aikuisten oikeasti ymmärrän tekopyhi-
en satujen kertomat riskit. Kun suvussani on
elletty 9-kymppisiksi syömällä lihaa, kalaa,
punaistaja jop maitotilojen maitoa, juustoja
jne, en näe mitään järkevää eruetetta uskoa
*noihin satuihin.*⁹⁸

Siitä, ovatko konservatiivit halukkaampia uskomaan anekdootteja kuin muut, kiistellään tutkimuksen kentällä; joskin tämän suuntaisia havaintoja on kansainvälisessä psykologisessa tutkimuksessa tehty.⁹⁹ Voi kuitenkin olla, että haluttomuus uskoa tiedettä silloin, kun sen tulokset ovat omien arvojen vastaisia, yhdistää konservatiiveja ja liberaaleja.¹⁰⁰ Tämän tutkimuksen konservatiivisissa kommentteissa asetelma näkyisi niin, että tieteelliseen tutkimukseen perustuvat ravitsemussuosituks

93 Anonyymi.

94 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Valtion ravitsemusneuvottelukunta. 2019. *Syödään yhdessä - ruokasuositukset lapsiperheille*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kide. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-254-3>. Valtion ravitsemusneuvottelukunta. 2018. *Terveyttä ja iloa ruoasta - varhaiskasvatuksen ruokailusuositus*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-992-7>. Valtion ravitsemusneuvottelukunta. 2017. *Syödään ja opitaan yhdessä - kouluruokailusuositus*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-791-6>. Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. *Vireyttä seniorivuosiin - ikääntyneiden ruokasuositus*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-472-1>.

95 "Kestävää terveyttä ruoasta", 13.

96 "Kestävää terveyttä ruoasta", 31–41.

97 "Kestävää terveyttä ruoasta", 13.

98 Anonyymi.

99 Randy Stein, Alexander B. Swan ja Michelle Sarraf, "Hearing From Both Sides: Differences Between Liberal and Conservative Attitudes Toward Scientific and Experiential Evidence", *Political Psychology* 42, no. 3 (2021): 443–461, DOI:10.1111/pops.12706.

100 Ks. Stein, Swan ja Sarraf, "Hearing From Both Sides", 444.

kilpailevat anekdoottien kanssa ja uskomuksia ohjaavat ennemminkin arvot kuin tieteellinen uskottavuus. Samaan tapaan tieteellisistä tutkimuksista (tai sellaisiksi väitetyistä) voidaan poimia ne, jotka tukevat omaa näkökulmaa. Edellä siteerattu anekdoottiin vetoava kommentoija jatkaa:

Tässä muutama vuosi sitten julkistettiin kolmen eri tieteilijäryhmän tutkimukset, missä käytiin läpi tuhansia tutkimuksia eläinrasvojen vaikutuksesta sydän- ja verisuonitauteihin ja jokainen näistä ryhmistä päätyi tulokseen, etteivät tutkimukset millään perusteella todista eläinrasvojen olevan kasvissyöjää vaarallisempia.¹⁰¹

Ilman tarkempaa viitettä on vaikea sanoa mihin tutkimuksiin kommentoija viittaa, mutta argumentin tasolla on totta, että viime vuosina on julkaistu tutkimuksia, jotka ovat kyseenalaistaneet eläinrasvojen epäterveellisyyden.¹⁰² Toisaalta myös päivittäisiä tuloksia on saatu.¹⁰³ Kansallisissa ravitsemussuosituksissa punaisen lihan vähentämistä ruokavaliossa perustellaan paksu- ja peräsuolisyövän riskillä sekä yhteydellä suurempaan sydän- ja verisuonitautien riskiin. Siipikarjan lihan terveydellisistä haitta- tai hyötyvaiku-

tuksista ei ole näyttöä, mutta prosessoituna myös se altistaa paksu- ja peräsuolisyöväälle.¹⁰⁴ Kommentoija siis valikoi tutkimustulokset, jotka ovat ristiriidassa ravitsemussuosituksen joidenkin argumenttien kanssa, antaen ymmärtää lihansyönnin siten olevan terveellistä tai ei ainakaan epäterveellistä. Koska viittaus tutkimukseen esitetään jatkona anekdoottipohjaiselle tiedolle, syntyy kuitenkin vaikutelma, että arvot ohjailevat, mitä tutkimustuloksia valitaan ja uskotaan.

Hieman eri argumentaatiolinjaa edustaa 1970-luvun alussa alkaneen Pohjois-Karjala-projektin kritiikki. Projektilla pyrittiin parantamaan kansanterveyttä Suomessa ja erityisesti Pohjois-Karjalassa.

*Pohjois-Karjala projektissa ei otettu huomioon, että asukkaat olivat valikoituneita, nuoret olivat suurelta osin siirtyneet kauas kaupunkeihin ja jäljellä olivat keski-ikäiset ja vanhukset, joilta usealta oli puutteellisen hammashygienian vuoksi hammasmätä vie-
nyt hampaat, joten he jo sen perusteella kuuluivat sydän- ja verisuonitautien riskiryhmään. Kun he poistuivat tilastoista jonkin ajan kuluttua ja kun hampaitakin alettiin hoitaa, televisiota alettiin katsella jne. niin, kas tilastot muuttuivat!¹⁰⁵*

Vaikka Pohjois-Karjala-projektia kohtaan onkin esitetty kritiikkiä,¹⁰⁶ esimerkiksi Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen ja Helsingin yliopiston uutisoinnissa mutta myös tieteellisissä julkaisuissa, hanketta pidetään menes-

101 Anonyymi.

102 Ks. esim. Patty W. Siri-Tarino, Qi Sun, Frank B. Hu ja Ronald M. Krauss, "Meta-analysis of prospective cohort studies evaluating the association of saturated fat with cardiovascular disease", *The American Journal of Clinical Nutrition* 91, no. 3 (Maaliskuu 2010): 535-46, DOI: 10.3945/ajcn.2009.27725; Reimara Valk, James Hamill ja Jonas Grip, "Saturated fat: villain and bogeyman in the development of cardiovascular disease?" *European Journal of Preventive Cardiology* 29, no. 18 (joulukuu 2022): 2312-2321, DOI: 10.1093/eurjpc/zwac194.

103 Lee Hooper, Nicole Martin, Oluseyi F. Jimoh, Christian Kirk, Eve Foster ja Asmaa S. Abdelhamid, "Reduction in saturated fat intake for cardiovascular disease", *The Cochrane Database of Systematic Reviews* 19, no. 5 (toukokuu 2020): CD011737, DOI: 10.1002/14651858.CD011737.pub2.

104 Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos, "Kestävää terveyttä ruoasta", 53-55.

105 Anonyymi.

106 Mikko Jauho, "The North Karelia Project (1972-1997) and the Origins of the Community Approach to Cardiovascular Disease Prevention", *American Journal of Public Health* 111, no. 5 (1.5.2021): 890-895. DOI: 10.2105/AJPH.2020.306016.

tystarinana.¹⁰⁷ Kommentoijien argumentissa taas annetaan ymmärtää, ettei nykyisiin ravitsemussuosituksiinkaan ole luottamista, koska ravitsemushankkeissa on ennenkin tehty virheitä ja siten lihansyönnin rajoittaminenkin on varmasti virheellinen suositus. Argumenttina voidaan kuitenkin todeta, että vaikka ravitsemushankkeissa yleisesti ja Pohjois-Karjala-projektissa erityisesti olisikin tehty virheitä, ei siitä kuitenkaan seuraisi, että nykyiset ravitsemussuositukset olisivat väärässä. Toisaalta tiede kehittyy jatkuvasti ja tulevaisuudessa ravitsemussuosituksetkin saattavat näyttää erilaisilta. Laajemmassa kontekstissa vaikuttaa kuitenkin siltä, että terveystieteen uskottavuutta pyritään näkertämään, jotta voitaisiin paitsi paremmin perustella lihansyöntiä, myös ennen kaikkea rauhoitella ahdistusta lihaan yhdistetyistä terveysriskeistä. Tämä vaikuttaa ilmeiseltä, sillä kommentoijissa ollaan myös huolissaan lihansyönnin mahdollisista terveyshaitoista:

107 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, ”Pohjois-Karjala-projekti muutti perusteellisesti suomalaisten elintapoja ja lisäsi terveitä elinvuosia – projektin alkamisesta 50 vuotta”, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 31.3.2022, viitattu 2.9.2025, <https://thl.fi/-/pohjois-karjala-projekti-muutti-perusteellisesti-suomalaisten-elintapoja-ja-lisasi-terveita-elinvuosia-projektin-alkamisesta-50-vuotta>; Christa Liukas, ”Pohjois-Karjala-projekti oli kansanterveydellinen menestystarina, joka ei voisi toistua”, Helsingin yliopisto, 23.5.2018, viitattu 2.9.2025, <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyva-yhteiskunta/pohjois-karjala-projekti-oli-kansanterveydellinen-menestystarina-joka-ei-voisi-toistua>; Erkki Vartiainen, ”The North Karelia Project: Cardiovascular disease prevention in Finland”, *Global Cardiology Science & Practice* 2018, no. 2 (2018): 13, DOI: 10.21542/gcsp.2018.13; Sophia Papadakis ja Isabella Moroz, ”Population-level interventions for coronary heart disease prevention: what have we learned since the North Karelia project?”, *Current Opinion in Cardiology* 23, no. 5 (syyskuu 2008): 452–461, DOI: 10.1097/HCO.0b013e32830c217e; Lindsay McLaren, Laura M. Ghali, Diane Lorenzetti ja Melanie Rock, ”Out of context? Translating evidence from the North Karelia project over place and time”, *Health Education Research* 22, no. 3 (kesäkuu 2007): 414–424, DOI: 10.1093/her/cyl097.

*On se kumma että aina kun pitää manipuloida ihmisten terveyskäyttäytymistä niin ensimmäisenä pelataan aina se iankaikkinen syöpäkortti. Syöpä on pelottava sairaus ja kaikista elintavoista huolimatta voi puhjeta kenelle vain. Siitä huolimatta ensimmäinen perustelu mihin tahansa on syövällä pelottelu. Jos et liiku 2 tuntia päivässä saat syövän. Jos et luovu lihasta saat syövän. Jos et lopeta polttamista niin saat syövän. Jos et elä pelkillä heinäsiirikkaproteiineilla, kierrätä jokaista kodin roskaa eri astiaan ja luovu kaikesta omaisuudesta saat syövän.*¹⁰⁸

Kyse ei ole siis siitä, että lihaa päädyttäisiin syömään siksi, ettei terveystieteeseen ainkaan kokonaisuudessaan luotettaisi. Päinvastoin: terveydelliset riskit otetaan tosisaan, minkä takia niihin liittyvää ahdistusta ylipäätään tarvitsee rauhoitella.

Tiede myös valjastetaan lihansyönnin puolesta puhuvaksi argumentiksi:

*Jos emme joskus muinoin olisi alkaneet käyttää lihaa ja eläinperusteisia proteiineja, niin istuisimme vielä edelleen puiden latvoissa, söisimme banaaneja ja kiipeilisimme kaltaistemme kanssa iloisesti. Aivot tarvitsevat eläinproteiineja. Biologinen fakta.*¹⁰⁹

Aivot eivät tosiasiallisesti tarvitse eläinproteiineja.¹¹⁰ Tästä huolimatta argumentti siis kuuluu, että koska lihansyönti on ollut keskeisessä roolissa ihmisen lajikehityksessä, tulisi lihaa edelleen syödä.¹¹¹ Tämä johtopäätös ei kuitenkaan seuraa sitä edeltävästä argumentista,¹¹²

108 Anonyymi.

109 Anonyymi.

110 Katharina Menne, ”Does Humanity Have to Eat Meat?”, *Scientific American*, 25.10.2023, viitattu 3.9.2025, <https://www.scientificamerican.com/article/does-humanity-have-to-eat-meat/>.

111 Menne, ”Does Humanity Have to Eat Meat?”

112 Menne, ”Does Humanity Have to Eat Meat?”

vaikka sillä pyritään antamaan vaikutelma lihansyönnin välttämättömyydestä – tapahtui tämä sitten nautinnon tai negatiivisen vapauden turvaamiseksi tai lihansyönnin liittyvän ahdistuksen lievittämiseksi.

Lihan koetulla terveellisyydellä, tai ainakin sen suhteellisella terveellisyydellä, vastustetaan myös Tatu ja Patu -kirjojen lihaviittausten poistamista. Ylen kommentoissa takerrutaan esimerkkiin muutoksesta, jossa pihvi on korvattu piparkakulla: ”Onko piparkakutaikkna terveellisempää kuin kotimainen puhdas liha?”¹¹³ Tässä kommentissa nousee esiin kaksi toistuvaa teemaa: sokeristen ja muiden epäterveellisten ruokien syyttäminen

terveyshaitoista lihan sijaan ja kotimaisen lihan ”puhtaus”. Tässä argumentoinnissa kyseessä ovat harhautuskeinot. Ensimmäisessä argumentissa sokeriset ja muut epäterveelliset ruoat toimivat puolustuksena lihansyönnille; terveydellinen uhka ei ole liha, vaan jokin muu, johon huomio pyritään kiinnittämään. Se, että esimerkiksi sokeriset ruoat ovat epäterveellisiä, ei tarkoita, etteikö myös liha voisi olla epäterveellistä. Samoin toisessa argumentissa huomio pyritään kiinnittämään lihan suhteelliseen puhtauteen,¹¹⁴ joka ei sinänsä kuitenkaan takaa sen terveellisyyttä – paitsi tietenkin käänteisesti, sillä saastunut liha on erityisen epäterveellistä.

113 Anonyymi.

114 Economist Impact, ”Global Food Security Index 2022”, *The Economist*, viitattu 3.9.2025, <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>.

Argumentit lihansyönnin puolesta ja sen lopettamista tai vähentämistä vastaan eivät kuitenkaan rajoitu terveysväittämiin. Esimerkiksi perinnebiotooppien suojelu valjastetaan lihansyönnin puolesta puhuvaksi argumentiksi. Kuten eräs uusien ravitsemussuosituksia käsittelevän Ylen artikkelin kommentoija toteaa:

Jos maatous elinkeinona joutuu mustalle listalle, vähenevät entisestään, esimerkiksi laiduntamisesta muodostuneet perinnebiotoobit ympäristöstä. Laiduntavien eläinten (lampaat, hevoset, nautaeläimet) tuottamia hyötyjä luonnolle ja ei nykyisin ymmärretä, eikä niille lasketa painoarvoa. Kaikkien pitänee lähteä ainakin lähteä sitten niittotalkoisiin.¹¹⁵

Argumentin tasolla on totta, että laiduntavat eläimet ylläpitävät perinnebiotooppeja eli perinneympäristöjä.¹¹⁶ Perinnebiotoopit ylläpitävät uhanalaisten hyönteisten ja kasvien elinoloja ja ovat itsessään hyvin uhanalai-

sia.¹¹⁷ Lihateollisuutta ei kuitenkaan tarvita perinnebiotooppien ylläpitoon. Lisäksi, kuten kommentissakin todetaan, laiduntamisellekin on vaihtoehto: niittäminen.¹¹⁸ Kommentissa maatalous sen sijaan nähdään yksinomaan tuotantoeläimiin perustuvana toimintana ja siten maatalouden suojeleminen lihansyönnin tukemisena. Tämä johtuu siitä, että ravitsemussuosituksissa kehoitetaan syömään lihaa vain kohtuudella, mikä koetaan uhaksi paitsi lihansyönnille, myös luonnonsuojelulle. Kommentista siis välittyy vaikutelma, että lihansyönti on luonnonsuojelun sivutuote tai jopa että lihansyönti on välttämätöntä luonnon suojelemiseksi.

Lihansyönti myös koetaan ympäristöystävälliseksi valinnaksi lihan (oletetun) kotimaisuuden vuoksi. Kotimaista lihaa verrataan usein ulkomaiseen kasvukseen, jonka oletetaan olevan ympäristön kannalta haitallisempi:

Uudet ravintosuosituksot perustuvat ilmastomuutoksen torjumiseen se sanotaan suositusten perusteluissa. Kuitenkin epäilen että

115 Anonyymi.

116 Metsähallitus, ”Perinneympäristöjen hoito”, Metsähallitus, viitattu 3.9.2025, <https://www.metsa.fi/suojelu-ja-hoito/ennallistaminen/perinneymparistojen-hoito/>.

117 Ympäristöministeriö, ”Perinnebiotooppien hoito”, Ympäristöministeriö, viitattu 3.9.2025, <https://ym.fi/helmi/perinnebiotooppien-hoito>.

118 Metsähallitus, ”Perinneympäristöjen hoito”.

*kotimaisen lihan hiili jalanjälki on pienempi kuin kaukaisilta mailta tuotojen kasvistien.*¹¹⁹

Suosikkiesimerkki tästä on avokado:

*[A]vokadon viljelyyn tarvitaan isoja alueita ja monta kertaa enemmän vettä kuin moneen muun kasvin kasvamiseen. Ja avokado kasvaa vain tietyinlaisessa ilmastossa, ja sitä joutuu rahtaamaan Suomeen sitten muista maista pitkäkin matkoja. Isompi ekoteko on ostaa suomalaista lihaa tai kalaa kuin avokadoja joita on rahdattu tänne lentokoneella jopa niinkin kaukaa kuin Marokkosta, Chilestä, Kolumbiasta tai Keniasta.*¹²⁰

Argumenttina voidaan kuitenkin todeta, että kasvipainotteinen ruokavalio on lihapainotteista ympäristöystävällisempi vaihtoehto,¹²¹ vaikka kasviksia olisi kuljetettu pitkiäkin matkoja: suurin osa ruoan haitallisista ympäristövaikutuksista syntyy alkutuotannossa. Valmistus, pakkaus ja kuljetus ovat vaikutuksiltaan yleensä pienempiä.¹²² On totta, että juuri avokadolla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, mutta nekin liittyvät ennen kaikkea alkutuotantoon.¹²³ Kasvipohjaisen tai kasvipainotteisen ruokavalion ei kuitenkaan tarvitse perustua merkittävään avokadojen kulutukseen. Joka tapauksessa on huomiotava, miten luonnonsuojeluun vedotaan silloin, kun se vaikuttaa tukevan lihansyöntiä.

Nämä argumentit luonnonsuojelun puolesta ja sen kytkemisestä lihansyönnin puolustamiseen asettuvat laajemmassa kontekstissa ris-

tiriitaiseen valoon. Yhtäältä konservatiiviset kommentoijat ovat valmiita vetoamaan (koettuun) luonnonsuojeluun, mikäli se vaikuttaa turvaavan lihansyönnin nautinnon tai negatiivisen vapauden, mutta toisaalta kommenteissa suhtaudutaan kielteisesti esimerkiksi ilmastonmuutosta torjuviin toimiin, koska ne puolestaan puhuvat lihansyönnin lopettamisen tai vähentämisen puolesta.

*Pitäisittkö jatkossa ilmastovaikutteiset suositukset omana tietonanne. Kansalaiset kyllä tietävät mikä on hyvää ja syövät sen ihan suosituksista välittämättä - ja raivostuen, jos niitä tungetaan kuin käärmettä pyssyy.*¹²⁴

Ei ole täysin yksiselitteistä, tarkoitetaanko ”hyvällä” tässä kommentissa nautintoa, terveyttä vai kenties jotain muuta ”hyvää”, kuten vapautta. Oleellista kuitenkin on, että lihansyönnin puolesta argumentoidaan ympäristöstä piittaamatta ja jopa aggressiivisen kielteisesti ympäristötoimiin suhtautuen, mikäli niiden koetaan rajoittavan omaa elämää, oli sitten kyseessä nautinto, terveys tai negatiivinen vapaus. Kommenteissa toistuu voimakkaasti ajatus siitä, että ravitsemussuosituksiin ei saisi ”sotkea” ympäristönäkökulmaa: ”Terveysteen liittyvät suositukset ymmärrän vaikken noudatakaan, mutta hiilijalanjälkiin, ympäristövaiikutuksiin ja eettisyyteen ym perustuvat seikat eivät kuulu suosituksiin.”¹²⁵ Terveys siis pitäisi pitää erillään ympäristöstä, vaikka ympäristö – etenkin ilmastonmuutos¹²⁶ – vaikuttaa monin tavoin terveyteen.

Toisaalta argumentoidaan, että Suomi ja suomalaiset eivät voi tehdä ilmastonmuutokselle mitään, joten ilmastonmuutoksen ei siksi pi-

119 Anonyymi.

120 Anonyymi.

121 ”Kestävää terveyttä ruoasta”, 5.

122 ”Kestävää terveyttä ruoasta”, 23.

123 Suzanne OConnell, ”The avocado in your Super Bowl guacamole is bad for the environment. You can make it better.”, *The Washington Post*, 4.2.2021, viitattu 3.9.2025, <https://www.washingtonpost.com/climate-solutions/2021/02/04/climate-solutions-avocados/>.

124 Anonyymi.

125 Anonyymi.

126 World Health Organization, ”Climate change”, World Health Organization, 12.10.2023, viitattu 3.9.2023, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>.

täisi antaa vaikuttaa ravitsemussuosituksiin:

*Pitkälti Aasian maiden valinnat johtavat siihen, että ilmastonmuutosta on turha kuvitella torjuvansa. Meidän on joka tapauksessa sopeuduttava seurauksiin. Ihmisten pakottaminen yhtään mihinkään ilmastonmuutoksen torjumiseksi on tehotonta, hyödytöntä, autoritaarista pakkovaltaa.*¹²⁷

Tässä kommentissa annetaan ymmärtää, että ilmastonmuutoksen torjuminen saattaisi olla hyvinkin asia, mutta koska vastuu siitä on jollain muulla – yleensä isoilla ja paljon ilmastoa saastuttavilla valtioilla, kuten Yhdysvalloilla ja Kiinalla – ei sen pitäisi rajoittaa suomalaisten lihansyöntiä. Tämä argumentti ei kestä lähempää tarkastelua, sillä yhtä hyvin voisi ajatella maailman koostuvan lukuisista pienemmistä yhteisöistä (kaupungeista, osavaltioista, pienistä valtioista), joiden ei kannata tehdä mitään, koska jokin isompi yhteisö koetaan vastuulliseksi. Tällä logiikalla lopulta kenenkään ei kannata tehdä mitään minkään asian eteen. Konservatiivisessa ajattelussa tärkeää kuitenkin on oikeuttaa omaa toimintaa ja kuten tässä kommentissa, negatiivista vapautta.

Samaan tapaan kasvipainotteisempaan ruokavaliioon siirtymistä vastustetaan viittaamalla muihin ilmastonmuutosta aiheuttaneisiin tai kiihdyttäneisiin tekijöihin, fossiilisiin polttoaineisiin, väestönkasvuun tai talouskasvuun, joihin verrattuna lihansyönnin ajatellaan olevan mitätön tai yhdentekevä seikka:

*On mielenkiintoista nähdä, poikkeavatko eri Pohjoismaiden suositukset toisistaan. Toivottavasti Yle tekee kattavan vertailun. Yli 70 % CO₂ päästöistä tulee fossiilisista polttoaineista, lihan tuotannon merkitys on vähäinen.*¹²⁸

127 Anonyymi.

128 Anonyymi.

Argumentin tasolla on totta, että fossiilisiin polttoaineisiin perustuva energiantuotanto on merkittävin ihmisperäisen ilmastonmuutoksen lähde.¹²⁹ Väestönkasvu taas on kiistanalaisempi asia. On selvää, että jos paljon päästöjä aiheuttavien ihmisten määrä lisääntyy, myös päästöt lisääntyvät. Selvää ei kuitenkaan ole, että ihmisten määrän kasvu suoraan johtaisi päästöjen kasvuun, kuten tutkijajärjestö Union of Concerned Scientists argumentoi. Järjestön mukaan pieni ja vauras osa ihmisistä kuormittaa ilmastoa suhteettomasti eikä ihmisten kokonaismäärän lisääntyminen siten välttämättä vaikuta merkittävästi ilmastonmuutokseen. Ihmiskunta voi myös siirtyä kohti vähemmän ilmastoa kuormittavia tuotanto- ja elintapoja ja siten laskea ilmaston kokonaiskuormitusta.¹³⁰ Sen sijaan on totta, että talouskasvu on voimakkaasti linkittynyt ilmastonmuutokseen ja esimerkiksi degrowth-liike (”talouslasku”) pyrkiikin muuttamaan ihmisten kulutustottumuksia ympäristöystävällisempään suuntaan ennen kaikkea vähentämällä kulutusta.¹³¹ Eläintaloukseen ei kuitenkaan ole mitätön tekijä ilmastonmuutoksessa.¹³² Konservatiivisessa

129 Understanding Global Change, ”Burning of fossil fuels”, University of California, Berkeley, viitattu 3.9.2025, <https://ugc.berkeley.edu/background-content/burning-of-fossil-fuels/>.

130 Union of Concerned Scientists, ”Climate Change and Population”, Union of Concerned Scientists, 9.11.2021, päivitetty 5.6.2022, viitattu 3.9.2025, <https://www.ucs.org/resources/climate-change-and-population>.

131 Ks. esim. Pasi Heikkurinen, *Degrowth: An Experience of Being Finite* (Mayfly Books, 2024).

132 Risto Isomäki, ”Eläintalous on ilmastokriisin tikittävä aikapommi, mutta siihen on yksinkertainen ratkaisu: kasvisruoka ja keinoliha - ruoan vallankumous näyttää jo alkaneen”, *Yle*, 13.5.2021, viitattu 3.9.2025, <https://yle.fi/a/20-310520>; Xiaoming Xu, Prateek Sharma, Shijie Shu, Tzu-Shun Lin, Philippe Ciais, Francesco N. Tubiello, Pete Smith, Nelson Campbell ja Atul K. Jain, ”Global greenhouse gas emissions from animal-based foods are twice those of plant-based foods”, *Nature Food* 2 (2021): 724–732, DOI: s43016-021-00358-x. <https://www.nature.com/ar->

ajattelussa lihalla on kuitenkin merkittävä rooli. Koska se edustaa paitsi nautintoa, myös negatiivista vapautta – ja symbolisesti fallos-ta, jonka irti leikkautumista pelätään, minkä

uhasta ollaan ahdistuneita – sillä on keskeinen ideologinen rooli liberalismista ammentavassa konservatismissa,¹³³ jota konservatiiviset kommentit etupäässä edustavat.

Lihansyöntiä perustellaan myös sen luonnollisuudella. Yksi argumentti on, että eläimiin perustuva maatalous on luonnollista, esimerkiksi lannan takia: ”Ilman eläintuotantoa joudutaan käyttämään fossiilisia keinolan- noitteita, omasta mielestäni lanta on luon- nollisempi ja parempi vaihtoehto.”¹³⁴ Kom- mentissa kuitenkin luodaan virheellisesti vastakkainasettelu kahden vaihtoehdon välille, sillä on olemassa myös kasvipohjaisia orgaani- sia lannoitteita.¹³⁵ Toinen argumentti on, että luonnossa on toisia eläimiä syöviä petoja ja siksi myös ihminen ymmärrettävästi syö lihaa:

Eläinten luonnonmukaiseen elämään kuuluu nälkää, kylmää, sairauksia ja petoja. Onhan siinä toki vastapainona mahdollisuus juosta vapaana luonnossa, eli plussan puolelle var- masti päästään. Ei se vapaus kuitenkaan ole yhtä auvoa. Mieti, kuinka moni eläin kuo- lee väkivaltaisesti pedon kynsissä. Osa ei edes tapa saalistaan heti, vaan leikkii sillä. En puolusta eläinten tehotuotantoa, siihen pitäisi saada muutos, jotta eläimet voivat

134 Anonyymi.

135 Jorn Nygaard Sorensen, Kristian Thorup-Kris- tensen, ”Plant-based fertilizers for organic vegetable production”, *Journal of Plant Nutrition and Soil Science* 174, no. 2 (huhtikuu 2011): 169-344, DOI: 10.1002/ jpln.200900321.

*paremmin.*¹³⁶

Tässä kommentissa korostuu kuva ”julmas- ta” luonnosta. Argumentin tasolla voidaan kuitenkin todeta, ettei ole mitään pakotta- vaa syytä, miksi ihmisten täytyisi käyttäy- tyä julmasti muita eläimiä kohtaan. Samoin kommentissa uskotaan, että koska ihminen on kategorisoitu sekasyöjäksi, ihmisen oli- si pakko syödä lihaa. Kyseessä on kuitenkin biologinen kyky, ei moraalinen velvollisuus:

*Ongelma on se että se rehu ei vaan ole ih- misten ruokaa noin pääsääntöisesti. Ihmi- nen on sekasyöjä ja kaikille ei joku vege vaan kertakaikkiaan sovi. Miksi se on niin hiton vaikea ymmärtää??? Se että on tuotantoeläi- miä jne...on ihmiskunnan tuhansien vuosien evoluutio missä ihmiskunta on oppinut hy- väksikäyttämään toisia elollisia. Onko se eettisesti ok? En ota kantaa koska maailmas- sa on suurempiakin ongelmia tällä hetkellä kun se että miten joku possu voi jne. Toki jos olet valmis luopumaan kaikesta ja palaat ns. luontoon niin noston hattua. Tuskin pärjää viikkoa oikeasti.*¹³⁷

136 Anonyymi.

137 Anonyymi.

Vaikuttaa siltä, että tässä kommentissa tunnustetaan eläinten hyväksikäytön epäeettisyys, mutta omaa toimintaa ei olla halukkaita muuttamaan. Jotta oman toiminnan tarkempaa tarkastelua tai jopa muuttamista ei tarvitsisi tehdä, lihasta luopumisen tai lihansyönnin vähentämisen ja ”luontoon palaamisen” välille vedetään yhtäläisyysmerkki. Tällaisessa ajattelussa kasvipohjaista tai -painotteista ruokavaliota ei voisi nähdä päämääränä sinänsä, vaan ainoastaan välietappina kohti täydellistä nykypäivän mukavuuksista luopumista. Samaa olkinukkeargumenttia käytettiin jo 1700-luvulla torjumaan Jean-Jacques Rousseau’n radikaalia yhteiskuntakritiikkiä.¹³⁸

Kasvisruoka pyritään kehystämään epäluonnolliseksi myös viittaamalla kasviperäisiin jalosteisiin:

*Jokainen ymmärtää, että tuotanto eläinten elämä ei ole ruusuilla tanssimista, mutta en ymmärrä, miksi lihan tilalle pitää kehittää kaikenlaisia soija makkaruita, keinolihaa, solar proteiinia ym. nimikkeillä olevia tuotteita, jotka sisältävät kaiken maailman kemikaaleja. Miksi ei sitten syödä rehellisesti puhdasta kasvis ruokaa; juureksia, hedelmiä, papuja, kasviksia, linssejä jne. jne.*¹³⁹

Tässäkin kommentissa tunnustetaan, ettei tuotantoeläinten elämä ole oikeudenmukaista, mutta lihasta ei silti olla valmiita luopumaan. Siksi vedotaan pitkälle prosessoitujen kasviperäisten tuotteiden luonnottomuuteen ja heikkoon haluttavuuteen. Huolimatta siitä, että prosessoituja kasvituotteita ei ole pakko syödä, eikä niitä myöskään erityisesti suositella käyttämään ”puhtaiden” prosessoimattomien kasvien sijaan, voidaan argumenttina vastaavasti kysyä, miksi lihaa tarvitsee jalostaa makkaroina, leikkeleiksi ja muiksi prosessoiduiksi tuotteiksi, joita erityisesti suositellaan välttämään? Samaa argumenttiolinjaa jatkaen kasvipohjaiset valmisteet koetaan luonnottomiksi ja huomautetaan, ettei kasviksista saa luonnostaan kaikkia tarvittavia ravinteita: ”Lisäksi vegetaritit unohtavat, että heidän kehumiaan elintärkeitä aineita ei löydy kasvisvalmisteista luonnostaan, vaan ne lisätään sinne valmistusvaiheessa.”¹⁴⁰ Kyseessä on eräänlainen harhautus, kuten avokadojenkin kohdalla. Argumenttien logiikkaa oleellisempaa on kuitenkin niiden sisältämä ajatus lihansyönnin puolustamisesta: oman nautinnon tai negatiivisen vapauden turvaamiseksi tai symbolisen falloksen suojelemiseksi ollaan valmiita nojaamaan heikkoihinkin argumentteihin.

138 James J. Delaney, ”Jean-Jacques Rousseau (1712–1778)”, *Internet Encyclopedia of Philosophy*, viitattu 25.6.2025, <https://iep.utm.edu/rousseau/>.

139 Anonyymi.

140 Anonyymi.

Konservatiivisissa reaktioissa lihansyöntiä ei nähdä ideologisena, toisin kuin kasvipohjainen ruokavalio: ”Ruokaan kuuluisi suhtautua terveys edellä ja jättää ideologiat. Tietosanakirjan mukaan ihminen on sekasyöjä. Haluaako Martat aliravitsemusta?”¹⁴¹ Ravitsemussuositukset ovat tietysti ideologisia, julkilausutustikin: niillä pyritään parantamaan kansanterveyttä ja vähentämään haitallisia ilmastovaikutuksia, joskaan eläinten hyvinvointiin ne eivät ota kantaa.¹⁴² Kiinnostavaa kuitenkin on, miten tämä ideologisuus nähdään poliittisena päämääränä ennen kaikkea ilmastovaikutusten kautta, samalla kun omaa lihansyöntiä ja sen terveys- tai ilmastovaikutuksia ei koeta poliittisiksi, vaan normaaleiksi tai neutraaleiksi asioiksi:

”Martat on kotitalousneuvontaa antava kansalaisjärjestö, joka edistää kotien ja perheiden hyvinvointia ja kotitalouden arvostusta. Järjestö on puoluepoliittisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton”. Tämä lause sivuilamme kaipaisi nyt päivitystä. Ihan selvästi järjestö on alkanut leimautua poliittisesti sekä ideologisesti. Jos kunnioitetaan kaikkien ruokavalioita, silloin ei tehdä linjausta,

*että liha pois.*¹⁴³

Samoin pelätään, että lapsia manipuloidaan ideologisesti pois normaaliksi koetun lihansyönnin parista. Kuten eräs kommentoija toteaa Tatu ja Patu -kirjojen lihaviittausten poistamista kommentoivaan analyysiartikkeliin:

*Tarkoitus on pohjimmiltaan kuitenkin ohjata lasten ajatusmalleja, joten tämä on jollain tasolla propagandaa. Ymmärrän ympäristöajattelun, mutta valistuksella sitä voidaan kehittää ei pakolla. Kouluissakin on pakollisia kasvisruokavaihtoehtoja ja hävikki on noina päivinä kovaa, ei ehkä paras tapa hiihtäjäkannan kannalta.*¹⁴⁴

Tässä kommentissa ”ymmärretään ympäristöajattelua”, mutta lastenkirjan muokkaaminen vastaamaan tätä ajattelua koetaan propagandistiseksi pakkotoimeksi, ei valistukseksi. Kyseessä on siis lihan hegemoninen asema kulttuurissa. Tulkintaa voi syventää teorialla. Christian Stache ja Christin Bernhold esittävät, että eläinten ja ihmisten riiston sekä ympäristöhaittojen, mukaan lukien ilmastovaikutusten, takia liha on kestämatonta,

141 Anonyymi.

142 Kestävää terveyttä ruoasta, 5.

143 Anonyymi.

144 Anonyymi.

mutta huolimatta näistä rationaalisista syistä luopua lihasta, siitä edelleen pidetään kiinni.¹⁴⁵ Ammentaen Antonio Gramscin ajattelusta, Stache ja Bernhold kuvaavat prosessia seuraavasti:

*Nykyisessä porvarillisessa yhteiskunnassa eläinten ja ihmisluokkien riisto ovat saman prosessin osia. Siten käy ilmeiseksi tarve sosiaaliselle sementille, joka ainakin tilapäisesti takaa näiden riistosuhteiden uusintamisen. Lihateollisuuden sosiaalinen sementti on lihahegemonia.*¹⁴⁶

Stache ja Bernhold tarkoittavat lihahegemonialla sitä, kuinka

ensinnäkin, valtio mahdollistaa liha-hyödykkeiden pääomavetoisen tuotannon turvaamalla tuotantovälineiden yksityisomistuksen ja turvaa näiden hyödykkeiden myymisen ja ostamisen kauppasuhteet. Toisekseen, lihapääoma järjestää sekä oman poliittis-ideologisen yhtenäisyytensä ja alempien luokkien hyväksynnän eläinten riistolle lihantuotannossa. Hyväksyntä pohjautuu taloudellisiin myönnytyksiin, lihansyöjän elämäntapaan ja nippuun ajatuksia, jotka saavat lihantuotannon ja -kulutuksen vaikuttamaan kaikkien

*yhteiskunnan jäsenten yleisen edun mukaiselta. Lihapääomaa tukevat tässä prosessissa ne valtiolliset koneistot, jotka vahvistavat ja levittävät spesistisiä ideologioita, minkä myötä lihapääoman edut vaikuttavat universaaleilta ja neutraaleilta.*¹⁴⁷

Yhdistettynä halun kapitalistiseen tuotantoon, nämä lihapääoman ja valtiotason toimet siis vahvistavat ajatusta lihansyönnistä mielekkäänä toimintana. Riippumatta näistä voimakkaista lihahegemoniaa ylläpitävistä voimista, koetaan kommenteissa lihansyönnin olevan uhattuna: ”Jokainen syököön sitä, mitä parhaakseen näkee. Siihen ei tarvita vihervasemmistolaisten ideologista propagandaa. Valtion vapaus on ehdottomasti säilytettävä.”¹⁴⁸ Tällaista argumentointia ei tarvittaisi, mikäli ei oltaisi peloissaan lihansyönnin mahdollisuuden katoamisesta eikä koettaisi ahdistusta lihaan liittyvien arvojen – nautinnon ja negatiivisen vapauden – epävakaudesta. Huolimatta lihansyönnin voimakkaasta arvottamisesta konservatiivisten kommentoijien mielenmaisemassa, onnistutaan lihansyönti näkemään neutraalina, ideologiasta vapaana, kun taas ideologisena ja vihervasemmistolaisena pidetään ajatusta lihansyönnin lopettamisesta tai vähentämisestä.

145 Christian Stache ja Christin Bernhold, ”The bourgeois meat hegemony: A contribution to explaining the persistence of animal super-exploitation in capitalism”, *Österreichische Zeitschrift für Soziologie* 46 (2021): 168, DOI:10.1007/s11614-021-00454-z.

146 Stache ja Bernhold, ”The bourgeois meat hegemony”, 171.

147 Stache ja Bernhold, ”The bourgeois meat hegemony”, 183-184. Spesismillä eli lajisorrolla tarkoitetaan yleisesti joko ihmisen muita eläimiä kohtaan harjoittamaa sortoa tai jonkin eläinlajin pitämistä muita moraalisesti arvokkaampana.

148 Anonyymi.

Lihansyöntiä pyritään oikeuttamaan ja turvaamaan myös vetoamalla uskomuksiin suomalaisen lihantuotannon suhteellisesta eettisyydestä. Esimerkiksi suomalaista karjataloutta ei pidetä teollisena toimintana, toisin kuin yhdysvaltalaisista tuotantoeläinten hyödyntämistä:

*Karjatalous Suomessa ei todellakaan ole teollista toimintaa. Keskilehmäluku lypsykarjoilla taitaa olla siinä 60 lehmän kohdalla. Eli perhetila. Yhdysvalloissa esimerkiksi alle 1000 lypsylehmän tilat on harvinaisia eivätkä 10000 lehmän navetat ole harvinaisuus siellä. SE on teollista.*¹⁴⁹

Argumenttina voidaan kuitenkin todeta, että eläintuotannosta keskusteltaessa voi olla harhaanjohtavaa takertua lukuihin. Esimerkiksi eläinoikeusaktivistien järjestö Oikeutta eläimille väittää, että "[l]ypsytiloilla on keskimäärin noin 30 nautaa"¹⁵⁰ (riippumattoman kansallisen asiantuntijaverkosto Eläinten hyvinvointikeskuksen selvityksessä vuodelta

2014 todetaan, että "Parsinavetassa oli vuonna 2012 keskimäärin 23 lehmää; pihattonavetan keskilehmäluku oli samana vuonna 52"¹⁵¹), mutta puhuu "tehotuotannon" yhteydessä ennemminkin eläinten lajinomaisen elämän puutteesta kuin jostain tietystä lukumäärästä eläimiä tilaa kohden.¹⁵² Hyväksyi Oikeutta eläimille -järjestön määritelmää tai ei, selvää on, että pelkkää tilojen kokoa katsomalla ei voi arvioida eläinten kokonaisuhyvinvointia ja siihen liittyvää ns. tehotuotannon kritiikkiä.

Eläintuotannon sijaan konservatiiviset kommentoijat katsovat tehotuotannoksi kasvien viljelyn: "Se [kotimainen eläintuotanto] on kaukana tehotuotannosta, ainakin jos verrataan globaaliin kasvintuotantoon."¹⁵³ Tässä argumentissa sivuutetaan se tosiasia, että merkittävä osa viljellyistä kasveista menee

151 Eläinten hyvinvointikeskus, *Selvitys nautojen parressa ja pihatossa pidon hyvinvointi- ja talousvaikutuksista* (Helsinki: Eläinten hyvinvointikeskus, 2014), 4, <https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/Parsi-pihattoselvitys/d3c98725-74b6-4d3d-bd6d-e4bbf24b8602/Parsi-pihattoselvitys.pdf>.

152 Oikeutta eläimille, "Evoluutiivinen ja eläintieteellinen näkökulma", Oikeutta eläimille, viitattu 4.9.2025, <https://oikeuttaelaimille.fi/elainoikeusajatelu/elaintieteellinen-nakokulma/>.

153 Anonyymi.

149 Anonyymi.

150 Oikeutta eläimille, "Nauta tuotantoeläimenä", Oikeutta eläimille, viitattu 4.9.2025, <https://oikeuttaelaimille.fi/tuotantoelaimet/nauta-tuotantoelaimena/>.

eläinten rehuksi,¹⁵⁴ minkä seurauksena eläintuotannossa on kyse sekä kasvituotannosta että eläintuotannosta.

154 Emily S. Cassidy, Paul C. West, James S. Gerber ja Jonathan A. Foley, "Redefining agricultural yields: from tonnes to people nourished per hectare", *Environmental Research Letters* 8, no. 3 (elokuu 2013): 1-8, DOI: 10.1088/1748-9326/8/3/034015.

Vaikka ravitsemustutkija Mikael Fogelholmin mukaan voimakkaissa reaktioissa lihansyönnin vähentämissuositukseen näkyy selvästi maskuliinisuus,¹⁵⁵ ei tämän raportin aineiston ja tutkimusmenetelmien valossa voi tehdä yhtä voimakasta johtopäätöstä, eikä sukupuoli nouse esiin aineistosta määrällisestikään merkittävänä teemana. Kuten terveys sosiologi Piia Jallinoja toteaaakin, myös naiset syövät lihaa ja kokevat sen arvokkaaksi.¹⁵⁶ Vähäisetkin sukupuoliin koskevat argumentit kuitenkin valottavat osaltaan yhteiskunnallista polarisaatiota.

Eräs kommentoija kirjoittaa Tatu ja Patu-kirjojen lihaviittausten poistamisesta seuraavasti: "Aivopesua. Mihin tämä maailma on menossa. Jos ei ole tyttöjä ja poikia, eikä vanhempia saa kutsua äidiksi ja isäksi ja nyt pitää jokaisella olla 'porkkana' kädessä, makaran sijaan."¹⁵⁷ Kuten filosofi ja sukupuoli-teoreetikko Judith Butler toteaa, kukaan ei ole vaatimassa, että sukupuoli pitäisi poistaa tai

että ihmiset eivät voisi tunnustaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. On harhakuva, etteivät ihmiset voisi enää kutsua itseään miehiksi ja naisiksi, isiksi ja äideiksi.¹⁵⁸

Kommentissa ilmenevä pelko muuttuvista sukupuolinormeista ja tämän rinnastuminen pelkoon lihan menettämisestä ei ole kuitenkaan triviaali reaktio; sukupuoli ahdistus ja pelko lihan menettämisestä nivoutuvat osaksi laajempaa kulttuurista vastarintaa kansainvälistä, mutta erityisesti Yhdysvalloista peräisin olevaa niin kutsuttua "woke"-ilmiötä vastaan. Kuten toinen kommentoija kirjoittaa: "Wokettamalla ja canceloimalla se maailma paranee. Tai sitten ei, mutta hei, on ainakin yritetty."¹⁵⁹ 2010-luvulla termillä viitattiin poliittisesti progressiivisiin ideoihin, mutta yhdysvaltalaisen poliittisen kulttuurin polarisoituessa se alkoi tarkoittaa kaikkea liberaalia tai vasemmalle kallellaan olevaa.¹⁶⁰

158 Judith Butler, "Judith Butler on the Anti-Gender Ideology Movement, Current Theories of Gender, and Their Ideas of Radical Democracy", haastattelut Ferenc Laczó, *RevDem: The Review of Democracy*, 13.5.2024, viitattu 4.9.2025, <https://revdem.ceu.edu/2024/05/13/judith-butler/>.

159 Anonyymi.

160 Encyclopedia Britannica, "woke", *Encyclopedia Britannica*, viitattu 4.9.2025, <https://www.britannica>.

155 Iiris Korteniemi, "Professori: 'Leikkeleraivo' on sukupuolittunutta ja median pönkittämää", *Yle*, 27.11.2024 11:15, viitattu 4.9.2025, <https://yle.fi/a/74-20127445>.

156 Korteniemi, "Professori".

157 Anonyymi.

Myötämielisesti tulkittuna ”wokessa” on kyse oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta ja näitä rajoittavien tai estävien epäkohtien paljastamisesta. Vihamielisesti tulkittuna ”woke” kuitenkin tuntuu yhteiskuntajärjestystä uhkaavalta rappiolliselta voimalta, joka vaarantaa (etuoikeutettujen) saavutetut edut.

Ilmiötä voi tulkita myös toisin. Filosofi Susan Neiman katsoo ”wokella” olevan kahtalaiset juuret. Hänen mukaansa se on peräisin yhtäältä vasemmiston unohtamista valistuksen ajan arvoista – universalismista, erosta vallan ja oikeudenmukaisuuden välillä ja uskosta kehityksen mahdollisuuteen –, toisaalta Carl Schmittiltä ja Michel Foucault’lta peräisin olevan ”me ja ne” -ajattelun ja jatkuvan taistelun idean sekoittumisesta uusliberalismiin ja evoluutiopsykologiaan. Neiman uskookin, että ”woke” johtaa tahattomasti kohti ajattelua, jotka on historiallisesti kuulunut oikeistolaisuuteen, koska se korvaa universalismin identiteetillä ja kokemuksella. Tämä johtaa Neimanin mukaan tribalismiin (heimoutumiseen), mikä rapauttaa solidaarisuutta ja heikentää vasemmiston perinteistä, valistuksen ajan ajattelusta ammentavaa oikeistokritiikkiä.¹⁶¹ Yhtä kaikki, ”woken” edustamasta yhdysvaltalaisen yhteiskunnan polarisaatiosta on otettu vaikutteita kansainvälisesti, myös Suomessa, kuten tämän raportin aineistostakin käy ilmi. ”Wokeen” liittyvä polarisaatio on ideologista, mutta myös affektiivista ja moraalista. ”Woke” nähdään ideologisena vastapuolena, sitä pelätään ja siitä ahdistutaan – ja sitä pidetään pahana tai moraalittomana.

Ihmisten ei myöskään uskota jaksavan kasvipohjaisella ruokavaliolla, varsinkaan ruumiillisessa työssä, vaikka monet kilpaurheilijat pärjäävät vegaanisella ruokavaliolla.¹⁶²

”Näiden suositusten syöjät ei jaksakaan tehdä raskasta ruumillista työtä. Toimisto hommiin varmaan käy?”¹⁶³ Vaikka tässä kommentissa ei ole suoraa viittausta sukupuoleen, ”raskas ruumiillinen työ” verrattuna toimistotyöhön nojaa mielikuviin perinteisestä maskuliinisuudesta ja sen vastakohtana feminiinisemmästä ajatustyöstä. Eräs kommentoija kokee ravitsemussuositusten mukaisen lihamäärän yksinkertaisesti riittämättömäksi miehille ilman sen tarkempaa perustelua:

*Tämän uuden ravinto-suosituksen mukaan keskikokoisen miehen viikon kaloritarpeesta noin 3% tulisi lihasta. Jokainen ymmärtää että ei ole ainoastaan vähän alakanttiin, vaan siinä on pilkkuvirhe. [...] Oma lihankutus on kyllä tuon suosituksen mukainen n. 350g ! (mutta se määrä tulee keskimäärin vähän alle vuorokaudessa)*¹⁶⁴

Tässäkin kommentissa suuri lihankulutus ylläpitää maskuliinisuutta: lihansyönti siis linkittyy maskuliinisuuteen ajatuksen tasolla. Tutkimus onkin antanut viitteitä siitä, että lihan syömisen vähentäminen koetaan uhkana maskuliinisuudelle ja että miehet syövät lihaa kompensoidakseen maskuliinisuudessaan kokemiaan puutteita.¹⁶⁵

com/topic/woke.

161 Susan Neiman, *Left is Not Woke* (Cambridge: Polity Press, 2023).

162 Ks. esim. Anu Karttunen, ”Painonnostaja Teemu Roininen ryhtyi vegaaniksi ja yllättyi positiivisista vaikutuksista urheilemiseen – ’Itselläni oli ennakkoluuloja’”, *Yle*, 12.10.2022 19:53, viitattu 4.9.2025, <https://yle.fi/a/3-12650784>.

163 Anonyymi.

164 Anonyymi.

165 Daniel L. Rosenfeld, ”Masculinity and Men’s Resistance to Meat Reduction”, *Psychology of Human-Animal Intergroup Relations* 2 (2023): Article e9645, DOI: 10.5964/phair.9645; Sandra Nakagawa ja Chloe Hart, ”Where’s the Beef? How Masculinity Exacerbates Gender Disparities in Health Behaviors”, *Socius* 5 (2019), DOI: 10.1177/2378023119831801.

Eräs kommentoija epäilee, että vuoden 2024 ravitsemussuosituksia laadittaessa ei ole huomioitu lihaa syövien miesten näkökulmaa:

*Prof. Erkkola hämmästelee lihan tärkeyttä miehille. Ei tämän pitäisi olla mikään yllätys, jos lihaasyöville miehillä on ollut vahva edustus työryhmässä. Oliko? Jos lihaasyöville miehillä ei ole ollut kunnon edustusta työryhmässä, niin on turha kitistä siitä, että tulee kriittistäkin palautetta.*¹⁶⁶

Tässä kommentissa lihaa syövä mies kehystetään altavastaajaksi tai sorretuksi väestönosaksi, jonka tarpeita ei ole huomioitu. Sukupuoliahdistus on siten linjassa yleisen lihansyöntiä koskevan ahdistuksen kanssa ja heijastelee osaltaan laajempia intohimoja, jotka voivat johtaa fasismiin. Kuten Butler kuvailee:

Mielestäni kun ihmiset alkavat uskoa, että kansakuntaan tai jopa heidän sukupuoli-identiteettiinsä ja kykyynsä perustaa perhettä

*kohdistuu uhkia, he ovat valmiita taistelemaan ja karkottamaan tai jopa eliminoidaan ryhmät, joita pidetään vastuussa näistä uhkista. Pidän sitä fasistisen intohimon lietsontana.*¹⁶⁷

Sukupuoli on siis yhtäältä vain yksi esimerkki niistä ahdistuksen kohteista, jotka aiheuttavat ja vahvistavat konservatiivisia reaktioita koettuihin kulttuurisiin muutoksiin. Toisaalta, sukupuoli voi fasististen intohimojen syttyessä olla kaiken keskiössä ja esimerkiksi naisten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet olla uhattuina. Tämän on osoittanut esimerkiksi progressiivisia sukupuolidiskursseja ja -toimia vastustava ns. anti-gender-liike.¹⁶⁸ Lopulta sukupuoliviittausten niukkuus tämän tutkimuksen aineistoissa antaa kuitenkin uskoa Johanna Mäkelän ja Mari Nivan optimistiseen spekulatioon, että "[l]iha ei välttämättä tulevaisuudessa olekaan maskuliinisen voiman merkki vaan kenties brutaaliksi koettu jäännösvanhanaikaisesta elämäntavasta".¹⁶⁹

167 Butler, "Judith Butler", käännös oma.

168 Ks. esim. Butler, "Judith Butler".

169 Mäkelä ja Niva, "Liha suomalaisessa ruokakulttuurissa", 24.

166 Anonyymi.

Huolimatta todellisesta hinnasta suhteessa ravintoarvoihin, lihan ja lihapohjaisten elintarvikkeiden koetaan olevan kasvipohjaisia vaihtoehtoja edullisempia proteiinin lähteitä:

*Kotimaista Uunilenkki 400g prismassa 0,99€ verrattuna tuohon 3€ soijarouheeseen. Terveellinen ruokavalio on aina ollut kalliimpi vaihtoehto, kuin se ruoka, mihin yhteiskunnan heikompiosaisilla on varaa. Ja noissa suosituksissa on muutakin, kuin noita vegerouheita. Rasvaset kalat yms. terveysproteiinit ovat huomattavasti kalliimpia, kuin ne halvimmat sianliha palat.*¹⁷⁰

Kasvissyönti siis koetaan elitistisemmäksi. Myös ravitsemussuosittelun laatijat tulkitaan elitisteiksi:

Ylempää keskiluokkaa edustavat besserwisserit eivät näytä ymmärtävän, että aika moni suomalainen joutuu tällä hetkellä miettimään ruoan hinnan ja energiasisällön suhdetta. Nälkäisenä ruoan terveellisyys ei paljoa kiinnosta. Puhumattakaan niistä kurjista, jotka joutuvat valitsemaan esim. lääkkeiden ja ruoan väliltä. Ruokasuositusten tekijät elävät kuplassa ja tekevät näitä

*suosituksia kaltaisilleen. Ns. leikkeleräivo syntyy siellä kuplan ulkopuolella.*¹⁷¹

Ruoalla ja luokalla on pitkä historiallinen suhde. Ruoalla on merkitty ja ruoka on merkinnyt luokkastatusta:¹⁷²

*Pedregalin maanviljelijöiden vaatimattomat ateriat, orjuutettujen amerikkalaisten sortoa vastaan suunnatun vastarinnan kaikuina syntyneet ruoat sekä Lady Dain [Xin Zhui] ja Moctezuman juhla-ateriat kuitenkin havainnollistavat, kuinka sosiaalinen hierarkia muokkaa, viestii ja vahvistuu ruokakulttuurin kautta [...] valta, vauraus ja luokka muokkaavat syömiämme aterioita.*¹⁷³

Ei siis ole täysin tuulesta temmattu ajatus, että luokka ja elitismi voisivat vaikuttaa ruokasuosiin. Kasvipohjaista ruokaa on kuitenkin saatavilla monessa eri hintaluokassa, joten konservatiivisessa diskurssissa ruokasuositushuolet kumpuavat nimenomaan mieliku-

¹⁷¹ Anonyymi.

¹⁷² Ks. esim. Robyn E. Cutright, *The Story of Food in the Human Past: How What We Ate Made Us Who We Are* (Tuscaloosa: The University of Alabama Press, 2021), erityisesti 136–159.

¹⁷³ Cutright, *The Story of Food*, 159, käännös oma.

¹⁷⁰ Anonyymi.

vista, joissa kasvikset ja kasvipohjaiset ruoat ja elintarvikkeet ovat lihaa ja lihapohjaisia tuotteita kalliimpia. Esimerkiksi aiemmin mainitussa uunilenkin ja soijarouheen vertailussa ei oteta huomioon, että (kuiva) soijarouhe sisältää grammaa kohden moninkertaisen määrän proteiinia ja kuitua verrattuna uunilenkkiin ja on siten edullisempi proteiinin ja kuidun lähde.¹⁷⁴

Pelottavista mielikuvista lähtöisin oleva ahdistus rakentaa polarisoivaa luokkadiskurssia silloinkin, kun kyseessä ei käytännössä ole luokkaero; kasvissyöjä voi olla myös köyhä, mutta kasvissyönti näyttäytyy siitä huolimatta

ta elitistisenä ylemmän luokan toimintana. Kyseessä on siis affektiivinen ja kenties jopa episteeminen polarisaatio. Tämä reaktiivinen lähestymistapa vaalii lihansyöntiä kansanomaisena vaihtoehtona ja esittää lihansyönnin eräänlaisena kapinointina vallitsevia eliittejä ja ylempiä luokkia ja niiden ulkoa- ja ylhäältäpäin tyrkyttämää kasvissyöntiä kohtaan. Samaan aikaan tämä reaktiivisuus kuitenkin ylläpitää lihanormia: on vaikea kyseenalaista lihansyönnin tarpeellisuutta, jos lihansyönti itsessään näyttäytyy luokkavaltaa kyseenalaistavana voimana – vaikka se itse asiassa ylläpitääkin vallitsevaa näkökulmaa.

174 Vrt. S-Kaupat, "Kotimaista Uunilenkki 400 g", S-Kaupat, viitattu 4.9.2025, <https://www.s-kaupat.fi/tuote/kotimaista-uunilenkki-400-g/6415712901301>; S-Kaupat, "VegeSun soijarouhe tumma 500 g", S-Kaupat, viitattu 4.9.2025, <https://www.s-kaupat.fi/tuote/vegesun-soijarouhe-tumma-500g/4742885010212>.

Kommenteissa konservatiivisen reaktiivisuuden vastakohtana näkyy liberaalivasemmistolaisempi tapa suhtautua maailmaan. Sen keskeisiä ominaisuuksia ovat muutosvalmius ja itseohjautuvuus. On kuitenkin tärkeää huomata, että tässä raportissa liberaalivasemmistolaisemmiksi määritetyt kommentit eivät kerro koko totuutta kommentoijien poliittisesta suuntautumisesta. Kyseessä ovat kuitenkin konservatiivisiin reaktioihin verrattuna liberaalimmat ja vasemmistolaisemmat reaktiot, jotka ainakin lihansyönnin suhteen edustavat progressiivisempaa ja yhdenvertaisempaa tapaa suhtautua maailmaan. Kommenteissa motivaationa toimivat vaihtelevasti terveys, eläinten hyvinvointi ja ilmastomuutoksen torjuminen tai ympäristökysymykset laajemmin:

*Olen itse kasvissyöjä ja otin ilolla vastaan myös uudet ruokasuositukset. Luulen että ihmiset alkavat lisäämään kasviksia ruokavalioonsa huomaamattaan tämän uuden suosituksen myötä ja hyvä niin. Toki on tietenkin sellaisia jääriä jotka tekevät juuri päinvastoin mutta siitähän on haittaa vain heille itselleen.*¹⁷⁵

Tässä kommentissa ruokailutottumuksiin suhtaudutaan yksinomaisesti yksilön omaan elämään vaikuttavana tekijänä. Argumenttina voidaan kuitenkin todeta, että ravitsemuksen voisi nähdä esimerkiksi kansanterveydellisesti tai laajemmin globaalista näkökulmasta, jolloin ruoan vaikutukset koskisivat myös yhteisöä, ei vain yksilöä. Eläinten hyvinvointia ja ympäristökysymyksiä painottavat kommentit ottavat lähtökohtaisesti laajemman näkökulman huomioon:

*Minusta on vastuutonta, ettei suosituksissa painoteta ympäristönäkökulmaa enempää. Onhan meidän kaikkien terveydelle haitallista, että ilmastomuutosta kiihdytetään ja luonnon monimuotoisuutta heikennetään eläinperäisen ravinnon vuoksi. Myös pandemiariskejä ylläpidetään jatkamalla nykymallista eläinten tehotuotantoa. Eikö lihatuotteiden hinnoissa voisi näkyä yhteiskunnallisten haittojen kustannukset? Ihan niinkuin tupakka- ja alkoholituotteissa, mutta syövän sekä sydän- ja verisuonitautien hoidon lisäksi pandemiariskin, ilmasto- ja ympäristöhaittojen hinta.*¹⁷⁶

175 Anonyymi.

176 Anonyymi.

Nämä yhteiskunnallis-eettiset syyt koetaan tärkeämmiksi kuin lihasta saatava nautinto. Eläinten hyvinvointi ja ympäristö sijoitetaan arvoasteikolla korkeammalle kuin ruoasta saatava hetkellinen mielihyvä:

*Minä en tiedä yhtä ainoata ihmistä joka kiel-
täytyisi lihasta siksi että se ei ole hyvää, siinä
valintojen vaakakupissa painaa monet tär-
keämmät syyt. Ja jokainen meistä tietää ne
syyt kyllä. Ja rautalangasta; varmasti löytyy
myös ihmisiä jotka eivät pidä lihan mausta.¹⁷⁷*

Liberaalivasemmistolaisemmissa reaktioissa siis eettiset syyt, olivat ne kunkin kommentoi-
jan kohdalla mitä hyvänsä, merkitsevät enem-
män kuin lihan maku. Toisaalta kasvipohjai-
nen ruoka voidaan myös kokea nautinnoksi:
”Kyse on vain osaamattomuudesta ruuanval-
mistuksessa, mitä tulee kasvisruokien mait-
tavuuteen. Sitä paitsi ei sitä lihaakaan yleensä
syödä raakana ja maustamattomana.”¹⁷⁸ Täs-
säkin kommentissa korostuu yksilön vastuu
ruoan maittavuudesta ja siten realistisem-
masta mahdollisuudesta siirtyä kasvipohjai-
sempaan ruokavalioon.

Liberaalivasemmistolaisemmat reaktiot eivät
kuitenkaan ole aina ongelmattomia yhteis-
kunnan polarisaation kannalta. Eräs kom-
mentoiija kirjoittaa ravitsemussuosituksiin
liittyen seuraavasti:

*Kun usein kuulee joidenkin toteavan, että he
kyllä syövät makkaraa ja leikkeleitä ja ehkä
jopa lisäävät lihansyöntiä jonkinlaisena ”pro-
testina” tällaisia suosituksia vastaan, se pistää
mietityttämään: haluavatko nämä ihmiset
syödä epäterveellisesti ja kärsiä terveysongel-
mista vain voidakseen näpäyttää ideologisia
vastustajiaan? Tuskin he tätä tahtovat, mutta
ehkä heidän kannattaisi ottaa jo järki käteen.*

Lapsellista touhua kokonaisuudessaan.¹⁷⁹

Tässä kommentissa konservatiivisten reak-
tioiden ajatellaan kielivän ”järjettömyydestä”
ja ”lapsellisuudesta”. Toinen kommentoiija
osoittaa kyvyttömyyttä asettua toisen ase-
maan, vaatien muilta samaa psykologista
suhtautumista ruokaan ja kykyä hallita mie-
lenterveyttään kuin mikä kommentoijalle
itselleen sopii:

*On se kumma, että joillekin on niin ylivoi-
maista katsoa itselleen terveellisempiä vaih-
toehtoja. Itselläni on ahdistuneisuushäiriö,
mutta en siltikään koe kasvisruokavaliotani
mitenkään stressaavaksi vaikka tutkin tark-
kaan, mitä suuhuni laitan.¹⁸⁰*

Tällainen suhtautuminen ideologiseen vasta-
puoleen on omiaan syventämään railoa eri-
laisten maailmaan suhtautumisen tapojen
välillä. Se voi lisätä erityisesti moraalista po-
larisaatiota ja heikentää vasemmiston hou-
kuttelevuutta poliittisena kotina. Lisäksi on
huomionarvoista, että puhdas yksilön vas-
tuuttaminen omista ruokailutottumuksistaan
mukailee oikeistolaista uusliberaalia tapaa
suhtautua ruokaan, jossa kansan tulisi toimia
oikeaoppisesti ja mukautua asiantuntijoiden
sille ylhäältä antamaan asiantuntijatietoon.¹⁸¹

Politiikan teoreetikko Wendy Brownin mu-
kaan uusliberaali ajattelu on perusteellises-
ti muuttanut käsityksemme vastuusta. De-
mokratian ja hyvinvointivaltion perinteissä
vastuu on ollut jaettua: ainakin ideaalitilan-
teessa kansalaiset ovat pohtineet ja tehneet
päätöksiä yhdessä ja kantaneet kollektiivisesti
vastuuta yhteisestä hyvästä. Uusliberalismin
aikakaudella vastuu kuitenkin yksilöllistyy ra-

179 Anonyymi.

180 Anonyymi.

181 Anne Murcott, *Introducing the Sociology of Food and Eating* (London: Bloomsbury Academic, 2019), 123.

177 Anonyymi.

178 Anonyymi.

dikaalisti: jokaiselta ihmiseltä odotetaan, että hän hallitsee omia riskejään, hyvinvointiaan ja menestystään eräänlaisena inhimillisenä pääomana. Siinä, missä demokraattinen kansalainen kysyisi, miten lihansyöntiä voidaan vähentää poliittisilla toimilla, uusliberaali toimija kysyy, miten voisi vähentää lihankulutustaan esimerkiksi optimoidakseen oman terveytensä ja siten henkilökohtaisen menestyksensä. Ihminen nähdään ”yrityksenä”, jonka pitää kehittää itseään ja joka on vastuussa omista epäonnistumisistaan sen sijaan, että puututtaisiin epäkohtiin yhteiskunnallisessa yhdenvertaisuudessa ja oikeudenmukaisuudessa.¹⁸² Argumentin tasolla voikin ajatella, että vastatakseen tähän haasteeseen vasemmiston tulisi pyrkiä yhtäältä ymmärtämään konservatiivisia syitä olla noudattamatta suosituksia ja toisaalta pyrkiä rakenteellisiin muutoksiin, jotka ohjaisivat tai ”pakottaisivat” vasemmistoliberaalimmasta näkökulmasta halutumpaan tulokseen.

Vaikka rakenteellinen analyysi loistaa kommenteissa poissaolollaan, löytyy niistä kuitenkin myös ymmärtävämpää, psykologisoivampaa suhtautumista konservatiivisiin reaktioihin:

*Väitän, että lukemalla Tatu ja Patu -kirjoja, yhdenkään lapsen maailmankuva tai mieli ei järky, ei kaadu, ei vääristy, ei vahingoitu. Niin tuntuu nyt käyvän ainoastaan joillekin aikuisille, jotka muutokseen eivät valmiita ole. Siksi purnataan, puolustetaan, hyökätään, roikutaan kiinni omassa, vanhassa, tutussa ja turvallisessa. Inhimillistä, mutta tässä kontekstissa mielestäni täysin turhaa.*¹⁸³

Konservatiivinen ahdistus siis tunnistetaan, vaikka sitä ei sillä nimellä kutsuttaisikaan.

182 Wendy Brown, *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution* (New York: Zone Books, 2015).

183 Anonyymi.

Sen ilmenemismuodot ymmärretään tavanomaisiksi ihmisyyden muodoiksi, vaikka sen vaikutuksia vastustettaisiinkin. Tällainen, positiivisempi suhtautuminen ideologiseen vastapuoleen voi vähentää tai ainakin jarruttaa moraalista polarisaatiota.

Siinä, missä konservatiiviset reaktiot näkyvät usein yhteiskunnallisena ahdistuksena, liberaalivasemmistolaisemmassa tavassa suhtautua maailmaan ajatus lihansyönnin vähentämisestä tai siitä kokonaan luopumisesta ei aiheuta yhteiskunnallista huolta. Esimerkiksi kirjailijoiden koetaan olevan oikeutettuja poistamaan lihaviittaukset teoksistaan ilman suurempaa dramatiikkaa:

*Hymy nousi huulille kun luin tämän uutisen. On aivan ihanaa että kirjailijat tekevät juuri sellaisia muutoksia kuin itse haluavat välittämättä ympäristön mielipiteistä. Etenkin näin positiivisia uudistuksia.*¹⁸⁴

Tässä ajattelussa muutosten tekeminen koetaan itsesensuurin sijaan liberaaliksi sananvapaudeksi. Klassiset politiikan teoreetikot kuten John Stuart Mill, Alexis de Tocqueville ja Benjamin Constant ovat esittäneet erilaisia tulkintoja itsesensuurin syistä ja seurauksista, mutta kaikki he ymmärtävät itsesensuurin omien aitojen mielipiteiden ilmaisematta jättämisenä.¹⁸⁵ On tietysti tulkinnanvaraista, onko Tatu ja Patu -kirjojen lihaviittauksen poistamisessa kyse omien, aitojen, lihaan kriittisesti suhtautuvien mielipiteiden kertomisesta vai jonkinlaisesta sosiaalisesta mukautumisesta. Ottaen huomioon suuren enemmistön lihamyönteisen suhtautumisen, voidaan argumentin tasolla spekuloida, että

184 Anonyymi.

185 Ks. John Stuart Mill, *Vapaudesta* (Helsinki: Basam Books, 2024); Alexis de Tocqueville, *Demokratia Amerikassa* (Helsinki: Gaudeamus, 2006); Benjamin Constant, ”Antiikin vapaus ja nykyajan vapaus”, teoksessa *Vapaus*, toim. Sami Syrjämäki (Tampere: niin & näin, 2018).

kyseessä on aidon mielipiteen ilmaisu.

Laitosruokailun piirissä olevien ruokailustakaan ei kanneta huolta, vaan terveellisemmät laitosruoat nähdään ennemminkin positiivisena asiana: ”Ja miksi se olisi ongelma, että julkisen ruokajakelun piirissä suositaan sellaista ruokaa, joka lähtökohtaisesti on sekä ravitsevaa että terveellistä?”¹⁸⁶ Kasvisruokaa ei myöskään nähdä elitistisenä ylemmän luokan vaihtoehtona, vaan ennemminkin edullisena valintana: ”Kala on toki kallista, mutta edullisimmat kasviproteiinit ovat kyllä halpimerkkien jauhelihojakin edullisempia.”¹⁸⁷ Myös konservatiiviset argumentit luonnon monimuotoisuudesta, omavaraisuudesta ja huoltovarmuudesta kyseenalaistetaan:

*Ruokatuotanto ja huoltovarmuus on tässä kes-tämätön argumentti. Kasvisperäisiä tuotteita voitaisiin tuottaa pienemmin kustannuksin halvemmalla, niitä on helpompi säilöä ja säilyvät pidempään kuin eläinperäiset tuotteet. Proteiineja saa myös suomalaisista pavuista ja herneistä valmistetuista tuotteista. Tietyt B-vitamiinit ovat oikeastaan ainut puolustus lihansyönnille, mutta nekin vitamiinit sa purkista, eikä valmistaminen edellytä eläin-kunnan tuotteita.*¹⁸⁸

Siinä, missä konservatiivisissa reaktioissa suhtaudutaan kriittisesti tai jopa torjuen tieteseen ja ennen kaikkea vuoden 2024 kansallisten ravitsemussuositusten tieteellisyteen, kuvaa vasemmistoliberaalimpia reaktioita luottamus tieteseen:

Luulempa, että aiheeseen liittyvien tutkimus-ten aineistot on kerätty laajasti populaatio-tasolta. Suositukset eivät perustu vain yhden työryhmän tekemään yhtein tutkimukseen, vaan kuten jutussa sanottiin, niin taustalla

*on satojen tutkijoiden työstä saadut johtopää-tökset. Taustalla on siis satoja, ellei tuhansia vertaisarvioituja tutkimuksia, joiden me-netelmiä sekä tuloksia on kritisoitu muiden alan tutkijoiden toimesta. Nämä kaikki on varmasti myös julkisesti saatavilla ja luet-tavissa kenelle tahansa. Jos näkee kritisoita-vaa, niin hyvä lähtökohta olisi tutkimuksiin tutustuminen.*¹⁸⁹

Tämän kommentin muotoiluista ilmenee, ettei kommentoija ole itse perehtynyt ravitse-mussuosituksiin syvemmin, vaan luulee tutkimusten aineistojen olevan ”kerätty laajasti populaatiotasolta” ja viittaa siihen mitä ”jutussa sanottiin”. Tästä huolimatta luottamus suositusten tieteelliseen pohjaan on ilmeinen ja kommentissa annetaan ymmärtää, että mikäli ei itse perehdy suositusten taustalla oleviin tutkimuksiin, on suosituksiin syytä suhtautua kriittikittömästi. Argumenttina voidaan kuitenkin todeta, että suosituksiin voi suhtautua kriittisesti myös niiden julki-lausuttujen tavoitteiden suhteen, kuten konservatiivisissa kommenteissa tehdäänkin. Tällainen erimielisyys siitä, mikä on poliit-tista ylipäätään, hankaloittaa konsensuksen löytämistä ja voi ruokkia affektiivista ja epis-teemistä polarisaatiota.

Lopulta vasemmistoliberaalimmassa tulkin-nassa konservatismi ytimessä on itsekkyyys:

*[T]erveelliset elämäntavat ja luonnon huo-mioiminen on tietylle osalle kansaa todella paha punainen liina joita vastaan pitää tais-tella kun koko elämä ja olemus on rakennettu oman navan ympärille.*¹⁹⁰

Tähän itsekkyyteen kytkeytyy haluttomuus asettaa rajoja itselle: yksilön tarpeet ja halut asetetaan etusijalle muiden kustannuk-sella eikä oman käyttäytymisen seurauksia

186 Anonyymi.

187 Anonyymi.

188 Anonyymi.

189 Anonyymi.

190 Anonyymi.

välttämättä haluta tai kyetä tarkastelemaan kriittisesti. Vastakohtaisesti liberaalivasemistolaisemmassa lähestymistavassa tällaiseen itsekkyyteen suhtaudutaan kriittisesti:

Meillä on aika paljon sääntöjä joita pitää noudattaa. Esimerkiksi et saa dumpata jätteitä järveen etkä kaahata autolla miten huvittaa. Se on pakkovaltaa, mutta pakko koskettaa vain niitä jotka eivät itse muuten ota vastuuta toimintansa seurauksista. Ja se että jossain muualla ei olla vielä yhtä pitkällä vastuunkannossa ei poista sitä vastuuta.¹⁹¹

Politiikan tutkija Corey Robinin mukaan konservatiivisessa vapauskäsityksessä vapauDET kuuluvat itselle ja omalle, hierarkkisesti ylemmälle yhteisölle, muille taas asetetaan rajoja.¹⁹² Kyse on negatiivisesta vapauskäsityksestä, jossa vapaus on esteiden puutetta, mutta omaa etua korostaen. Sen vastakohtana vasemmistoliberaalimpaan tapaan suhtautua maailmaan kuuluu halukkuus asettaa rajoja myös itselle. Positiivinen vapaus tarjoaa mahdollisuuden käsitteellistä ja ennen kaikkea

kokea rajat vapauttavina kahlitsemisen sijaan: lihansyönnistä luopuminen tarjoaa mahdollisuuksia terveellisempään elämään, eläinten hyvinvointiin ja ilmastonmuutoksen torjumiseen. Vasemmistoliberaalimmassa kritiikissä konservatiivisia reaktioita verrataan esimerkiksi aiempaan tupakkakeskusteluun:

Tämä keskustelu muistuttaa tupakkakrönlustelua muutamia vuosikymmeniä sitten. Tupakkateollisuus kiisti tupakoinnin vaarallisuuden ja monet poliitikot ja kansalaiset väittivät, että tupakoitsijoita ja heidän oikeuksiaan vainottiin.¹⁹³

Vaikka tässä kommentissa puhutaankin ”oikeuksista”, viitataan niillä käytännössä juuri negatiiviseen vapauskäsitykseen, jossa kaikki ulkoapäin tulevat rajoitukset nähdään epäoikeudenmukaisina, vaikka ne parantaisivat terveyttä. Oletettuna vastakohtana toimivat oikeudenmukaiset ja edistykselliset rajoitukset, jotka mahdollistavat ennemminkin kuin rikkovat oikeuksia.

191 Anonyymi.

192 Corey Robin, *The Reactionary Mind: Conservatism from Edmund Burke to Donald Trump*. Second Edition (New York: Oxford University Press, 2018), 8.

193 Anonyymi.

22. toukokuuta 2025, Helsingin Sanomien koko etusivun täytti Snellmanin mainos. Mainoksessa toivotettiin kansalle ”leikkelerauhaa”:

On onni olla kaikkiruokainen, koska silloin voi syödä kaikkea. Hyvillä mielin myös leikkeleitä, jotka ovat vähärasvaisia, Sydänmerkillä varustettuja ja 100-prosenttisesti suomalaisia, kuten Snellmanin Ohuen ohuet. Ruoka-, keho- ja mielenrauhaa, suomalaiset.¹⁹⁴

Kuvassa hipiksi pukeutunut henkilö näyttää toisella kädellään rauhanmerkkiä ja pitelee toisella lautasta, jolla on leivän siivu leikkeleineen.¹⁹⁵ On kuin lihatalossa olisi luttu tämän tutkimuksen aineistoa: mainos oli selvä vastaus vuoden 2024 kansallisiin ravitsemussuosituksiin ja ennen kaikkea niitä seuranneeseen keskusteluun, jossa ahdistus nautinnon menettämisen uhasta leikkeleistä luopumisen ja lihansyönnin vähentämisen myötä kytkeytyi ajatukseen valinnanvapaudesta. Leikkelerauhan toivottaminen on paitsi salvaa psyykkisiin haavoihin niille, jotka ovat ahdistuneet ja loukkaantuneet ravitsemus-

suosituksista ja muutoinkin muuttuneesta ruokadiskurssista, myös eräänlainen kehoitus ”tottelemattomuuteen”, joka itse asiassa mukailee vallitsevia normeja.

Tämän raportin johtopäätös onkin, että konservatiiviset reaktiot vaatimuksiin lihansyönnin vähentämisestä ilmenevät ahdistuksena, koska taustalla vaikuttavat halun kapitalistinen tuotanto sekä negatiivinen vapauskäsitys ja siihen liittyvä haluttomuus asettaa itselle rajoja. Tämä tapa olla maailmassa tukee vallitsevia normeja, kuten lihansyöntiä ja eläinten tuotantokäyttöä, yleistä piittaamattomuutta ilmastonmuutoksesta, heteronormatiivista sukupuolikäsitystä ja lihaa populistisena tuotteena, joka asetetaan elitististä kasvissyöntiä vastaan.

Kommenteissa on kyse myös eräänlaisesta performanssista. Konservatiivista identiteettiä rakennetaan kuulumalla joukkoon ja erottumalla vastapuolesta, tässä tapauksessa kasvissyöjistä ja kasvissyöntiin usein kytkeytyvästä liberaali- tai vihervasemmistolaisuudesta. Usein kyse ei ole vastauksesta johonkin todelliseen uhkaan, vaan mielikuvista ja taistelusta sitä vastaan. Kommentointi voi

¹⁹⁴ Snellman, ”Leikkelerauhaa”, *Helsingin Sanomat*, 22.5.2025 (etusivun mainos).

¹⁹⁵ Snellman, ”Leikkelerauhaa”.

irtaantua kauaksikin alkuperäisestä artikkelista, johon se näennäisesti liittyy.

Keskustelussa näkyy polarisaation neljä muotoa: affektiivinen, ideologinen, episteeminen ja moraalinen. Konservatiivisessa diskurssissa affektiivisuus näkyy erityisesti ahdistuksessa, joka seuraa ajatuksesta lihankulutuksen vähentämisestä. Ideologisuus puolestaan näkyy negatiivisen vapauden ihanteessa ja haluttomuudessa asettaa itselleen rajoja. Episteeminen polarisaatio ilmenee kiistanalaisissa faktoissa ja moraalinen nautinnon tavoittelussa sekä piittaamattomuudessa eläimistä ja planeetasta. Kaikki neljä polarisaation muotoa kuitenkin helposti kietoutuvat kommentteissa yhteen. Hyvänä esimerkkinä tästä toimivat kommentit, joilla pyritään säilyttämään lihansyöntiä ylläpitävät hierarkiat, perinteet ja vallitsevat normit. Kommenttien tueksi esitetään esimerkiksi lihan terveellisyyttä tai eläinten hyvinvointia koskevia faktoja, joita voi pitää kiistanalaisina, ja niitä voi tarkastella niin tunteen, moraalin kuin ideologiankin näkökulmista. Liberaalivasemmistolaisemmassa diskurssissa ideologisuus ja moraalit näkyvät yhtä lailla terveyttä ja eläinten ja planeetan hyvinvointia puoltavissa teemoissa kuin uusliberaalissa yksilön vastuuttamisessakin. Aivan kuten konservatiiviseenkin diskurssiin, liittyvät myös liberaalivasemmistolaisempaan argumentointiin voimakkaat tunteet. Episteemisesti polarisaatio näkyy ajoittain liberaalivasemmistolaisempien kommenttien huonossa maanviljelyn ja eläintuotannon yksityiskohtien tuntemuksessa.

Vaikka kyse on suomalaisen yhteiskunnan polarisaatiosta, kytkeytyvät aineistosta nousevat teemat laajempaan kansainväliseen keskusteluun lihansyönnistä ja sen vähentämisestä. Aiempi tutkimus on käsitteellistänyt lihansyönnistä luopumista uhkana maskuliinisuudelle¹⁹⁶ ja toisaalta lihansyöntiä mas-

kuliinisena toimintana, jolla kompensoidaan koettua puutteellista tai vajaata maskuliinisuutta.¹⁹⁷ Näin kommentteissa esiintyvä ahdistus lihansyönnin vähentämisestä kytkeytyy laajempaan diskurssiin maskuliinisuudesta, vaikka tämän tutkimuksen aineistossa suorat viittaukset sukupuoleen ovat vähäisiä. Argumentti valinnanvapaudesta puolestaan liittyy pitkään jatkuneeseen keskusteluun vapaudesta, erityisesti negatiivisesta vapaudesta, mikä näkyy varsinkin yhdysvaltalaisessa kulttuurissa. Australialaisessa tutkimuksessa tärkeimmäksi syyksi kasvipohjaiseen ruokavalioon osoittautui eläinten hyvinvointi, kun taas sekasyöjät painottivat makua ja nautintoa.¹⁹⁸ Nämä ajatukset toistuvat myös tämän raportin aineistossa. Myös tämä raportti itsessään muistuttaa kansainvälistä keskustelua, vaikka tarkoituksena on ollut selvittää juuri suomalaisen yhteiskunnan polarisaatiota. Julkilausuttu huoli ilmastomuutoksesta, eläinten hyvinvoinnista ja ihmisten terveydestä on läsnä niin tässä raportissa kuin kansainvälisessä tieteellisessä keskustelussakin.¹⁹⁹

Kuten Corey Robin painottaa, konservatiivisuudessa näkyy sen reaktiivisuus.²⁰⁰ Näin on myös suomalaisessa keskustelussa. Oli kyse sitten lihansyönnin vähentämiseen liittyvästä ahdistuksesta, nautinnon tavoittelusta ja turvaamisesta tai negatiivisesta vapauskäsityksestä ja haluttomuudesta asettaa itselle rajoja, ovat ne reaktioita ulkoapäin tulevaan

197 Rhiannon MacDonnell Mesler, R. Bret Leary ja William J. Montford, "The impact of masculinity stress on preferences and willingness-to-pay for red meat", *Appetite* 171 (huhtikuu 2022): 105729, DOI: 10.1016/j.appet.2021.105729.

198 Madelon North, Anna Klas, Mathew Ling ja Emily Kothe, "A qualitative examination of the motivations behind vegan, vegetarian, and omnivore diets in an Australian population", *Appetite* 167 (2021): 105614, DOI: 10.1016/j.appet.2021.105614.

199 Ks. esim. MacDonnell Mesler, Leary ja Montford, "Impact of Masculinity stress".

200 Robin, *The Reactionary Mind*.

196 Rosenfeld, "Masculinity and Men's Resistance".

uhkaan tai ainakin jotain uhkaavaa mielikuvaa kohtaan. Tämä reaktiivisuus pyrkii hierarkioiden, mutta myös perinteiden ja vallitsevien normien säilyttämiseen. On siis mahdollista samaan aikaan olla haluton asettamaan rajoja itselle ja haluta elää normien mukaista elämää – jos normit sattuvat tukemaan itselle mieluista toimintaa. Rajojen asettaminen tässä yhteydessä edellyttäisikin normien rikkomista ja totutuista tavoista poikkeamista ja esimerkiksi omien henkilökohtaisten ja ihmisten välisten sosiaalisten käytäntöjen kyseenalaistamista tai purkamista. Tässä mielessä tämän tutkimuksen havainnot eivät ole ristiriidassa esimerkiksi Outi Koskisen tutkimuksen kanssa.

Reaktiivisuuden vastaparina toimii liberaalivasemmistolaisempi tapa suhtautua maailmaan. Siinä korostuvat muutosvalmius ja itseohjautuvuus, oli kasvipohjaisen ruokavalion syynä sitten terveys, eläinten hyvinvointi tai ilmastonmuutoksen torjuminen.²⁰¹ Kuitenkin tätä lähestymistapaa varjostaa uusliberaali tapa vastuuttaa yksilöä kulutusvalinnoistaan rakenteellisten muutosten vaatimisen sijaan. Keskustelun moralisoiva ote voi puolestaan lisätä polarisaatiota.

Erilaisissa tavoissa suhtautua maailmaan ei sinänsä ole mitään uutta ja erimielisyys arvoista on demokratialle ominaista.²⁰² Kuitenkin kauan jatkunutta ja eri muotoja saanutta vastakkainasettelua kärjistää osin kansainväliseen keskusteluun kytkeytyvä diskurssi, joka saa näkyvyyttä varsinkin internet-alustoilla, kuten tämänkin tutkimuksen aineistossa. Perinteinen uutismedia osaltaan hallinnoi näitä keskustelualustoja, mutta myös kiihdyttänee polarisoivaa keskustelua omilla muotoiluilla.

201 Ks. Shalom Schwartzin yleismaailmallinen malli (Klaus Helkama, *Suomalaisten arvot* -kirja, alku- ja loppuaukeamat)

202 Klaus Helkama, *Suomalaisten arvot: Mikä meille on oikeasti tärkeää?* (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2015), 9.

laan ja julkaisemillaan sisällöillä.²⁰³

Siinä, missä yksilöillä on osaltaan vastuu sanomisistaan ja tekemisistään, myös mediaa voisi velvoittaa ottamaan enemmän vastuuta ylläpitämistään diskursseista. Tässä parempi moderointi – ei vain julkaisematta jättäminen, joskin sekin voi joskus olla tarpeellista – voisi ohjata kohti deliberatiivisempaa keskustelua.²⁰⁴ Tämä suositus kytkeytyy laajempaan tutkimukseen, joka on huomionut klikkiot-sikoinnin ja kiinnostukseen tai huomioon perustuvien mittareiden kielteiset vaikutukset sosiaalisen median yhteisöihin. Tämän ovat esimerkiksi Mall et al. osoittaneet.²⁰⁵

Vasemmisto puolestaan voisi yrittää paremmin ymmärtää niitä syitä, joiden takia lihansyönnistä ei haluta luopua tai joiden takia lihasta luopuminen koetaan vaikeaksi, ja pyrkiä kohti rakenteellisia muutoksia, jotka ohjaisivat lihasta luopumiseen ilman yksilön uusliberaalia syyllistämistä ja vastuuttamista. Rakenteellisten muutosten puolesta argumentointi ei samalla tavalla syyllistäisi yksilöä, koska tarkoitus olisi asteittaisesti esimerkiksi verotuksen, rajoitusten ja lopulta jopa kieltojen kautta rajoittaa lihalla tehtävää kauppaa ja tähdätä sen lopettamiseen painottaen yhdenvertaista ja eettistä siirtymää. Ideologisesti tai moraalisesti lihansyönnin sitoutuneet tai siihen affektiivisesti voimakkaasti kietoutuneet ihmiset varmasti kuitenkin vastustaisi-

203 Ks. esim. Tuija Siltamäki. ”Tuija Siltamäen kolumni: Leikkeleraivo on viimeisin todiste siitä, ettei ihmiskunnalla ole toivoa”, *Yle*, 20.11.2024 6:45, päivitetty 21.11.2024 13:25, <https://yle.fi/a/74-20124640> ja Snellman, ”Leikkelerauhaa”.

204 Ks. esim. Klas Backholm, Heini Ruohonen ja Kim Strandberg, ”Online discussion threads as promoters of citizen democracy: Current opportunities and challenges for small- and medium-sized media organisations in Finland”, *Nordicom Review* 45, S1 (2024):173-192, DOI: 10.2478/nor-2024-0012; Turpeinen, *American Sovereigns*.

205 Mall et al., ”Politics on YouTube”.

vat muutoksia siitä huolimatta, että yksilöä ei vastuutettaisi. Konsensuksen saavuttaminen asiassa vaikuttaakin vielä valitettavan kaukaiselta. Työ paremman maailman puolesta

pitäisi kuitenkin tässäkin asiassa nähdä yhtenä vasemmiston poliittisista ja kulttuurisista tavoitteista.

Lähteet

- Ahmed, Sara. 2014. *The Cultural Politics of Emotion*. Second edition. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Backholm, Klas, Heini Ruohonen ja Kim Strandberg. 2024. "Online discussion threads as promoters of citizen democracy: Current opportunities and challenges for small- and medium-sized media organisations in Finland". *Nordicom Review* 45, S1. 173-192. DOI: 10.2478/nor-2024-0012.
- Berlant, Lauren. 2012. *Desire/Love*. New York: Punctum Books.
- Berlin, Isaiah. 1969. *Four Essays on Liberty*. Oxford: Oxford University Press.
- Butler, Judith. 2024. "Judith Butler on the Anti-Gender Ideology Movement, Current Theories of Gender, and Their Ideas of Radical Democracy". Haastatellut Ferenc Laczó. *RevDem: The Review of Democracy*. 13.5.2024. Viitattu 4.9.2025. <https://revdem.ceu.edu/2024/05/13/judith-butler/>.
- Butler, Judith. 2024. *Who's Afraid of Gender?* New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Brown, Wendy. 2019. *In the Ruins of Neoliberalism: The Rise of Antidemocratic Politics in the West*. New York: Columbia University Press.
- Brown, Wendy. 2015. *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution*. New York: Zone Books.
- Carpentier, Nico. 2016. "Power as Participation's Master Signifier". Teoksessa *The Participatory Condition in the Digital Age*. Toimittaneet Darin Barney, Gabriella Coleman, Christine Ross, Jonathan Sterne ja Tamar Tembeck. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Cassidy, Emily S., Paul C. West, James S. Gerber ja Jonathan A. Foley. 2013. "Redefining agricultural yields: from tonnes to people nourished per hectare". *Environmental Research Letters* 8, no. 3. Elokuu. DOI: 10.1088/1748-9326/8/3/034015.
- Constant, Benjamin. 2018. "Antiikin vapaus ja nykyajan vapaus". Teoksessa *Vapaus*. Toimittanut Sami Syrjämäki. Tampere: niin & näin.
- Cutright, Robyn E. 2021. *The Story of Food in the Human Past: How What We Ate Made Us Who We Are*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Delaney, James J. "Jean-Jacques Rousseau (1712—1778)". *Internet Encyclopedia of Philosophy*. Viitattu 25.6.2025. <https://iep.utm.edu/rousseau/>.
- Economist Impact. 2025. "Global Food Security Index 2022". *The Economist*.

- Viitattu 3.9.2025. <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>.
- Elinkeinoelämän valtuuskunta. 2022. "FSD3780 EVAn Arvo- ja asennetutkimus syksy 2022". Tietoarkisto. Syksy 2022. Viitattu 19.11.2025. https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD3780?variable=Q10_1&study_language=fi&tab=variables. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3780> [pysyvä linkki koko tutkimukseen].
- Eläinten hyvinvointikeskus. 2014. *Selvitys nautojen parressa ja pihatossa pidon hyvinvointi- ja talousvaikutuksista*. Helsinki: Eläinten hyvinvointikeskus. <https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/Parsi-pihattoselvitys/d3c98725-74b6-4d3d-bd6d-e4bbf24b8602/Parsi-pihattoselvitys.pdf>.
- Encyclopedia Britannica. 2025. "woke". *Encyclopedia Britannica*. Viitattu 4.9.2025. <https://www.britannica.com/topic/woke>.
- Finlayson, James Gordon ja Dafydd Huw Rees. 2023. "Jürgen Habermas". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Winter 2023 Edition. Toimittaneet Edward N. Zalta ja Uri Nodelman. <https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/habermas/>.
- Gronow, Antti ja Arttu Malkamäki. 2024. *Political polarisation in turbulent times: Tracking polarisation trends and partisan news link sharing on Finnish Twitter, 2015-2023*. Technical report. Helsingin Sanomat Foundation. Maaliskuu.
- Grossberg, Lawrence. 2010. *Cultural Studies in the Future Tense*. Durham: Duke University Press.
- Hakola, Outi, Janne Salminen, Juho Turpeinen ja Oscar Winberg (toim.). 2021. *The Culture and Politics of Populist Masculinities*. Lanham: Lexington Books.
- Helkama, Klaus. 2015. *Suomalaisten arvot: Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura,
- Helsingin Sanomat. 2025. "Kolesterolihysteriasta sydänveritulppariski". *Helsingin Sanomat*. 10.11.2025 [10.11.1975]. Viitattu 14.11. <https://www.hs.fi/historia/art-2000011591939.html>.
- Hooper, Lee, Nicole Martin, Oluseyi F. Jimoh, Christian Kirk, Eve Foster ja Asmaa S. Abdelhamid. 2020. "Reduction in saturated fat intake for cardiovascular disease". *The Cochrane Database of Systematic Reviews* 19, no. 5. Toukokuu 2020. CDo11737. DOI: 10.1002/14651858.CDo11737.pub2.
- Isomäki, Risto. 2021. "Eläintalous on ilmastokriisin tikittävä aikapommi, mutta siihen on yksinkertainen ratkaisu: kasvisruoka ja keinoliha - ruoan vallankumous näyttää jo alkaneen". *Yle*. 13.5.2021. Viitattu 3.9.2025. <https://yle.fi/a/20-310520>.
- Jalava, Marja. 2022. "Lihansyönnin edistäminen 1900-luvun alkupuolella". Teoksessa *Tunteva tuote: Kuinka elämistä tuli osa teollista tuotantoa?* Toim. Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva. Tampere: Vastapaino. 95-116.

- Jauho, Mikko. 2021. "The North Karelia Project (1972–1997) and the Origins of the Community Approach to Cardiovascular Disease Prevention". *American Journal of Public Health* 111, no. 5. 1.5.2021. 890–895. DOI: 10.2105/AJPH.2020.306016.
- Kaarlenkaski, Taija ja Otto Latva. 2022. "Johdanto". Teoksessa *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* Toim. Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva. Tampere: Vastapaino. 7–24.
- Kaarlenkaski, Taija ja Otto Latva, toim. 2022. *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* Tampere: Vastapaino.
- Karttunen, Anu. 2022. "Painonnostaja Teemu Roininen ryhtyi vegaaniksi ja yllättyi positiivisista vaikutuksista urheilemiseen – 'Itselläni oli ennakkoluuloja'". *Yle*. 12.10.2022 19:53. Viitattu 4.9.2025. <https://yle.fi/a/3-12650784>.
- Koiranen, Ilkka. 2024. *Distorting mirror: Formation of party political sphere on social media in Finland*. Annales Universitatis Turkuensis. Turku: Turun yliopisto. Väitöskirja.
- Korteniemi, Iris. 2024. "Professori: 'Leikkeleraivo' on sukupuolittunutta ja median pönkittämää". *Yle*. 27.11.2024 11:15. Viitattu 4.9.2025. <https://yle.fi/a/74-20127445>.
- Koskinen, Outi. *Everyday food consumption practices involving meat as multiple relatings of care*. Publications of the Faculty of Social Sciences 255. Helsinki: University of Helsinki, 2024. Väitöskirja.
- Lacan, Jacques. 2006. *Écrits: The First Complete Edition in English*. Kääntänyt Bruce Fink yhteistyössä Héloïse Finkin ja Russell Griggin kanssa. New York: W.W. Norton & Company.
- Lehtinen, Mattias ja Tuukka Brunila. 2021. "A Political Ontology of the Pandemic: Sovereign Power and the Management of Affects through the Political Ontology of War." *Frontiers in Political Science* 3. July 28: 1–17. DOI: 10.3389/fpos.2021.674076
- Liukas, Christa. "Pohjois-Karjala-projekti oli kansanterveydellinen menestystarina, joka ei voisi toistua". Helsingin yliopisto. 23.5.2018. Viitattu 2.9.2025. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyva-yhteiskunta/pohjois-karjala-projekti-oli-kansanterveydellinen-menestystarina-joka-ei-voisi-toistua>.
- Locke, Terry. 2004. *Critical Discourse Analysis*. London: Continuum.
- MacDonnell Mesler, Rhiannon, R. Bret Leary ja William J. Montford. 2022. "The impact of masculinity stress on preferences and willingness-to-pay for red meat". *Appetite* 171. Huhtikuu. 105729. DOI: 10.1016/j.appet.2021.105729.
- Malinen, Sanna, Aki Koivula, Teo Keipi ja Arttu Saarinen. 2024. "Shedding Light on People's Social Media Concerns Through Political Party Preference, Media Trust, and Immigration Attitudes". Teoksessa *Europe in the Age of Post-Truth Politics: Populism, Disinformation and the Public Sphere*. Toimittaneet Maximilian Conrad, Guðmundur Hálfðanarson, Asimina Michailidou, Charlotte Galpin ja Niko Pyrhönen. Cham: Palgrave Macmillan. 199–221.

- Mall, Raghvendra, Mridul Nagpal, Joni Salminen, Hind Almerakhi, Soon-gyo Jung ja Bernard J. Jansen. 2024. "Politics on YouTube: Detecting Online Group Polarization Based on News Videos' Comments". *SAGE Open*. Huhti-kesäkuu. 1–17. DOI: 10.1177/21582440241256438.
- Mattila, Hanna. 2016. "Johdanto". Teoksessa *Vähemmän lihaa: Kohti kestäväää ruokakulttuuria*. Toimittanut Hanna Mattila. Helsinki: Gaudeamus.
- Mattila, Hanna (toim.). 2016. *Vähemmän lihaa: Kohti kestäväää ruokakulttuuria*. Helsinki: Gaudeamus.
- McGowan, Todd. 2016. *Capitalism and Desire: The Psychic Cost of Free Markets*. New York: Columbia University Press.
- McLaren, Lindsay, Laura M. Ghali, Diane Lorenzetti ja Melanie Rock. 2007. "Out of context? Translating evidence from the North Karelia project over place and time", *Health Education Research* 22, no. 3. Kesäkuu 2007. 414–424. DOI: 10.1093/her/cylo97.
- Menne, Katharina. 2023. "Does Humanity Have to Eat Meat?" *Scientific American*. 25.10.2023. Viitattu 3.9.2025. <https://www.scientificamerican.com/article/does-humanity-have-to-eat-meat/>.
- Mercer, John, and Mark McGlashan. 2022. *Toxic Masculinity: Men, Meaning, and Digital Media*. Toimittaneet Mark McGlashan and John Mercer. London: Routledge.
- Mill, John Stuart. 2024. *Vapaudesta*. Helsinki: Basam Books.
- Murcott, Anne. 2019. *Introducing the Sociology of Food and Eating*. London: Bloomsbury Academic.
- Mäkelä, Johanna ja Mari Niva. 2016. "Liha suomalaisessa ruokakulttuurissa". Teoksessa *Vähemmän lihaa: Kohti kestäväää ruokakulttuuria*. Toimittanut Hanna Mattila. Helsinki: Gaudeamus.
- Nakagawa, Sandra ja Chloe Hart. 2019. "Where's the Beef? How Masculinity Exacerbates Gender Disparities in Health Behaviors". *Socius* 5. DOI: 10.1177/2378023119831801.
- Neiman, Susan. 2023. *Left is Not Woke*. Cambridge: Polity Press.
- North, Madelon, Anna Klas, Mathew Ling ja Emily Kothe. 2021. "A qualitative examination of the motivations behind vegan, vegetarian, and omnivore diets in an Australian population". *Appetite* 167: 105614. DOI: 10.1016/j.appet.2021.105614.
- OConnell, Suzanne. 2021. "The avocado in your Super Bowl guacamole is bad for the environment. You can make it better." *The Washington Post*. 4.2.2021. Viitattu 3.9.2025. <https://www.washingtonpost.com/climate-solutions/2021/02/04/climate-solutions-avocados/>.
- Oikeutta eläimille. 2025. "Evolutiivinen ja eläintieteellinen näkökulma". Oikeutta eläimille. Viitattu 4.9.2025. <https://oikeuttaelaimille.fi/elainoikeusajattelu/elaintieteellinen-nakokulma/>.
- Oikeutta eläimille. 2025. "Nauta tuotantoeläimenä". Oikeutta eläimille. Viitattu 4.9.2025. <https://oikeuttaelaimille.fi/tuotantoelaimet/nauta-tuotantoelaimena/>.

- Papadakis, Sophia ja Isabella Moroz. 2008. "Population-level interventions for coronary heart disease prevention: what have we learned since the North Karelia project?" *Current Opinion in Cardiology* 23, no. 5. Syyskuu 2008. 452-461. DOI: 10.1097/HCO.0b013e32830c217e.
- Puolitaival, Antti. 2017. "Kihti ja ravinto". Reumaliitto. Kevät 2017. Viitattu 2.9.2025. <https://reumaliitto.fi/reuma-aapinen/kihti-ja-ravinto/>.
- Reho, Tiia. 2025. "Ärtyvän suolen oireyhtymä (IBS)". Duodecim Terveyskirjasto. 11.8.2025 Viitattu 2.9.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00068>.
- Robin, Corey. 2018. *The Reactionary Mind: Conservatism from Edmund Burke to Donald Trump*. Second Edition. New York: Oxford University Press.
- Rosenfeld, Daniel L. 2023. "Masculinity and Men's Resistance to Meat Reduction". *Psychology of Human-Animal Intergroup Relations* 2: e9645. DOI: 10.5964/phair.9645.
- Ruokavirasto. 2023. "Usein kysyttyä elintarvikkeiden nitraatista ja nitriitistä". Ruokavirasto. Päivitetty 5.9.2023. Viitattu 2.9.2025. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/ainesosat-ja-sisalto/lisaaaineet-aromit-ja-entsyymit/lisaaaineet/tietoa-yksittaisista-aineista/nitraatti/usein-kysyttya-nitraatista-ja-nitriitista/>.
- Schuurman, Noora ja Juha Kotilainen. 2022. "Syödäkö vai eikö syödä? Eläimiä määrittävät kulttuuriset kategoriat liikkeessä". Teoksessa *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* Toim. Taija Kaarlenkaski ja Otto Latva. Tampere: Vastapaino. 119–139.
- Siri-Tarino, Patty W., Qi Sun, Frank B. Hu ja Ronald M. Krauss. 2010. "Meta-analysis of prospective cohort studies evaluating the association of saturated fat with cardiovascular disease". *The American Journal of Clinical Nutrition* 91, no. 3. Maaliskuu 2010. 535-46. DOI: 10.3945/ajcn.2009.27725.
- S-Kaupat. 2025. "Kotimaista Uunilenkki 400 g". S-Kaupat. Viitattu 4.9. <https://www.s-kaupat.fi/tuote/kotimaista-uunilenkki-400-g/6415712901301>.
- S-Kaupat. 2025 "VegeSun soijarouhe tumma 500g". S-Kaupat. Viitattu 4.9. <https://www.s-kaupat.fi/tuote/vegesun-soijarouhe-tumma-500g/4742885010212>.
- Snellman. 2025. "Leikkelerauhaa." *Helsingin Sanomat*. 22.5. Etusivun mainos.
- Suojanen, Ilona, Janne Lehtonen ja Arttu Saarinen. 2024. *Tunteiden viemää: Affektiivinen polarisaatio ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset*. Helsinki: Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 263.
- Stache, Christian ja Christin Bernhold. 2021. "The bourgeois meat hegemony: A contribution to explaining the persistence of animal super-exploitation in capitalism". *Österreichische Zeitschrift für Soziologie* 46. DOI:10.1007/s11614-021-00454-Z.
- Syrjämaa, Taina. 2022. "Eläimet, eläinperäiset tuotteet ja edistysusko". Teoksessa *Tunteva tuote: Kuinka eläimistä tuli osa teollista tuotantoa?* Toim. Taija

- Kaarlenskaski ja Otto Latva. Tampere: Vastapaino. 27–47.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. ”Pohjois-Karjala-projekti muutti perusteellisesti suomalaisten elintapoja ja lisäsi terveitä elinvuosia – projektin alkamisesta 50 vuotta”. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 31.3.2022. Viitattu 2.9.2025. <https://thl.fi/-/pohjois-karjala-projekti-muutti-perusteellisesti-suomalaisten-elintapoja-ja-lisasi-terveita-elinvuosia-projektin-alkamisesta-50-vuotta>.
- Tocqueville, Alexis de. 2006. *Demokratia Amerikassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Turpeinen, Juho. 2024. *American Sovereigns: Land and Democracy in the Age of Social Media*. Dissertationes Universitatis Helsingiensis. Helsinki: University of Helsinki. Väitöskirja.
- Understanding Global Change. 2025. ”Burning of fossil fuels”. University of California, Berkeley. Viitattu 3.9.2025. <https://ugc.berkeley.edu/background-content/burning-of-fossil-fuels/>.
- Union of Concerned Scientists. 2022. ”Climate Change and Population”. Union of Concerned Scientists. 9.11.2021. Päivitetty 5.6.2022. Viitattu 3.9.2025. <https://www.ucs.org/resources/climate-change-and-population>.
- Unlu, Ali ja Tommi Kotonen. 2024. ”Online polarization and identity politics: An analysis of Facebook discourse on Muslim and LGBTQ+ communities in Finland”. *Scandinavian Political Studies* 47, no. 2. Kesäkuu. 199–231. DOI: 10.1111/1467-9477.12270.
- Valk, Reimara, James Hammill ja Jonas Grip. 2022. ”Saturated fat: villain and bogeyman in the development of cardiovascular disease?” *European Journal of Preventive Cardiology* 29, no. 18. Joulukuu 2022. 2312–2321. DOI: 10.1093/eurjpc/zwac194.
- Valtion ravitsemusneuvottelukunta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. Kestävää terveyttä ruoasta - kansalliset ravitsemussuositukset 2024. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978->.
- Vartiainen, Erkki. 2018. ”The North Karelia Project: Cardiovascular disease prevention in Finland”. *Global Cardiology Science & Practice* 2018, no. 2. 2018. 13. DOI: 10.21542/gcsp.2018.13.
- World Health Organization. ”Climate change”. World Health Organization. 12.10.2023. Viitattu 3.9.2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>.
- Yan Xia, Antti Gronow, Arttu Malkamäki, Tuomas Ylä-Anttila, Barbara Keller, ja Mikko Kivelä. 2024. ”The Russian invasion of Ukraine selectively depolarized the Finnish NATO discussion on Twitter”. *EPJ Data Science* 13, artikkeli no. 1. 1–12. DOI: 10.1140/epjds/s13688-023-00441-2.
- Xu, Xiaoming, Prateek Sharma, Shijie Shu, Tzu-Shun Lin, Philippe Ciais, Francesco N. Tubiello, Pete Smith, Nelson Campbell ja Atul K. Jain. 2021. ”Global greenhouse gas emissions from animal-based foods are twice those of plant-based foods”. *Nature Food* 2. 2021. 724–732. DOI: s43016-021-00358-x.

Ympäristöministeriö. 2025. ”Perinnebiotooppien hoito”. Ympäristöministeriö. Viitattu 3.9.2025. <https://ym.fi/helmi/perinnebiotooppien-hoito>.

Žižek, Slavoj. 2006. *How to Read Lacan*. London, Granta Books.

Tutkimusaineisto

Helsingin Sanomat:

Kallionpää, Katri. ”Kasvisruokalinjaus jakaa mielipiteitä Marttojen keskuudessa”. *Helsingin Sanomat*. 20.2.2025 14:00. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000011046476.html>. 47 kommenttia.

Kantola, Anne. ”Enemmän palkokasveja, kehottavat uudet ravitsemussuositukset – Näin asiantuntija torjuisi vatsaoireita”. *Helsingin Sanomat*. 7.11.2024 9:22. Päivitetty 7.11.2024 13:33. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010814401.html>. 61 kommenttia.

Laakkonen, Heli, STT. ”Ravitsemussuositukset aiheuttavat närää: Lihaa ei haluta lisää, mutta kasvisruokaa vähemmän, kertoo ravitsemusasiantuntija”. *Helsingin Sanomat*. 26.11.2024 12:48. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010858995.html>. 33 kommenttia.

Lauriala, Arto. ”Uudet ravitsemussuositukset sisälsivät yllätyksen”. *Helsingin Sanomat*. Lukijan Mielipide. 2.12.2024 2:00. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010871549.html>. 44 kommenttia.

Lempiäinen, Juha. ”Marttaliitto vaihtoi kasviksiin, punainen liha ja lihajalosteet lisäävät useiden sairauksien riskiä”. *Helsingin Sanomat*. Lukijan mielipide. 27.2.2025 18:45. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011050374.html>. 30 kommenttia.

Pietikäinen, Sirpa ja Marianne Heikkilä. ”Kunnioitamme kaikkia ruokavalioita”. *Helsingin Sanomat*. Lukijan mielipide. 8.3.2025 2:00. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011069537.html>. 26 kommenttia.

Rantavaara, Minja. ”Uudet suomalaiset ravitsemussuositukset: Kaikki leikkeleht pois leivän päältä”. *Helsingin Sanomat*. 5.11.2024 15:56. Päivitetty 5.11.2024 17:06. <https://www.hs.fi/ruoka/art-2000010769715.html>. 156 kommenttia.

Römpötti, Harri. ”Tatu ja Patu -kirjojen tekijät poistavat kirjoistaan lihaa: ’Kaikki ei oikein muokkaamalla parane’”. *Helsingin Sanomat*. 3.12.2024 10:00. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000010873482.html>. 49 kommenttia.

Vasama, Tanja. ”Lihavalmisteet näyttävät olevan suurempi syöpäriski kuin punainen liha – Asiantuntija kertoo, mistä on kyse”. *Helsingin Sanomat*. 26.11.2024 19:00. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000010842682.html>. 62 kommenttia.

Yle:

Gustafsson, Miia. ”Analyysi: Sillä on väliä, syövätkö Tatu ja Patu lihaa vai papuja”. *Yle*. 4.12.2024 15:38. Päivitetty 4.12.2024

15:59. <https://yle.fi/a/74-20129146>. 267 kommenttia.

Kajova, Jarno. ”Leikkele päivässä on liikaa – muutama helppo nyrkkisääntö ravitsemussuosituksista”. *Yle*. 27.11.2024 17:10. Päivitetty 28.11.2024 11:45. <https://yle.fi/a/74-20127501>. 286 kommenttia.

Kallunki, Elisa. ”Uudet ruokasuositukset julkaistiin: katso, paljonko kasviksia ja lihaa ne käytännössä tarkoittavat”. *Yle*. 27.11.2024 10:00. Päivitetty 28.11.2024 7:19. <https://yle.fi/a/74-20127310>. 686 kommenttia.

Koskela, Miika ja Jarno Kajova. ”On loukkaavaa, että hallitus kyseenalaistaa tieteilijöiden vuosien työn, sanoo tutkija ravitsemussuosituksen takana”. *Yle*. 4.12.2024 10:53. <https://yle.fi/a/74-20129114>. 866 kommenttia.

Mäkynen, Alina. ”Uusien ruokasuositusten tekijä ojensi kansanedustajaa A-studiossa: ’Perustuvat tieteeseen’”. *Yle*. 27.11.2024 21:58. <https://yle.fi/a/74-20127734>. 63 kommenttia.

Mäkynen, Alina ja Petra Nykänen. ”Kansanedustajan ruokapuheet A-studiossa hämmensivät – kysyimme selvennystä ministeriltä ja professorilta”.

Yle. 28.11.2024 16:08. Päivitetty 28.11.2024 16:23. <https://yle.fi/a/74-20127857>. 242 kommenttia.

Polo, Anna. ”Suomalaiset innostuivat uudesta riisituotteesta ja syövät yhä enemmän riisiä – ravitsemussuosituksen mukaan ei kannata”. *Yle*. 5.12.2024 13:14. Päivitetty 5.12.2024 13:47. <https://yle.fi/a/74-20129263>. 389 kommenttia.

Rinta-Tassi, Minna. ”Lasten suosikkikirjojen kuvitus uusiksi: Tatu ja Patu -kirjoista poistetaan kuvat lihasta ja maitotuotteista”. *Yle*. 3.12.2024 13:26. Päivitetty 3.12.2024 17:59. <https://yle.fi/a/74-20128902>. 250 kommenttia.

Siltamäki, Tuija. ”Tuija Siltamäen kolumni: Leikkeleraivo on viimeisin todiste siitä, ettei ihmiskunnalla ole toivoa”. *Yle*. 20.11.2024 6:45. Päivitetty 21.11.2024 13:25. <https://yle.fi/a/74-20124640>. 838 kommenttia.

Virranniemi, Greta. ”Maidon juomista pitäisi vähentää, sanovat uudet ravitsemussuositukset – työryhmä ei uskaltanut poistaa maitoa kokonaan”. *Yle*. 28.11.2024 13:14. Päivitetty 28.11.2024 17:09. <https://yle.fi/a/74-20127821>. 431 kommenttia.

Miksi liha herättää niin voimakkaita tunteita ja kasvipohjainen ruoka epäluuloa tai jopa vihamielisyyttä? Miten ja miksi liha jakaa yhteiskuntaa? Tässä raportissa pureudutaan Helsingin Sanomien ja Ylen uutisten lukijoiden kommentteihin Marttaliiton kasvisruokakampanjan, kansallisten ravitsemussuositusten ja Tatu ja Patu -kirjojen lihaviittausten poistamisen yhteydessä. Näiden tapausten kautta avautuu kulttuurinen maisema, jossa liha ei ole vain ravintoa vaan myös poliittinen symboli. Konservatiiviset reaktiot lihan vähentämiseen ilmenevät ahdistuksena, jota ruokkivat halun kapitalistinen tuotanto, negatiivinen vapauskäsitys ja haluttomuus muutokseen. Vastakkain asettuvat lihansyönnin normia puolustava konservatiivisuus ja siihen kriittisesti suhtautuva vasemmistoliberaalimpi eetos.

Liha ja jakautunut yhteiskunta on tutkielma arvoista, identiteetistä ja siitä, miten ruoka nivoutuu osaksi yhteiskunnallisia rakenteita ja ristiriitoja. Raportti kutsuu tarkastelemaan kriittisesti paitsi omia valintoja, myös niitä normeja ja diskursseja, jotka ohjaavat yhteiskunnallista ja planetaarista tulevaisuutta.

978-952-7206-52-2 (nid.)
978-952-7206-53-9 (pdf)

ISSN 2670-188X (painettu)
ISSN 2670-1898 (verkkojulkaisu)